Unitatea de învățare nr. 1

Integrarea internațională – fenomen specific economiei mondiale

Cuprins

U1.1. Introducere
U1.2. Obiectivele unităţii de învăţare
U1.3. Delimitări conceptuale privind integrarea internațională
U1.4. Structuri de integrare extra-europene
U1.5. Rezumat
U1.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor
U1.7. Bibliografie selectivă

U1.1. Introducere

În contextul actual al globalizării un rol din ce în ce mai important îi revine fenomenului integraţionist. Existenţa acestui fenomen a dus la apariţia unor structuri (unele – regionale, altele – de vocaţie modială) care pot constitui bazele formării pieţei mondiale.

U1.2. Obiectivele unităţii de învăţare:

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să cunoască trei aspecte specifice ale cel puțin 3 structuri de integrare
2. să explice caracteristicile specifice Uniunii Europene
3. să caracterizeze cel puțin patru structuri de integrare extra-europene

U1.3. Delimitări conceptuale privind integrarea internațională

Integrarea economică internaţională, în frunte cu port-drapelul ei, integrarea europeană reprezintă indiscutabil una dintre problemele istorice cele mai importante ale contemporaneităţii. Faptele care susţin acest adevăr sunt atât de evidente şi atât de cunoscute, încât, orice încercare de a-l demonstra ar fi de domeniul banalului. N-ar fi, însă, deloc o banalitate a afirma că dacă globalizarea constituie problema fundamentală a lumii

contemporane, integrarea economică internaţională reprezintă problema fundamentală a globalizării. Prezentă, practic, pe toate continentele şi subcontinentele Terrei, chiar dacă formele sale sunt extrem de variate ca amploare şi adâncime, integrarea economică internaţională devine, astfel, motorul globalizării. Prin aceste forme, ca expresii regionale ale întregului său, globalizarea cuprinde treptat dar continuu toate spaţiile geografice ale lumii contemporane, inclusiv acele părţi ale acestei lumi, cum este cazul Orientului Mijlociu, în care tendinţele conservatoare şi antiglobalizare sunt puternic sprijinite de unele forţe politico-religioase aflate la putere.

Marile fluxuri economice care leagă ţările între ele – comerţul exterior de mărfuri şi servicii, investiţiile străine, ştiinţa şi tehnologia, migraţia forţei de muncă, etc. – au loc în mod prioritar între ţările membre ale acestor forme de integrare. Menţionăm că unele ţări fac parte chiar din două sau trei asemenea organizaţii.

Cum diversele forme de integrare internaţională a ţărilor reprezintă tot atâţia vectori ai globalizării pe mapamond, Uniunea Europeană, deosebindu-se net între aceste forme atât prin amploarea cât, mai ales, prin profunzimea proceselor de integrare a membrilor săi, reprezintă, totodată, în opinia noastră şi cel mai important front al globalizării. Importanţa ei din perspectiva globalizării este dublă: pe de o parte prin ponderea ei enormă în producţia şi în comerţul mondial, iar pe de altă parte prin modelul său organizatoric, instituţional şi funcţional.

Făcând aceste aprecieri, nu ne gândim la o monedă unică şi o piaţă unică mondială, fără frontiere naţionale. Ar fi utopic să gândim astfel. Avem, însă, în vedere învăţămintele pe care le oferă modelul Uniunii în câteva probleme de bază ale globalizării.

În primul rând, ne referim la modul în care Uniunea a rezolvat cele patru libertăţi economice fundamentale: libera circulaţie a mărfurilor şi serviciilor, a capitalului şi a forţei de muncă.

În al doilea rând – şi poate cel mai important - este modul în care UE a conceput şi rezolvat problemele sociale ale populaţiei sale. Adoptând ca model economia socială de piaţă, UE a preluat componenta socială, o externalitate a modelului general de capitalism, şi a internalizat-o, introducând-o în însuşi sistemul economic ca atare. Diversele fonduri structurale de coeziune, inclusiv Fondul Social European şi Fondul European de Dezvoltare Regională reprezintă tot atâtea instrumente de soluţionare a componentei sociale a modelului.

În al treilea rând – şi strâns legat de cel anterior – am evidenţia modul în care UE abordează şi rezolvă decalajele economice moştenite de către unii membri ai săi. Experienţa comunitară în acest domeniu este realmente de importanţă istorică, atât prin gândire cât şi prin

soluţionarea practică a problemei. În concepţia UE, decalajul economic apare la nivelul ţărilor sau al unor regiuni ale acestora atunci când PIB /loc. al acestora este sub 70% din indicatorul mediu comunitar. Într-o asemenea situaţie se aflau iniţial – adică în momentul aderării – Irlanda, Grecia, Portugalia şi Spania precum şi un număr de 10 regiuni din ţările dezvoltate. Spre deosebire de modelul capitalist şi cel al globalizării în general, model care este însoţit de adâncirea decalajelor dintre Nord şi Sud, în UE aceste decalaje cunosc, dimpotrivă, o diminuare continuă. Iată şi câteva date ilustrative în acest sens:

- Irlanda, în momentul aderării sale la Comunitate (1973) realiza un PIB/loc. de 1405 dolari, reprezentând aproape 40% din media indicatorului comunitar respectiv, iar în 2004 ea realizează aproape 90% din media amintită
- în cazul Greciei, datele exprimă următoarele niveluri: 33% iniţial (1981) şi, respectiv, 53,5% în 2004
- Portugalia şi Spania având iniţial (1986) 22,2%, respectiv, 47,8% au ajuns în 2004 la 50,8%, respectiv 73,4%.

Prin aceste tendinţe, marcate de diminuarea continuă a decalajelor, este clar că UE, ca model social-economic se deosebeşte net de restul lumii capitaliste şi a globalizării, unde decalajele nu încetează să se accentueze, urmând, dealtfel, tendinţa lor istorică.

Integrarea economică internaţională are o istorie proprie. La începutul anilor ’50 termenul a început să fie definit de către economişti, în principal, din perspectiva comerţului internaţional, respectiv prin crearea unor zone libere de comerţ.

Termenul desemnează, însă, mai mult decât atât. El presupune desfiinţarea barierelor între ţări, nu numai cele cu privire la libera circulaţie a bunurilor , ci şi a altor elemente, la „desfiinţarea graniţelor dintre cel puţin două state participante şi stabilirea unor elemente certe de cooperare şi coordonare între ele”.[1]

Din punct de vedere teoretic sunt recunoscute următoarele forme de integrare la nivel mondial[2]:

1. zona de comerţ liber, caracterizată prin înlăturarea barierelor comerciale dintre ţări, fiecare ţară menţinându-şi, însă, entitatea sa comercială proprie faţă de terţi
2. uniunea vamală care, faţă de zona de comerţ liber presupune şi o atitudine comună faţă de terţi, prin adoptarea unui tarif vamal unic faţă de aceştia

[1] El-Agraa, A., M., *The European Union – Economics and Politics*, Prentice Hall, Seventh Edition, pag.3
[2] citat preluat din Prisecaru, P., *Teoria integrării economice europene* , Editura Sylvi, Bucureşti, 2001, pag 13

3. piaţa comună, o formă de integrare mai complexă care presupune înlăturarea barierelor comerciale dintre ţări, un tarif vamal unic, dar şi libera circulaţie a persoanelor şi a capitalurilor
4. uniunea economică, ce presupune pe lângă cele anterioare şi unele politici armonizate

Există autori care văd existenţa unui grad de integrare superior uniunii economice, şi anume integrarea totală, care presupune şi realizarea uniunii politice.

Pe măsură ce avansează, gradul de integrare se măreşte, cel mai profund grad de integrare fiind acela care presupune pe lângă aspecte de ordin economic şi pe cele legate de politici comune şi chiar guvernare politică comună, fiecare grad de integrare putând fi privit ca o evoluţie a celui anterior.

U1.4. Structuri de integrare extra-europene

Perioada postbelică s-a concretizat pe plan internaţional prin apariţia unui nou fenomen - integrarea economică a ţărilor pe plan regional şi continental.

Integrarea economică internaţională se include în tendinţa generală a globalizării, reprezentând manifestarea acesteia pe plan regional. Gradele diferite de integrare se concretizează pe plan mondial în 36 de organizaţii de integrare dispuse, conform Băncii Mondiale, astfel: 12 – în Africa, 9 – în America de Sud şi Caraibe, 9 - în Asia şi Estul Mijlociu, 4 – în Europa, şi alte 3 care includ ţări de pe mai multe continente (vezi Anexa nr. 1). În cele ce urmează vom prezenta câteva exemple mai semnificative.

Din prima categorie prezentată anterior, aceea a ***zonei de comerţ liber,*** cea mai reprezentativă structură este **Acordul Nord-American de Liber Schimb** (cunoscută mai ales ca NAFTA-North American Free Trade Area).

NAFTA a fost creată în 1992 prin semnarea unui acord între SUA, Canada şi Mexic, acord ce a fost ratificat în 1993 şi a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994. Ulterior, alte ţări şi-au manifestat dorinţa de a participa la NAFTA. Prin semnarea acordului NAFTA s-au pus bazele celei mai mari zone de liber schimb din lume, care includea cca 425 milioane de locuitori în 2003, cu perspectiva de a ajungela 472,1 milioane în 2015, după prognozele Băncii Mondiale,[3] şi la 700 milioane de locuitori în perspectivă, după economistul român Gh. Creţoiu[4].

[3] The World Bank 2005, World Development Indicators, pag 47-48
[4] Creţoiu, Ghe., *Economie mondială*, Editura Porto-Franco, Galaţi, pag. 121

Prima mişcare spre regionalismul nord-american o constituise Asociaţia de liber schimb SUA-Canada, creată în 1988, fiind expresia reorientării Canadei atât din perspectiva relaţiilor sale internaţionale cât şi din perspectiva relaţiilor ei cu SUA.

Crearea NAFTA a fost în primul rând rezultatul iniţiativei Mexicului, care avea ca obiectiv o relaţie specială cu SUA (posibilă ca urmare a reformelor din Mexic din '80), fiind în acelaşi timp determinată şi de SUA, ale căror raţiuni politice (în special cele legate de migraţie) au determinat crearea unui cadru nou în relaţiile cu Mexicul.

Crearea NAFTA s-a lovit de unele dificultăţi:[5]

- formularea unor reguli cu privire la importul produselor din afara pieţei nord-americane (spre exemplu, americanii doreau deschiderea pieţei spre Mexic pentru industria lor de automobile, în timp ce Mexicul îşi dorea să protejeze industria locală de piese auto şi să încurajeze investiţiile externe ale japonezilor sau a unor firme multinaţionale)
- dificultăţi în ratificare – NAFTA a generat discuţii aprinse Mexicul reproşându-i „pericolele capitalismului dezlănţuit", americanii reproşându-i posibila „mexicanizare a nivelului de trai american"

Intenţia SUA, atunci când au fost iniţiate discuţiile de constituire a NAFTA, a fost aceea de a uni în viitor toate forţele americane (America de Nord, America Centrală, America de Sud) în ceea ce s-ar putea numi „Întreprinderea America".[6] În ultimii şapte ani, reprezentanţi ai 34 de ţări s-au întâlnit pentru a pune bazele Zonei Libere de Comerţ Americane. Chiar dacă negocierile sunt destul de lente, obiectivul rămâne, fiind susţinut consecvent în special de către SUA.

NAFTA nu este singura zonă de liber schimb de pe continentul american. În 1960 a luat naştere în baza unui acord semnat la Montevideo **Asociaţia Latino-Americană a Comerţului Liber** (LAFTA – Latin American Free Trade Association), structură care includea Argentina, Brazilia, Chile, Mexic, Paraguay, Uruguay, Peru, cărora li s-au adăugat ulterior Columbia, Ecuador, Venezuela şi Bolivia. În 1980 LAFTA a devenit **Asociaţia Latino-Americană de Integrare** (ALADI), incluzând toate ţările latino-americane în afară de Cuba. ALADI a creat un cadru favorabil negocierii unor acorduri multilaterale bazate pe

[5] Gilpin, R., *Economia mondială în secolul XXI*, Editura Polirom, 2004, pag. 184
[6] Daniels, J., Radebaugh, L., Sullivan, D., *International Bussines – Environments and Operations*, Pearson Prentice Hall, 2004, pag 219

înţelegeri bilaterale cu privire la acordarea reciprocă de facilităţi şi privilegii comerciale.[7] ALADI îşi propune să devină o formă superioară de integrare - o piaţă comună.

Există o zonă de comerţ liber şi în Africa, **Zona Africană de Comerţ Preferenţial**, mai nou creată, în 1981, care include ţări din Africa de Est şi Africa Australă. În ciuda creerii unei asemenea zone, putem aprecia, totuşi, că în Africa comerţul nu a reuşit să depăşească anumite bariere (netarifare sau chiar şi tarifare) şi dificultăţi, consecinţa logică a acestui fapt fiind nereprezentativitatea unei asemenea structuri la nivel mondial.

În Asia a luat fiinţă în 1969 **Asociaţia Naţiunilor din Asia de Sud-Est** (ASEAN), structură care include Filipine, Indonezia, Malaezia, Singapore, Thailanda, Brunei, la acestea adăugându-se ulterior şi Vietnamul. Deşi este cea mai reprezentativă formaţiune de acest tip din Asia, ASEAN este lipsită de participarea Japoniei, propunându-şi colaborarea între statele membre în domeniul economic, politic, social şi cultural. Ţările ASEAN sunt un exemplu de colaborare regională. Chiar dacă apropiate din punct de vedere geografic, de-a lungul istoriei relaţiile între ele nu au fost din cele mai bune, din motive care ţin de istoria lor. Odată cu crearea ASEAN, colaborarea între aceste ţări s-a extins, în 1994 miniştrii economiei căzând de acord să înfiinţeze o zonă de comerţ liber până în 2003.

O tendinţă ce se manifestă pentru zona de liber schimb este evoluţia ei spre o altă formă de integrare superioară, şi extinderea ei. Este semnificativ ca exemplu **Spaţiul Asia Pacific** (APEC), o vastă zonă de liber schimb ce include SUA, Canada, ţări din America Latină, Japonia, China şi alte ţări asiatice. În 1993 reprezentanţii ţărilor membre APEC s-au întâlnit în cadrul unei conferinţe la Seattle. În cadrul acesteia s-a propus ca obiectiv dezvoltarea acestei zone şi transformarea ei în cel mai mare bloc comercial din lume. Ca populaţie, o asemenea zonă include mai mult de jumătate din populaţia Terrei şi creează peste 40% din PIB mondial.[8]

Dezvoltarea unei asemenea zone a fost favorizată şi de deschiderea economiei Japoniei, până nu demult o piaţă închisă, şi de oportunităţile pe care le oferă India. De asemenea, evoluţiile ASEAN au arătat vulnerabilitatea unei asemenea zone atunci când una din ţările membre se confruntă cu o criză.

În ciuda deschiderii ţărilor către accederea în zonele de comerţ liber, există, totuşi, o îngrijorare referitoare la posibile discriminări pe care asmenea structuri le-ar putea crea. Pot rezulta, spre exemplu, deturnări de importuri dinspre ţările mai sărace spre cele mai bogate,

---

[7] Moldoveanu, M., *Mersul lumii la cumpăna dintre milenii*, Academia Română, 2003, pag. 57
[8] Creţoiu, Ghe., *Economie mondială*, Editura Porto-Franco, Galaţi, pag. 122

aşa cum se întâmplă în cazul Mexicului ale cărui pierderi legate de obligaţiile sale de membru NAFTA se ridică anual la mai mult de 3 miliarde de dolari.[9]

Uniunea vamală, aşa cum am arătat, diferă de zona de comerţ liber prin faptul că pe lângă desfiinţarea barierelor tarifare şi netarifare între statele membre nu se mai permite ţărilor care o compun o atitudine independentă faţă de terţi, instituindu-se un tarif vamal comun.

O asemenea uniune o reprezintă **Pactul ANDIN**, structură creată în 1969 de cinci ţări din America Latină (Bolivia, Chile, Columbia, Ecuador şi Peru), cărora li s-a adăugat ulterior şi Venezuela. Pactul Andin a fost creat pe modelul Uniunii Europene, dar este departe de a ajunge la ceea ce şi-a propus. La începutul anilor ’80 a fost aproape de colaps, eşuând în încercarea de a elimina barierele comerciale şi de a stabili un tarif extern comun. Abia la sfârşitul anilor ’80 guvernele din statele membre au adoptat măsuri pentru armonizare, instituind chiar şi unele politici comune. Chiar dacă această structură este inclusă în categoria ”uniune vamală”, ea reprezintă un exemplu de uniune vamală mai complexă, întrucât, pe lângă existenţa tarifului vamal unic, ea şi-a propus şi armonizarea unor politici - chiar dacă acest lucru nu este întotdeauna posibil din cauza unor divergenţe de ordin politic - şi a creat şi unele instituţii comune.

O altă structură regională de tip uniune vamală este **Piaţa Comună din America Centrală**, constituită în 1960 de statele Guatemala, Honduras, Nicaragua, El Salvador la care s-a alăturat mai apoi Costa Rica. Iniţial, ea a fost concepută ca o zonă de liber schimb, care urma să se transforme în uniune vamală şi, mai apoi, în piaţă comună. Rezultatele nu s-au dovedit la înălţimea aşteptărilor, actualmente găsindu-se în stadiul negocierilor cu terţii pentru intensificarea schimburilor comerciale.

Cea mai reprezentativă formă de integrare regională pentru ţările în curs de dezvoltare o reprezintă **Sistemul Economic Latino-American** (SELA), care include toate ţările latino-americane, inclusiv Cuba.

Chiar dacă mai puţin reprezentativă la nivel internaţional, şi continentul african are o uniune vamală, **Comunitatea Economică a Statelor din Vest** (CEDEAO). Aceasta reprezintă o structură largă, ce include 16 state membre şi care şi-a propus din start crearea unei forme de integrare mai profunde, obiectiv care nu s-a putut atinge din cauza unor constrângeri, în special legate de recurgerea la obstacolele netarifare.

---

[9] Keegan, W., Green, M., *Global marketing – fourth edition*, Pearson Prentice Hall, 2005, pag. 93

În concluzie, putem aprecia că odată cu trecerea la o formă superioară de integrare, obiectivele sunt îndeplinite, aşa cum am văzut, mai cu greutate.

În ceea ce priveşte ***piaţa comună***, ca formă de integrare, aceasta este prezentă la nivel internaţional prin două structuri mai reprezentative: Piaţa Comună a Sudului (MERCOSUR) şi Piaţa Comună din Caraibe (CARICOM).

Piaţa Comună a Sudului reprezintă cea mai evoluată formă de integrare regională a Americii Latine. MERCOSUR a luat naştere în 1991, ca urmare a semnării Tratatului de la Asuncion de către Argentina, Brazilia, Paraguay şi Uruguay. MERCOSUR reprezintă un exemplu de reuşită în ceea ce priveşte transformarea unei zone de liber schimb în piaţă comună prin instituirea tarifului vamal comun şi, mai apoi, prin atingerea unor obiective precum: libera circulaţie a capitalului şi a muncii, armonizarea fiscală, etc. Mai mult decât atât, MERCOSUR a creat şi o structură instituţională proprie, punându-se la un moment dat chiar şi problema existenţei unei monede proprii.[10] MERCOSUR impresionează prin mărimea sa – cele patru ţări care îl compuneau la început realizau 80% din PIB al Americii Latine. MERCOSUR nu a fost scutită în evoluţia sa de probleme dificile. În 1998 ţări membre ale acestei structuri au fost cuprinse de recesiune. Aceasta s-a extins în tot blocul, în special din cauza devalorizării monedei braziliene, ceea ce a condus la creşteri de preţuri în această ţară, şi implicit la scumpirea produselor braziliene cu până la 40%. Consecinţa imediată a fost scăderea comerţului cu aceste produse, şi, în acest context a fost dificil să se vorbească despre liberalizarea comerţului. Argentina chiar a adus în discuţie în 2001 problema „suspendării temporare" a comerţului în această zonă.[11]

O altă reprezentantă a acestui stadiu de integrare este **Piaţa Comună din Caraibe** (CARICOM). Aceasta este constituită dintr-un număr mare de ţări, de forţă economică redusă.CARICOM nu este un bloc reprezentativ pentru această formă de integrare. Ea a eşuat în mod constant de-a lungul procesului de integrare economică. În 1984 statele membre CARICOM au adoptat un angajament formal privind înfăptuirea uniunii economice şi monetare, fără ca, însă, de atunci să se realizeze progrese semnificative. În octombrie 1991 guvernele statelor CARICOM au eşuat pentru a treia oară consecutiv în stabilirea unui termen limită pentru tariful vamal comun.

O privire generală asupra fenomenului integrator internaţional ne arată că, peste tot în lume, ţările, reacţionând la adâncirea interdependenţelor reciproce, caută şi utilizează diverse

[10] Eichengreen, B., *Does MERCOSUR need a single currency?,* National Bureau of Research, Massachusetts, 1998
[11] Hill, C., W., L., *Global Bussines Today*, McGraw Hill, 2004, pag. 272

forme de cooperare, liberalizând, în diferite grade, fluxurile economice dintre ele. Aceste forme de cooperare cuprind facilităţi privind nu numai libera circulaţie a mărfurilor, ci şi a factorilor de producţie: capital, tehnologie şi forţă de muncă. Obiectivul acestor forme de integrare îl reprezintă dezvoltarea durabilă a ţărilor, diminuarea decalajelor economice şi a sărăciei şi realizarea unui trai mai bun.

Integrarea europeană reprezintă cea mai avansată formă de integrare internaţională.

U1.5. Rezumat

1. Fenomenul integrării internaţionale este un fenomen specific economiei mondiale destul de recent.
2. O sinteză a evoluţiei diferitelor forme şi tipuri de integrare economică internaţională a ţărilor realizată de Banca Mondială ne arată că, în prezent, există în lume nu mai puţin de 37 de mari organizaţii integraţioniste internaţionale.
3. Cele mai importante organizaţii de integrare economică internaţională sunt Cooperarea Economică a ţărilor din Asia şi Pacific (APEC), Cooperarea Economică Est Asiatică (ASEAN), Uniunea Europeană (UE) şi Zona de Liber Schimb a Americii (NAFTA).
4. Există mai multe stadii de integrare economică internațională: zona de comerț liber, uniunea vamală, piața comună și uniunea economică și monetară, fiecare având structuri reprezentative la nivel mondial.

U1.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor:

1. Apreciați cu adevărat sau fals următoarele afirmații:

a) Există mai multe stadii de integrare economică internațională: zona de comerț liber, uniunea vamală, piața comună și uniunea economică și monetară, fiecare având structuri reprezentative la nivel mondial.

b) Piaţa Comună a Sudului reprezintă cea mai evoluată formă de integrare regională a Americii Latine.

c) Zona de comerţ liber este caracterizată de înlăturarea barierelor comerciale dintre ţări şi un tarif vamal comun.

d) Cea mai evoluată formă de integrare din lume este NAFTA

e) Uniunea vamală diferă de zona de comerţ liber prin faptul că pe lângă desfiinţarea barierelor tarifare şi netarifare între statele membre nu se mai permite ţărilor care o compun o atitudine independentă faţă de terţi.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	A	Fiecare din cele enumerate au reprezentant la nivel mondial
b	A	Ca stadiu de integrare este o piață comună, iar pe continentul sud-american nu există uniune economică și monetară. Mai mult, MERCOSUR chiar a încercat introducerea unei monede unice.
c	F	Prin definiție, zona de comerț liber păstrează o atitudine comercială independentă față de terți.
d	F	Deși este una din cele mai reprezentative forme de integrare, ca stadiu de integrare este doar zonă de comerț liber
e	A	Din definiție

1. Descrieți o strcutură de integrare de la nivel mondial
2. Identificați și exemplificați factorii care diferențiază UE de alte structuri de integrare.
3. Analizați comparativ zona de comerț liber și uniunea vamală. Exemple

U1.7. Bibliografie selectivă:

1. Baldwin, R., Wyplosz, C., "Economia integrării europene", Editura Economică, 2006
2. Davies, N., "A History of Europe", Oxford University Press, 1997
3. Dinan, D., "Encyclopedia of the European Union", The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000
4. Eichengreen, B., "Does MERCOSUR need a single currency?", National Bureau of Research, Massachusetts, 1998
5. Keegan, W., Green, M., "Global marketing – fourth edition", Pearson Prentice Hall, 2005

Unitatea de învățare nr. 2

Geneza Uniunii Europene

Cuprins

U2.1. Introducere

U2.2. Obiectivele unităţii de învăţare

U2.3. Apariția și evoluția ideii de integrare europeană

U2.4. Comunitatea Economică a Cărbunelui şi Oţelului (CECO) - prima formă de integrare europeană

U2.5. Rezumat

U2.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

U2.7. Bibliografie selectivă

U2.1. Introducere

Fenomenul integraţionist european prezintă câteva particularităţi specifice. Pentru a evidenţia aceste particularităţi, şi pentru a evidenţia stadiile de integrare economică şi orientările ideologice care au facut Comunitatea Europeană să evolueze la cea mai complexă structură de integrare din lume, se impune a fi studiată geneza şi evoluţia Uniunii Europene.

U2.2. Obiectivele unităţii de învăţare:

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să cunoască cinci puncte de vedere cu privire la ideea de integrare europeană
2. să cunoască măsura contribuției lui Robert Schuman și a lui Jean Monnet la crearea Europei unite
3. să explice contextul postbelic al creerii CECO
4. să determine importanța Tratatului de constituire a CECO în evoluția construcției europene

U2.3. Apariția și evoluția ideii de integrare europeană

Crearea unei Europe unite este un fenomen care a devenit parte a contextului economic global. Iniţial sub formă de idei, ulterior prin cuceriri şi împotriva voinţei unor popoare, şi, mai apoi prin cooperare, Europa unită este astăzi o realitate.

Ea nu a apărut din senin, gata pregătită, ci a venit pe umerii trecutului. De aceea, pentru a înţelege care sunt coordonatele instituţionale după care s-a constituit şi funcţionează Uniunea Europeană, este necesar să-i cunoaştem istoria şi să-i înţelegem evoluţiile care i-au marcat progresul. Abordăm această istorie nu exhaustiv, ci punctual, ca premisă indispensabilă a analizei privind sistemul instituţional al UE.

1. Apariţia ideii de integrare europeană

Ideea integrării europene nu este o idee nouă. Ea are deja o istorie, dată de contribuţiile unor gânditori, în special din secolele XVII - XIX . Chiar dacă iniţial nu a apărut ca o doctrină închegată, prezenţa ei merită cunoscută şi individualizată pentru că face parte din tezaurul gândirii privind viitorul Europei. Este destul de dificil a cunoaşte întreaga istorie a ideii de *integrare europeană*. Pot fi, însă, reţinute câteva idei şi opinii ale unor autori, fie din domeniul gândirii sociale, filosofice, economice, fie chiar din rândul scriitorilor epocilor trecute.

Unii dintre ei au fost preocupaţi de viitorul Europei, de ideea de înlăturare a războaielor şi crearea unei păci durabile. În acest sens, merită menţionate contribuţiile unor autori ca abatele Saint Pierre sau a filosofului Immanuel Kant. Saint Pierre, de pildă, afirma în 1713 în *Proiectul Păcii Perpetue* că: ".. va exista din acest moment o Societate, o Uniune, permanentă şi perpetuă între toţi Suveranii creştini pentru a asigura pacea în Europa…"[1]

La începutul sec al XIX-lea, Saint Simon vorbea de formarea Societăţii Europene şi fixa câteva principii şi condiţii privind reorganizarea acesteia.[2]

Unul dintre cei mai importanţi gânditori preocupaţi de crearea unei Europe unite a fost Victor Hugo. Chiar dacă ideile sale despre viitorul Europei nu pot fi considerate doctrine ale Uniunii, totuşi el rămâne în istorie cel care a lansat sintagma de *"Statele Unite ale Europei"*. Hugo aprecia într-o declaraţie ce poate fi considerată îndrăzneaţă pentru acea perioadă că:

[1] *Petit Larousse*, Librairie Larousse, Paris, 1967, pag 1676
[2] Op cit, pag. 1679

"…Eu reprezint un partid care nu există încă: Civilizaţia. Acest partid îl va face secolul douăzeci. Vor ieşi din el, întâi Statele Unite ale Europei, şi apoi Statele Unite ale Lumii".[3]

2. Idei integraţioniste în perioada interbelică

În contextul determinat de sfârşitului primului război mondial, Europa se găsea într-o fază de slăbiciune din punct de vedere economic, fază care a culminat cu criza economică din 1929-1933.

În această perioadă a luat naştere Mişcarea Pan-Europeană, condusă de contele austriac Coudenhove-Kalergi, care a pledat în favoarea unei federaţii europene. Acesta a scris, în 1923, lucrarea „Pan-Europa", lucrare considerată de unii o viziune profetică asupra comunităţii franco-germane a cărbunelui şi oţelului.

De asemenea, din punct de vedere ideologic este importantă de menţionat contribuţia lui Aristide Briand la ideea unităţii europene. Memorandumul său privind „uniunea federală europeană" din 1930 a propus uniunea europeană, ideile prezentate de el fiind preluate, mai apoi, de Liga Naţiunilor.

Aristide Briand afirma, la 5 septembrie 1929, la Geneva, în discursul său în faţa Adunării Societăţii Naţiunilor că "…Aceste popoare trebuie să aibă în orice moment posibilitatea să intre în contact, să-şi discute problemele, să ia soluţii comune. Ele trebuie, într-un cuvânt, să stabilească între ele o legătură de solidaritate care să le permită să facă faţă, la momentul oportun, circumstanţelor grave care ar apare."[4] În viziunea sa, principalul domeniu în care se va manifesta această "asociaţie" va fi domeniul economic, cel puţin într-o primă fază, neexcluzând, însă, nici cooperarea din punct de vedere social şi politic.

În ciuda preocupărilor gânditorilor pentru integrarea europeană, se poate aprecia că formele concrete de integrare nu au fost semnificative. Totuşi, poate fi amintită stabilirea unei uniuni vamale în 1922 între Belgia şi Luxemburg, chiar dacă aceasta a trezit un interes minim şi în ciuda faptului că încercările de a extinde cooperarea cu ţările scandinave la Oslo (în 1930) şi Ouchy (în 1932) nu au avut succes.[5]

Tot o formă concretă de integrare poate fi considerată şi crearea în 1944 de către liderii din exil ai Belgiei, Olandei şi Luxemburgului a unei uniuni vamale care a devenit efectivă în 1948.

---

[3] Citat preluat din Belli, N., *Uniunea Europeană: Geneza şi instituţiile sale*-Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare şi Documentare Economică al Academiei Române, Bucureşti, pag 6

[4] Belli, N., op cit, pag 6

[5] Armstrong, D., Lloyd L., Redmond, J., *From Versailles to Maastricht*, Macmillan Press Ltd, 1996, pag.52

3. Robert Schuman şi Jean Monnet - părinţii doctrinari ai *integrării economice europene*

În contextul interbelic şi, mai apoi, după cel de-al doilea război mondial, trebuie menţionate contribuţiile lui Robert Schuman şi a lui Jean Monnet la integrarea economică.

Primul, om politic francez, de profesie jurist, s-a implicat în evoluţia proceselor din Europa . Chiar dacă a servit armata germană în timpul primului război mondial, în 1919 a fost ales membru al Parlamentului francez, îndeplinind mai apoi funcţii de conducere în cadrul structurilor acestuia (a fost preşedinte al Comisiei pentru Alsacia şi Lorena a Camerei Deputaţilor, în perioada 1928-1936; a fost numit preşedinte al Comisiei Parlamentare de Finanţe în 1940, după ce fusese membru al acesteia timp de 17 ani).

După sfârşitul celui de-al doilea război mondial, şi-a format propriul guvern care a fost, însă, obligat să demisioneze, Schuman devenind ministru de externe în guvernul nou format. Aceasta este postura în care Robert Schuman s-a evidenţiat pe plan european în ceea ce priveşte viitorul continentului. Astfel, în această calitate, una din primele sale iniţiative a fost aceea de a invita reprezentanţii Franţei, Angliei şi Beneluxului la o conferinţă, încercând o colaborare pe plan european. De asemenea, în timpul Blocadei Berlinului, Schuman şi-a exprimat părerea conform căreia reconcilierea franco-germană este un obiectiv foarte important şi, deci, ar fi necesară o unificare graduală a Europei.

Contribuţia lui Robert Schuman la dezvoltarea viitoare a Europei avea să culmineze cu Declaraţia sa din 9 mai 1950 când, în ciuda faptului că unii politicieni nu l-au aprobat, a declarat că trebuie puse „bazele comune pentru o dezvoltare economică, ca un prim pas către federalizarea Europei."[6]

Jean Monnet este considerat de unii specialişti arhitectul şi strategul Comunităţii europene în primii ani. În viziunea lui, viitorul Europei depindea de următoarele aspecte:

- o poziţie egală a Germaniei cu Franţa în relaţiile dintre ele
- excluderea Marii Britanii de la orice colaborare, atâta vreme cât are o atitudine anti-integraţionistă
- necesitatea unui experiment de tipul Comunităţii Economice a Cărbunelui şi Oţelului (a se vedea în continuare), pe baza căreia să se gândească un proces de avansare pas cu pas

În evoluţia de după crearea CECO, lui îi revine meritul, împreună cu Paul Henri

[6] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, MacMillan Press Ltd, 2000, pag. 416

Spaak (ministrul belgian de externe), de a propune crearea Euratom, în aprilie 1955 . Imediat după această dată a pus bazele înfiinţării Comitetului de Acţiune pentru Statele Unite ale Europei, care a durat până în 1975, când, la vârsta de 85 de ani, Jean Monnet l-a dizolvat.

Viziunea lui Jean Monnet asupra viitorului Europei a presupus şi formularea, în noiembrie 1955, a unui plan care prezenta aspecte legate de uniunea monetară, sau formularea unui plan referitor la întâlnirile şefilor de state şi guverne . Chiar dacă aceste planuri au fost doar idei, schiţe, ele au fost preluate şi aplicate în practică de către guvernele vest-europene.

Problematizare **Contribuţiile lui Jean Monnet şi Robert Schumann la crearea Primei Comunităţi Europene**

Jean Monnet[7] - personalitate complexă (om de afaceri de talie internaţională, bancher, diplomat, politician)

- Prima sa ipostază care îl afirmă pe plan european a fost Primul Război Mondial când, neputând să se înroleze a avut ideeade a-şi servi ţara altfel, propunând un plan privind o mai bună coordonare a proviziilor armatei franceze. Odată cu aprobarea acestuia a câştigat şi încrederea şi respectul preşedintelui Franţei care l-a numit intermediar economic între Franţa şi aliaţii săi. Mai apoi a fost Secretar General Adjunct al Ligii Naţiunilor (1919)
- În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost preşedintele Comitetului franco-britanic de coordonare a capacităţilor de producţie ale celor două ţări. A lucrat, mai apoi pentru guvernul britanic şi a fost, mai apoi, chiar şi consilierul preşedintelui american Roosvelt.
- În 1943 era membru al Comitetului de Eliberare Naţională a Franţei (guvernul francez în exil din Alger) remarcându-se printr-o viziune proprie asupra viitorului Europei.
- A pregătit în numele guvernului francez Declaraţia Schuman, cea care avea să pună bazele creerii primei Comunităţi Europene.
- Împreună cu Paul Henri Spaak (ministrul belgian de externe) a propus crearea EURATOM, în aprilie 1955.
- A propus un plan privind integrarea monetară în Comunitate.

[7] http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/jean_monnet_ro.pdf, accesat la data de 24.08.2013

Robert Schuman[8]– jurist, diplomat, ministru al afecerilor externe (1948-1952)

- Născut în Luxemburg cu cetăţenie germană şi refugiat apoi în Franţa, Robert Schuman a fost modelul viitorului cetăţean european, fidel convingerilor sale (în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a preferat să rămână alături de compatrioţii săi din teritoriile ocupate, refuzând invitaţia lui Charles de Gaulle de merge în exil în Anglia)
- A studiat dreptul, economia, filosofia, teologia şi statistica.
- În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost ministru adjunct în guvernul francez.
- După război a fost numit ministru al afacerilor externe al Franţei (1948-1952), ministru de finanţe (1955-1956), negociator al unor trataate şi iniţiative precum: Consiliul Europei, Planul Marshall şi NATO.
- El a fost cel care la 9 Mai 1950 (de atunci Ziua Europei) Declaraţia privind plasarea producţiei de cărbune şi oţel franco-germane sub o Înaltă Autoritate comună, care a deschis drumul creerii Comunităţii Economice a Cărbunelui şi Oţelului. Munca lui nu s-a oprit aici. A fost primul preşedinte a Adunării Reprezentanţilor (prima formă de existenţă a Parlamentului European), şi a încercat o extindere a conlucrării statelor membre CECO la problematica militară, prin crearea Comunităţii Europene a Apărării

Căutaţi informaţii şi despre alte personalităţi cunoscute ca şi părinţi ai integrării europene.

Prima formă de integrare vest-europeană a fost Comunitatea Economică a Cărbunelui şi Oţelului.

[8] http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/pdf/robert_schuman_ro.pdf, accesat la data de 24.08.2013

U2.4. Comunitatea Economică a Cărbunelui şi Oţelului (CECO) - prima formă de integrare europeană

1. Confruntări de idei premergătoare creerii CECO

Din punct de vedere ideologic, Europa era împărţită, la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, în două blocuri: unul comunist, grupat în jurul URSS şi altul capitalist, grupat în jurul Statelor Unite ale Americii. Evoluţia Europei a depins de unele fenomene şi conjuncturi ulterioare, generate de Războiul Rece care a dominat întreaga perioadă postbelică până în 1990-1991.

La 5 iunie 1947 secretarul de stat al preşedintelui Truman, generalul George Marshall a prezentat *The European Recovery Program*, declarând în acelaşi timp că: „ este logic că SUA ar trebui să facă tot ceea ce poate pentru a asista la reînsănătoşirea economică a lumii, fără de care nu poate exista o stabilitate politică şi nu poate fi asigurată pacea”[9]. Planul a fost aplicat între 1948-1951 şi prin intermediul său 16 ţări europene au primit un ajutor de cca 13 miliarde $. Pentru gestionarea acestor fonduri a fost creată Organizaţia Europeană de Cooperare Economică (OECE), organizaţie cu caracter interguvernamental constituită prin semnarea în 1948 la Paris a Convenţiei Europene de Cooperare Economică. Aşa cum declara Marshall, „...politica SUA nu este direcţionată împotriva nici unei ţări sau a unui sistem politic, ci împotriva foametei, sărăciei, disperării şi haosului”[10].

În 1949 se instituie Blocada Berlinului, ceea ce a determinat SUA şi unele ţări vest-europene să constituie bazele securităţii lor colective, semnând , la 4 aprilie 1949 Tratatul Atlanticului de Nord (NATO). Semnarea acestui tratat era cu atât mai importantă cu cât URSS experimentase bomba atomică, acest eveniment fiind unul din cele care au dus la instaurarea Războiului Rece. Ca replică la NATO, blocul comunist a constituit şi el o structură militară proprie, prin semnarea în 1951 a Tratatului de la Varşovia.

Contextul european postbelic este întregit şi de crearea Consiliului Europei. În mai 1948 s-a ţinut la Haga Congresul Europei, având ca preşedinte de onoare pe Jean Monnet şi ca preşedinte executiv pe Winston Churchill. Acesta a fost ales să prezideze congresul datorită opiniilor pe care le prezentase în perioada anterioară, opinii referitoare la viitorul continentului european. La 19 septembrie 1946 W.Churchill afirmase la Zurich că: ”dacă

[9] Davies, N., *A History of Europe*, Oxford University Press, 1997, pag.1063
[10] Lasok, D., *Law & Institutions of the EU* – Sixth Edition, Butterworth & Co Ltd, 1994, pag. 6

suntem pentru a forma Statele Unite ale Europei, trebuie să începem acum"[11]. Această determinare a lui Churchill a fost apreciată la acea vreme, Coudenhove-Kalergi felicitându-l şi apreciind că „ acum că aţi ridicat problema Europei, guvernele nu o mai pot ignora"[12].

Winston Churchill a declarat în cadrul acestui congres că „ Trebuie să proclamăm misiunea şi structura Europei Unite a cărei concepţie morală va câştiga repectul şi gratitudinea [...] Sper să văd o Europă în care bărbaţii şi femeile din toate ţările se vor gândi la *a fi european* ca la *a aparţine pământului lor natal*, şi oriunde vor merge se vor gândi cu sinceritate: *sunt acasă.* " [13]

Interesantă de prezentat este şi opinia scriitorului Salvador de Mariaga prezent la acest congres. Acesta afirma că „ Această Europă trebuie să se nască. Si aşa va fi când spaniolii vor spune Chartres al nostru, englezii - Cracovia noastră, italienii – Copenhaga noastră, şi germanii – Bruges al nostru. Această Europă va trăi"[14].

Acest curent puternic de gândire pro-integrare vest-europeană n-a rămas doar în sfera declaraţiilor publice, aşa cum se întâmplase până la acel moment. El a fost transpus în practică prin crearea organizaţiei de integrare internaţională CECO, prima de acest gen cunoscută în lume. La crearea ei au stat, în opinia noastră, trei motive, toate de importanţă istorică:

1. Franţa şi Germania au înţeles că problemele lor reciproce se pot regla nu prin războaie, ca până acum, ci prin înţelegere şi concesii reciproce
2. faţă de ofensiva comunistă europeană a blocului sovietic, Occidentul european nu se putea apăra decât unindu-se
3. ţările europene occidentale îşi puteau spori competitivitatea pe plan internaţional nu separate între ele, ci unite într-o organizaţie integratoare proprie.

Urmare a acestor împrejurări – şi ele nu sunt singurele – s-a ajuns la transpunerea în fapt a ideilor şi proiectelor de integrare. CECO este primul răspuns la aceste nevoi.

2. Crearea Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului

Considerentul economic cel mai relevant pentru crearea unei forme de colaborare economică la nivel european a fost unul pragmatic, şi s-a conturat dintr-o criză în 1948-1949, criză generată de problemele referitoare la desfiinţarea industriei de armament a Germaniei de către Aliaţi. Din cauza îngrijorării faţă de puterea crescândă a Uniunii Sovietice, Aliaţii îşi

[11] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, MacMillan Press Ltd, 2000, pag. 419
[12] Davies, N., *A History of Europe*, Oxford University Press, 1997, pag.1063
[13] Dinan, D., op.cit. , p. 416
[14] Sampson, A., *The New Europeans : A Guide to the Workings, Institutions and Character of Contemporary Western Union*, Londra, 1968

schimbaseră politica şi nu mai erau în favoarea desfiinţării industriei grele a Germaniei. Francezii erau neîncrezători în această optică , nu numai din motive de securitate, ci şi din cauza faptului că aceasta ar fi putut duce la o criză de supra-producţie de oţel în Europa.

În acest context, trebuie evidenţiat rolul Franţei la evoluţia către integrare. La 9 mai 1950 ministrul francez de externe Robert Schuman a anunţat un plan prin care se urmărea a se pune producţia de cărbune şi oţel a Franţei şi Germaniei sub conducerea unei Înalte Autorităţi. Planul Schuman, în a cărui realizare trebuie menţionată şi contribuţia lui Jean Monnet, s-a bazat pe ideea că ostilitatea dintre Franţa şi Germania trebuie rezolvată prin înţelegere, şi nu prin război. Guvernul francez a propus acest plan în ideea că orice alt stat european se poate alătura acestei organizaţii, deschizând, astfel, drumul uniunii economice.

Relaţia Franţa-Germania a reprezentat o problemă–cheie a lumii capitaliste a cărei rezolvare se impunea ca o stringentă necesitate. Această relaţie a constituit o preocupare din timpuri mai vechi, ea reprezentând premisă pentru conflicte de-a lungul istoriei. Victor Hugo, spre exemplu, amintea în 1842 că „ ...Europa actuală se compune esenţial din Franţa şi Germania". Si tot el conchidea: „ Acest motiv de animozitate este malul stâng al Rinului care aparţine de drept Franţei...Pericolul creşte din zi în zi. Un şanţ profund s-a săpat."[15]

Această problemă constituise o preocupare şi pentru Winston Churchill. Robert Schuman însă a fost acela care a încercat să ofere o soluţie pentru rezolvarea acestei probleme. Această contribuţie se regăseşte în istorica sa Declaraţie din 9 mai 1950 (vezi Anexa nr 2).

Iată principalele idei abordate în cadrul acesteia[16]:

- pentru prima dată nu mai este vorba doar de idei, concepte şi teorii, ci de fapte concrete ce vor naşte consecinţe pe măsură
- Europa unită se va naşte din acţiuni comune
- organizaţia proiectată va asigura fuzionarea pieţelor şi extinderea producţiei de cărbune şi oţel
- obiectivele vor fi îndeplinite prin semnarea unui tratat între state
- Europa nu se va naşte dintr-o dată, ci prin realizări concrete şi solidare

În viziunea lui, Europa trebuie să îşi aducă contribuţia la menţinerea păcii. El aminteşte ideea conform căreia "… acţiunea întreprinsă trebuie să atingă în primul rând Franţa şi Germania." Propunerea lui Schuman a vizat plasarea ansamblului producţiei de cărbune şi oţel sub o Înaltă Autoritate comună într-o organizaţie deschisă participării altor state ale

[15] Victor Hugo, *Le Rhin, Conclusion* (1842), Ed Club Francais du Livre, Paris, 1968, pag 535
[16] Fondation Robert Schuman, Association Jean Monnet *Europe.Hier-Aujourd'hui-Domain*, Paris, 2001, Annexe : La Declaration du 9 mai 1950

Europei. Scopul acestei propuneri era, în viziunea lui Schuman, crearea unei solidarităţi care să facă imposibil orice conflict între cele două ţări.

Discursul lui Schuman a adus în discuţie faptul că acestă unitate în producţie reprezintă un element de bază în procesul de unificare economică. Mai mult decât atât, el afirmă că: " Prin punerea în comun a producţiei de bază şi instituirea Înaltei Autorităţi, ale cărei decizii vor lega Franţa, Germania şi celelalte ţări care vor adera, se vor asigura primele baze concrete ale unei Federaţii europene indispensabilă menţinerii păcii".

A luat astfel naştere, prin semnarea Tratatului de la Paris la 18 aprilie 1951, Comunitatea Economică a Cărbunelui şi Oţelului (CECO), considerată prima structură cu caracter integraţionist la nivel european. Din ea au făcut parte Franţa, Germania, Italia, Belgia, Olanda şi Luxemburg şi conform Tratatului de constituire, ea rămânea deschisă oricărui stat care ar fi vrut să facă parte din ea.

Scopul creerii CECO a fost înfiinţarea unei pieţe comune pentru cărbune şi oţel , prin abolirea barierelor tarifare şi adoptarea unui tarif vamal comun pentru terţi. Importanţa CECO poate fi extinsă, totuşi, şi la alte aspecte:

- Chiar dacă CECO a reprezentat o structură cu scop economic, ea poate fi considerată un început pentru construirea Europei Unite.
- CECO a fost sprijinită de SUA, ceea ce a confirmat sprijinul american pentru procesul de integrare europeană , în ciuda implicaţiilor protecţioniste potenţiale păgubitoare pentru SUA.

Constituirea CECO are cel puţin două merite importante:

1. ea reprezintă asumarea de către o autoritate comună a responsabilităţilor privind producţia şi distribuirea cărbunelui şi oţelului a celor şase ţări semnatare (ceea ce reprezintă o formă de unificare economică)
2. a adus Republica Federală Germania în comunitate cu alte cinci state europene, incluzând-o în sfera conlucrării occidentale

Din punct de vedere instituţional , CECO a mai avut, de asemenea, meritul de a fi deschis drumul existenţei unor instituţii supranaţionale europene. Astfel, *Înalta Autoritate* poate fi considerată precursoarea Comisiei Europene, prin funcţiile sale, iar la insistenţele Olandei a fost creat şi un *Consiliu de Miniştri*, format din reprezentanţi ai guvernelor naţionale. De asemenea, a fost creat şi un *Comitet Consultativ* al Înaltei Autorităţi, pentru a reprezenta producătorii şi consumatorii, şi o *Curte de Justiţie* care să supravegheze legalitatea acţiunilor Înaltei Autorităţi.

Înalta Autoritate combina funcţii administrative şi politice, legate de luarea deciziilor. Ea reprezenta " interesul general " al Comunităţii şi i-a fost încredinţată libertatea de a elabora politica CECO cu privire la probleme importante (cum ar fi determinarea taxelor percepute companiilor de oţel şi cărbune), deşi deciziile sale cu privire la unele probleme erau condiţionate de aprobarea Consiliului de Miniştri. Activitatea Înaltei Autorităţi a mai fost condiţionată şi de Adunarea Comună, prima adunare internaţională în Europa cu puteri legislative.

U2.5. Rezumat:

1. Ideea creerii Europei unite nu este una nouă, dar concretizarea sa poate fi identificată numai după cel de-al doilea război mondial.
2. Robert Schuman și Jean Monnet pot fi considerați, prin contribuțiile lor, arhitecții primei structuri integratoare europene – CECO
3. Primul tratat constitutiv al Uniunii Europene a fost Tratatul privind constituirea Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului
4. Importanța Tratatului CECO rezidă în cel puțin două aspecte: în primul rând pentru că a creat prima formă de integrare europeană, și, în al doilea rând, pentru că a creat o structură deschisă tuturor țărilor care ar dori să participe la această uniune.
5. Tratatul CECO a pus bazele unei structuri instituționale specifice pentru viitoarea Uniune.

U2.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor:

1. Apreciați cu adevărat sau fals următoarele afirmații:

a) Tratatul privind crearea CECO este un tratat constitutiv.
b) Precursorul Comisei Europene este Adunarea Comună.
c) Primele acțiuni concrete privind Europa unită au apărut după cel de-al doilea război mondial.
d) Scopul creerii CECO a fost acela de a crea Uniunea Europeană.
e) Bazele structurii instituționale a UE au fost puse prin Tratatul CECO.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	A	Întrucât a creat o comunitate (CECO)
b	F	Precursorul Comisiei este Înalta Autoritate, Adunarea Comună este precursorul Parlamentului European
c	A	Chiar dacă înaintea acestei perioade au mai existat confruntări ideologice, prima încercare concretă a fost CECO
d	F	Scopul creerii CECO a fost de a constitui un obiectiv european comun.
e	A	Prin acest tratat au fost create primele instituții europene.

2. Evidențiați importanța Tratatului CECO în apariția și evoluția fenomenului integraționist european.
3. intetizați cel puțin cinci contribuții ideologice la dezvoltarea integrării europene.
4. Construiți un eseu din care să reiasă contribuția lui Robert Schuman și Jean Monnet la construcția europeană.

U2.7. Bibliografie selectivă

1. Armstrong, D., Lloyd, L., Redmond, J., "From Versailles to Maastricht", MacMillan Press Ltd, 1996
2. Courty, G., Devin, G., "Construcţie europeană", Editura CNI Coresi SA, 2001
3. Davies, N., "A History of Europe", Oxford University Press, 1997
4. Dinan, D., "Encyclopedia of the European Union", The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000
5. Pîrvu, G., "Istoria integrării economice", Editura Universitaria, Craiova, 2004

Unitatea de învățare nr. 3

Evoluția CECO. Uniunea Europeană

Cuprins

U3.1. Introducere

U3.2. Obiectivele unităţii de învăţare

U3.3. Crearea Comunităţii Economice Europene (CEE) şi a Comunităţii Europene a Energiei Atomice (EURATOM). Tratatul de la Roma

U3.4. Formarea Comunităţii Europene prin fuzionarea celor trei Comunităţi. Extinderea Pieţei Comune Europene

U3.5. Fuziunea celor trei Comunităţi, CECO, CEE şi EURATOM, şi crearea Comunităţii Europene

U3.6. Transformarea Comunităţii Economice Europene şi a Pieţei Comune în Uniune Europeană şi Piaţă Unică

U3.7. Rezumat

U3.8. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

U3.9. Bibliografie selectivă

U3.1. Introducere

Crearea primei Comunităţi Europene a demonstrat Europei şi lumii că experienţele conflictelor din trecut pot fi depăşite şi chiar mai mult decât atât, că o structură de integrare pornită de la considerente strict legate de obiectivul menţinerii păcii în Europa poate evolua de la o structură de integrare economică într-una de integrare monetară şi chiar politică.

U3.2. Obiective

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să cunoască contextul creerii CEE și EURATOM
2. să enunțe cinci obiective ale Pieței Comune, cuprinse în Tratatul de la Roma

3. să caracterizeze noțiunea de *Piață Comună Europeană*
4. să definească conceptele de *Piață Unică Europeană* și *Uniune Europeană*
5. să explice stadiile de integrare parcurse de Comunitatea Europeană în evoluția sa
6. să identifice tratatele constitutive și trei tratate ulterioare ale Comunității

U3.3. Crearea Comunităţii Economice Europene (CEE) şi a Comunităţii Europene a Energiei Atomice (EURATOM). Tratatul de la Roma

Continuând drumul spre integrare, atenţia ţărilor europene occidentale s-a îndreptat în continuare spre sfera economică. Contextul internaţional la acea vreme era marcat din nou de evenimente care au favorizat preocupările pentru integrarea europeană. Sfârşitul Războiului din Coreea, implicarea Franţei în războiul din Indochina, criza din Suez, dificultăţile financiare ale francezilor şi englezilor, sfârşitul erei coloniale datorat în primul rând intensificării naţionalismului în Asia şi Africa, toate pot fi considerate factori favorizanţi ai integrării, cel puţin din perspectiva sa economică.

La 1-2 iunie 1955 reprezentanţii statelor CECO s-au întâlnit la Messina, căutând să "iniţieze o nouă fază pe calea construcţiei Europei", aşa cum aveau să declare participanţii la reuniune. Această nouă fază în viziunea lor urmărea integrarea în următoarele domenii:[1]

- energie atomică
- transport
- armonizarea politicilor sociale
- înfiinţarea unei bănci de investiţii

De asemenea, s-a căzut de acord să se înfiinţeze un comitet pentru a pregăti tratatele ce aveau să urmeze. Acest comitet s-a numit Comitetul Spaak, după numele ministrului de externe belgian care l-a prezidat. Comitetul Spaak a ales să se concentreze asupra următoarelor probleme:

1. crearea Comunităţii Economice Europene (CEE)
2. crearea Comunităţii Economice a Energiei Atomice (EURATOM)

Comitetul a schiţat aceste propuneri şi în martie 1957 au fost semnate la Roma două Tratate - unul privind crearea Comunităţii Europene a Energiei Atomice (Euratom) şi celălalt, crearea Comunităţii Economice Europene. Cele două tratate au fost ratificate şi au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958.

[1] Armstrong, D., Lloyd, L., Redmoond, J., *From Versailles to Maastricht* Macmillian Press Ltd, 1996

Odată cu semnarea şi intrarea în vigoare a acestui tratat *s-a creat baza juridică a activităţii comunitare.* Prevederile acestui tratat aveau să fie completate ulterior de Actul Unic European, Tratatul de la Maastricht, Tratatul de la Amsterdam care îşi vor fi adus contribuţiile lor la evoluţia Uniunii Europene.

Spre deosebire de Tratatul de la Paris de constituire a CECO (ale cărui prevederi sunt valabile pe o perioadă de 50 de ani), Tratatul de la Roma are un caracter permanent, fiind încheiat pe o durată nelimitată.

Din punct de vedere al modalităţii concrete de realizare a integrării, tratatul a prevăzut măsuri care vizează integrarea negativă (desfiinţarea barierelor interne) dar şi măsuri care vizează integrarea pozitivă (crearea unor politici comune).

Tratatul de la Roma are şi o dimensiune externă, cuprinsă în articolul 237 în care se specifică faptul că orice stat european care îşi exprimă dorinţa, se poate alătura CE

Scopul fundamental şi obiectivele strategice ale Tratatului

Tratatul de la Roma are ca scop fundamental crearea Pieţei Comune. Piaţa Comună reprezintă o uniune vamală în care sunt abolite restricţiile faţă de factorii de producţie.[2]

Piaţa Comună prezintă două dimensiuni principale:

- o dimensiune internă - ce se referă la libera circulaţie a mărfurilor, a capitalului şi a forţei de muncă în interiorul Comunităţii
- o dimensiune externă – care presupune protecţia produselor comunitare faţă de terţi, materializată în principal într-un tarif vamal comun faţă de aceştia

În ceea ce priveşte obiectivele Tratatului, acestea se referă la următoarele:

1. crearea Comunităţii Economice Europene (CEE) şi a Pieţei Comune
2. promovarea unei dezvoltări economice, sociale şi teritoriale armonioase a CEE
3. expansiunea economică durabilă - continuă, eficientă şi echilibrată
4. stabilitatea economică şi socială a ţărilor membre şi a CEE în ansamblul ei
5. lichidarea decalajelor economice interne ale ţărilor membre, şi a decalajelor dintre ele
6. relaţii economice strânse între membrii CEE, concretizate în: aprovizionarea prioritară a ţărilor din cadrul CEE, solidaritatea financiară (politici şi fonduri comune), libera circulaţie a bunurilor, serviciilor, forţei de muncă şi a capitalurilor, dezarmare vamală în interior şi înarmare vamală în exterior

[2] Prisecaru, P., *Teoria integrării economice europene*, Ed Sylvi, Bucureşti, 2001, pag. 13

7. politici comune pentru agricultură, transport şi comerţ exterior, şi politici coordonate pentru celelalte sectoare economice (mediu, energie, cercetare ştiinţifică, servicii publice-învăţământ, sănătate)
8. crearea de instituţii comune
9. crearea de fonduri comune (bugetare şi extrabugetare)
10. ridicarea nivelului de trai material şi spiritual al populaţiei

Problematizare

Fie tabelul:

Tabel nr 1 *Măsuri privind realizarea uniunii vamale*

INSTRUMENTE DE POLITICA ECONOMICA UTILIZATE	**MASURI PRIVIND PRODUSELE INDUSTRIALE**	**MASURI PRIVIND PRODUSELE AGRICOLE**
Taxe vamale de import (intracomunitare)	• Suprimarea pe etape a taxelor vamale între ţările membre (ianuarie 1959 – iulie 1968)	• Suprimarea pe etape a taxelor vamale între ţările membre la o parte din produsele agricole (ianuarie 1959 – iulie 1968)
Taxe vamale de export (intracomunitare)	• Suprimarea taxelor (până la 31 decembrie 1961)	• Taxe vamale desfiinţate
Taxe vamale de import (aplicabile terţilor)	• Adoptarea treptată a unui tarif vamal comun (1962 – 1968) • Reducerea taxelor vamale cuprinse în tariful vamal comun	-
Contingente cantitative (intracomunitare)	• Suprimarea contingentelor cantitative (1 ianuarie 1962)	-
Contingente cantitative (faţă de terţi)	• Introducerea politicii comune de unificare a restricţiilor cantitative	-
Taxe fiscale	• Interzicerea impozitelor fiscale cu caracter protecţionist şi a restituirilor excesive a taxelor fiscale în cazul exporturilor • Instaurarea unui sistem comun de taxe fiscale indirecte, armonizarea în pregătire a domeniului de impunere fiscală şi a nivelurilor TVA • Armonizarea, în pregătire , a unor taxe de acciză	

Sursa: Ghibuţiu, A., *Tendinţe în politica comercială a ţărilor vest-europene în condiţiile integrării vest-europene*, Ed Politică, 1976

Analizaţi contribuţia Tratatului de la Roma la formarea Pieţei Comune Europene.

U3.4. Formarea Comunităţii Europene prin fuzionarea celor trei Comunităţi. Extinderea Pieţei Comune Europene

1. Evoluţii ulterioare Tratatului de la Roma

Obiectivul creerii unei pieţe comune în cadrul CEE îşi are rădăcina, după cum am văzut, în Tratatul de la Roma. Conform prevederilor acestuia, procesul de constituire a Pieţei Comune trebuia să fie înfăptuit în decursul a 12-15 ani, începând cu 1958.

Aşa cum s-a arătat, obiectivele Tratatului de la Roma au fost unele parţial îndeplinite, altele realizându-se chiar mai repede decât fusese prevăzut.

Se poate evidenţia faptul că, în primul rând, Comunitatea şi-a propus ca între 1958 şi 1969 să desfiinţeze taxele vamale care restricţionau comerţul între cele şase state membre. Odată cu extinderea acesteia, măsurile au fost aplicate, de asemenea, şi noilor membri. În acelaşi timp, Comunitatea a stabilit un Tarif Vamal Comun, care a fost aplicat la bunuri importate în orice stat membru din ţările terţe.

Pe lângă barierele tarifare la comerţul din interiorul Comunităţii, mai existau, de asemenea, barierele netarifare. Aceste obstacole includeau diverse specificaţii tehnice naţionale, standarde de sănătate şi siguranţă, regulamente în ceea ce priveşte mediul înconjurător, controale ale calităţii şi diferenţe de TVA între statele membre. La începutul anilor ’80, deşi Comunitatea avusese unele succese în îndepărtarea unora dintre aceste bariere, o adevărată piaţă comună nu exista încă. Tensiunea dintre cerinţele inerente stabilirii şi menţinerii bunei funcţionări a Pieţei Comune - pe de o parte - şi interesele naţionale - pe de alta - a condus la dificultăţi în realizarea procesului de liberalizare a comerţului, în calitate de componentă a Pieţei Comune.

Integrarea completă a economiei europene combinată cu concurenţa internaţională puternică a întărit ideea că politicile economice ale statelor membre ale CEE trebuie coordonate mai îndeaproape.

În ceea ce priveşte realizarea liberei circulaţii a persoanelor, în etapa de tranziţie au fost prevăzute şi adoptate două reglementări care stabileau ca obiectiv libera circulaţie a lucrătorilor, care să se realizeze până la 31 decembrie 1967 şi un program de suprimare a

restricţiilor în privinţa stabilirii domiciliului lucrătorilor. A existat, de asemenea, o directivă de asigurare a liberei circulaţii a capitalului, în special sub forma investiţiilor directe, a operaţiunilor bursiere şi comerciale.

Comunitatea şi-a propus, în cadrul Conferinţei de la Haga din 1969, constituirea propriilor sale resurse bugetare. Problema bugetului comunitar avea să fie reluată în cadrul unor summituri ulterioare ale Consiliului European, de la Fontainbleu (1984) şi Bruxelles (1988).

2. Acumularea de noi factori cauzali şi condiţionali ai schimbării

Principala preocupare în perioada ulterioară a fost aceea de a crea Piaţa Unică, formă de integrare superioară Pieţei Comune. Pe lângă aspectele de natură economică, Comunitatea şi-a exprimat interesul şi pentru cele legate de uniunea monetară şi politică.

Acest lucru este destul de dificil de perceput, mai ales în condiţiile în care intervalul de timp 1970-1984 a fost marcat de un regres al Comunităţii. Acesta s-a datorat mai multor cauze, din care putem enumera ca fiind mai importante următoarele :

- o stare de recesiune economică la nivel european datorată creşterii preţului petrolului între 1973-1979
- conflicte între statele comunitare, în principal legate de Politica Agricolă Comună şi de bugetul comunitar
- slăbiciunile sistemului decizional comunitar

În contextul acestei recesiuni, oficialii Comunităţii şi-au exprimat voinţa de a face eforturi pentru progresul acesteia. Rămâne semnificativ pentru această perioadă Raportul Tindemans, care a adus în discuţie necesitatea unei reforme instituţionale şi extinderea preocupărilor Comunităţii.

În cadrul Summitului de la Paris din 9-10 decembrie 1974 şefii de state şi guverne i-au cerut lui Leo Tindemans, primul ministru al Belgiei, să elaboreze un raport despre Comunitatea Europeană. Raportul a fost o combinaţie între elaborarea unui cadru general pentru integrare şi planuri specifice. Cele din urmă includeau aspecte legate de Politica Externă şi de Securitate Comună, Uniunea Monetară, şi aspecte legate de politicile socială, regională şi industrială.

Concluziile acestui raport au fost prezentate în 1976. Raportul a evidenţiat necesitatea unei reforme instituţionale, apreciind ca lipsite de funcţionalitate unele elemente de organizare la nivelul instituţiilor. Spre exemplu, Tindemans a sugerat că pentru un mai eficient mecanism de decizie ar fi necesară introducerea votului majoritar. De asemenea,

Raportul s-a referit şi la Politica Externă şi de Securitate Comună, ca o preocupare nouă pe care ar trebui să o aibă Comunitatea.

Din punct de vedere al evoluţiei integrării politice se poate aprecia că în timp ce progresul spre principalele obiective economice ale anilor ’70 – ‘80 era semnificativ, au avut loc câteva schimbări modeste pe frontul politic. În timp ce dezvoltările majore erau pragmatice, existau discuţii continue pe plan superior. Spre exemplu, preşedintele Franţei Giscard D’Estaing a încercat să minimalizeze concluziile Raportului Tindemans, “înecându-l” într-un soi de birocraţie care a adus critica autorului acestuia. Şefii de guverne au cerut miniştrilor de externe să ia în considerare acest raport; miniştri de externe au întocmit un raport asupra concluziilor acestuia, înaintându-l superiorilor lor; aceştia din urmă au analizat aceste rapoarte, prezentând la rândul lor un raport în cadrul Summitului de la Haga din 1979, întâlnire în cadrul căreia Consiliul European, din cauza algoritmului birocratic mai sus amintit, nu a mai luat în considerare concluziile respective.

Din punct de vedere instituţional poate fi apreciată ca un aspect de dezvoltare instituţională prima alegere directă a Parlamentului European din 1979. La prima vedere, aceasta marca un important pas înainte, deoarece membrii Parlamentului numiţi au devenit membri aleşi direct şi definitiv. Din punct de vedere al exercitării puterilor sale, Parlamentul a trebuit, însă, să aştepte să beneficieze de prevederile Actului Unic European pentru ca acestea să fie semnificativ sporite.

De asemenea, mai poate fi menţionată întâlnirea şefilor de state şi guvern din septembrie 1974 la Paris, care a decis ca aceste întâlniri să se desfăşoare periodic, creându-se *Consiliul European.* Acesta va avea prima întâlnire oficială sub acest nume la Dublin, în martie 1975.

În octombrie 1981 Franţa a elaborat un memorandum pentru revigorarea Comunităţii. Acesta conţinea referiri la domeniul economic, social şi cultural. Domeniul instituţional a făcut obiectul unei inţiative franco-germane (în noiembrie 1981). La acea vreme Consiliul şi Parlamentul şi-au exprimat preocuparea în problema perfecţionării instituţiilor. Pentru a avea o imagine mai bună asupra activităţii acestora, Consiliul a însărcinat miniştrii de externe să elaboreze un studiu privind funcţionarea instituţiilor comunitare. Rezultatele acestui studiu au fost prezentate în cadrul întâlnirii Consiliului European de la Stuttgart din 1983 , întâlnire în cadrul căreia şefii de state şi guverne au semnat Declaraţia Solemnă a Comunităţii.

Un moment care a atras atenţia asupra faptului că la nivel comunitar existau probleme dificile care trebuie rezolvate a fost Reuniunea de la Fontainbleu din anul 1984. Fiind prezidată de preşedintele Franţei, Francois Mitterand, reuniunea a avut drept cauză imediată clarificarea unor probleme existente deja de cca 5 ani, legate de contribuţia Marii Britanii la

constituirea bugetului comunitar. Primul ministru de atunci, Margaret Thatcher, a pretins că Marea Britanie „ a plătit prea mult şi a primit prea puţin înapoi”.[3]

Importanţa acestei reuniuni este dată de următoarele:

- participanţii au încercat să rezolve probleme legate de dificultăţile generate de Politica Agricolă Comună (problema surplusurilor din agricultură)
- ţările membre şi-au manifestat opţiunea pentru continua dezvoltare a Comunităţii.

Pentru atingerea acestui scop şi adâncirea integrării au fost create comitete speciale care să aibă ca preocupare obiective specifice. Este vorba de Comitetul Adonnino şi Comitetul Dooge. Primul a făcut recomandări cu privire la libera circulaţie a persoanelor (în spiritul sintagmei de „Europe's People”), iar cel de-al doilea a făcut recomandări cu privire la afacerile şi securitatea externă, fiind cunoscut drept Comitetul Ad-hoc al Afacerilor Externe. Cele două comitete au raportat Consiliului European de la Bruxelles în martie 1985. De asemenea, Comitetul Dooge a sugerat stabilirea unei Conferinţe Interguvernamentale care a fost fixată pentru iulie 1985 la Milano. Rezultatele acestei conferinţe au fost raportate la Summitul de la Madrid din decembrie 1985 care a avut ca şi finalitate semnarea Actului Unic European.

U3.5. Fuziunea celor trei Comunităţi, CECO, CEE şi EURATOM, şi crearea Comunităţii Europene.

Odată cu crearea CEE şi Euratom în Europa au existat trei comunităţi cu structură instituţională similară. În mod firesc, s-a pus problema fuzionării acestor instituţii separate pentru a se evita existenţa mai multor instituţii de acelaşi tip pentru îndeplinirea unor obiective similare. Această fuziune a avut loc în două faze.[4]

O convenţie referitoare la instituţii a fost încheiată simultan cu Tratatul de la Roma, stabilindu-se astfel, o singură Curte de Justiţie şi o singură Adunare Parlamentară care să servească interesele celor trei Comunităţi. Procesul de fuziune al Comunităţilor nu s-a finalizat imediat, Comunităţile păstrându-şi organismele executive proprii (Înalta Autoritate pentru CECO, respectiv Comisiile pentru CEE şi Euratom) şi Consiliile proprii.

Pe măsură ce uniunea economică a evoluat, obiectivele ei au devenit mai complexe, astfel încât în anumite domenii - cum ar fi, spre exemplu, cărbunele, oţelul şi energia atomică – era de dorit ca cele trei Comunităţi să-şi armonizeze politicile; acest lucru era mai dificil de

[3] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union* , The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000, pag. 236
[4] Lasok, D., *Law & Institutions of the EU* – Sixth Edition, Butterworth & Co Ltd, 1994, pag. 14

realizat în contextul existenţei unor instituţii separate, fiecare cu reprezentanţii săi proprii, cu vederi diferite şi soluţii proprii diferite.

În acest sens, a fost semnat în mai 1965 şi a intrat în vigoare în 1 iulie 1967 Tratatul de fuziune care a instituit o singură Comisie şi un singur Consiliu, definitivând, astfel, fuziunea celor trei Comunităţi. Comunitatea Economică Europeană, EURATOM şi Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului au devenit Comunitatea Europeană.

U3.6. Transformarea Comunităţii Economice Europene şi a Pieţei Comune în Uniune Europeană şi Piaţă Unică

1. Conceptele de *Uniune Europeană* şi *Piaţă Unică*

În evoluţia sa iniţială, Comunitatea Europeană s-a bazat pe conlucrarea în domeniul economic general, probleme mai complexe precum unificarea monetară şi chiar politică fiind considerate premature. Pe măsură ce obiectivele economice au fost îndeplinite, reprezentanţii statelor membre şi-au pus problema adâncirii integrării prin realizarea şi a altor obiective, care să vizeze uniunea monetară, cooperarea politică, domeniul social, protecţia mediului, ş.a.

Conceptul de ***Uniune Europeană*** nu este chiar nou. Încă de la Reuniunea din octombrie 1972 de la Paris se declarase că „ statele membre ale Comunităţii, forţele conducătoare ale construcţiei Europei, îşi afirmă intenţia ca până la sfârşitul acestui deceniu să transforme întregul complex dintre ele într-o Uniune Europeană”[5]. Consiliul European de la Stuttgart din iunie 1983 a adoptat Declaraţia Solemnă a Uniunii Europene. În aceste documente nu s-a specificat, însă, concret care ar trebui să fie competenţele şi structura Uniunii Europene.

Conceptul de „Uniune Europeană” a fost explicitat în cadrul Tratatului de la Maastricht (1992), cunoscut ca Tratatul Uniunii Europene (TEU). Articolul A al acestui tratat stipulează că „ prin acest tratat părţile semnatare stabilesc Uniunea Europeană”.[6] Conceptul de „uniune” avea să-l redefinească pe cel de „comunitate” folosit până la acel moment în tratatele şi documentele oficiale.

Uniunea Europeană este expresia adâncirii integrării europene, având o triplă conotaţie: economică, monetară şi politică. Aceasta decurge din reformularea şi extinderea obiectivelor şi activităţilor Comunităţii, aşa cum prevede Tratatul Uniunii în articolul 3: „ Uniunea se va

---

[5] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000, pag 225

[6] Lasok, D., *Law & Institutions of the EU* – Sixth Edition, Butterworth & Co Ltd, 1994, pag. 24

fundamenta pe Comunităţile Europene suplimentându-se cu politici şi forme de cooperare stabilite prin Tratat"[7]. Uniunea Europeană reprezintă forma superioară a integrării europene.

Obiectivele Uniunii Europene au fost fixate tot în cadrul acestui tratat şi se referă la următoarele:[8]

- crearea unei pieţe unice, transfrontaliere
- promovarea progresului economic şi social pe baza unei dezvoltări durabile şi competitive
- afirmarea Uniunii pe scena internaţională
- întărirea şi apărarea drepturilor cetăţenilor UE
- dezvoltarea cooperării în domeniul justiţiei şi afacerilor interne

Noţiunea de ***Piaţă Unică*** a amendat-o pe cea de Piaţă Comună. Originea înfăptuirii Pieţei Unice se regăseşte în cerinţele creerii uniunii economice şi monetare, fiind un însoţitor firesc al ei. Crearea Pieţei Unice a fost, însă, stimulată şi de nevoia de a înlătura dificultăţile Comunităţii din anii '70 – '80. În acea perioadă, aşa cum s-a arătat, în ciuda succeselor înregistrate în realizarea uniunii vamale, Comunitatea s-a confruntat cu reale probleme generatoare de slabe creşteri economice şi creştere a şomajului.

Prin crearea Pieţei Unice s-au desfiinţat practic peste 16 000 km de frontiere naţionale dintre membrii Uniunii, deschizându-se, astfel, drum liber circulaţiei mărfurilor, capitalului şi forţei de muncă.

2. Formarea Uniunii Europene şi a Pieţei Unice

În 1985, Jacques Delors a preluat preşedenţia Comisiei, propunându-şi relansarea Comunităţii în sensul adâncirii integrării. În vederea realizării acesteia, primul obiectiv propus a fost crearea Pieţei Unice. Responsabilitatea îndeplinirii Programului Pieţei Unice a fost atribuită lordului Cockfield, colaborarea dintre cei doi fiind determinantă în atingerea acestui obiectiv.

Trecerea de la Comunitatea Europeană la Uniunea Europeană a presupus parcurgerea unor paşi, legaţi de stadiile de integrare specifice acestor structuri, plecându-se de la următoarele premise:

1. Comunitatea Europeană este o structură integraţionistă care a presupus:
    - o comunitate la nivel european

[7] Armstrong, D., Lloyd L., Redmond, J., *From Versailles to Maastricht*, MacMillan Press Ltd, 1996, pag. 124
[8] ec. europa.eu

- o Piaţă Comună ca stadiu de integrare, adică o organizaţie bazată pe două tipuri de politici: politici comune şi politici de cooperare, armonizate

2. Uniunea Europeană presupune următoarele structuri integratoare:

2.1.uniunea economică concretizată în politici comune, şi anume:

- politică industrială
- politică în domeniul concurenţei
- politică agricolă
- politică a mediului
- politică regională ,şamd

1.2.uniunea monetară

- crearea Institutului Monetar European şi adoptarea unei singure monede
- crearea unei Bănci Centrale Europene şi a unui sistem bancar european
- transformarea ECU în Euro
- criteriile convergenţei nominale şi reale

1.3.uniunea politică

- politică externă
- problematica securităţii

Trebuie specificat că a fost necesară existenţa unor condiţii care să creeze cadrul necesar pentru îndeplinirea obiectivelor legate de crearea şi funcţionarea Pieţei Unice. Spre exemplu, au fost necesare prevederile Actului Unic European care au introdus votul majoritar, prevederi ce au condus la o creştere a uşurinţei în ceea ce priveşte deciziile referitoare la obiectivele Pieţei Unice. Astfel, acest sistem de votare a fost folosit cu succes în 1986 în îndeplinirea obiectivelor legate de Piaţa Unică, fiind aprobate 43 de acte normative în primul mandat al Consiliului (în timpul preşedenţiei Olandei), respectiv 55- în cel de-al doilea (când preşedenţia a fost deţinută de Marea Britanie)[9].

Odată cu anul 1993, se poate stabili evoluţia Uniunii Europene din punct de vedere al structurilor de integrare pe care le-a cunoscut. Aceasta poate fi reprezentată schematic astfel:

[9] Swann, D., *The Single European Market and Beyound – A Study of the Wider Implications of the SEA*, Mackays of Chatman Ltd, 1996 , pag 41

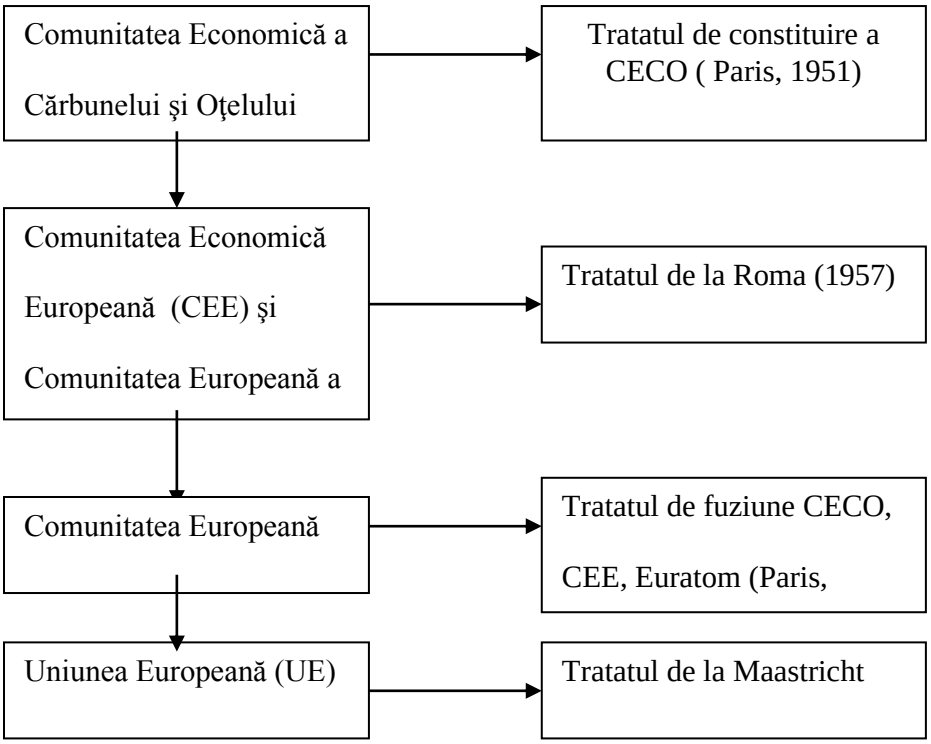

U3.7. Rezumat:

1. Evoluția pozitivă a CECO a favorizat noi preocupări pentru extinderea conlucrărilor privind integrarea europeană. Acestea au avut ca finalitate crearea a încă două comunități: Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM)
2. Cele două Comunități au fost create prin Tratatul de la Roma care a definit obiectivele Pieței Comune Europene și a pus bazele creerii Pieței Unice Europene.
3. Din perspectiva stadiilor de integrare, construcția europeană este marcată de evoluția de la Piața Comună la Piața Unică.
4. Comunitatea Europeană este expresia stadiului de integrare Piață Comună, iar Uniunea Europeană este expresia stadiului de integrare Piață Unică.
5. Tratatele care au creat structuri de integrare sunt considerate tratate constitutive, iar cele care au îmbunătățit aceste tratate sunt tratate ulterioare.

U3.8. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

1. Apreciați cu adevărat sau fals următoarele afirmații:

a) Prin Tratatul de fuziune s-a stabilit fuziunea instituțională a celor trei comunități.

b) Tratatul de la Roma nu a avut ca obiectiv uniunea vamală.

c) Piața Unică se definește prin prisma celor patru libertăți fundamentale.

d) Uniunea Europeană a luat naștere prin Tratatul de la Roma.

e) Uniunea Europeană presupune uniunea economică, moetară și politică.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	A	Acesta a fost obiectivul tratatului
b	F	Unul din obiectivele declarate ale tratatului a fost uniunea vamală
c	A	Piața Unică este un stadiu de integrare specific UE și se definește prin prisma celor patru libertăți fundamentale
d	F	Conceptual, UE a fost introdusă prin Tratatul de la Maastricht
e	A	Aceste trei componente definesc conceptul de Uniune Europeană

2. Analizați procesul trecerii de la Piața Comună la Piața Unică
3. Demonstrați modul în care Tratatul de la Roma a definitivat Piața Comună.
4. Analizați uniunea monetară și politică, specifice UE

U3.9. Bibliografie selectivă

1. Belli, N., “Uniunea Europeană: Geneza şi instituţiile sale-Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare şi Documentare Economică al Academiei Române, Bucureşti
2. Diaconescu, M., “Economie europeană“, Editura Uranus, Bucureşti, 1992
3. Lasok, D., ”Law & Institutions of the EU” – Sixth Edition, Butterworth & Co Ltd, 1994

4. Rifkin, J., “Visul European”, Editura Polirom, 2006
5. Swann, D., “The Single European Market and Beyound – A Study of the Wider Implications of the SEA”, Mackays of Chatman Ltd, 1996

Unitatea de învățare nr. 4

Aspecte generale privind arhitectura instituțională a Uniunii Europene

Cuprins

U4.1. Introducere
U4.2. Obiectivele unităţii de învăţare
U4.3. Definirea conceptuală a cadrului instituţional al Uniunii Europene. Confruntări de idei privind natura, necesitatea şi formele sale
U4.4. Arhitectura instituțională a Uniunii Europene
U4.5. Consiliul European – autoritatea supremă a Uniunii Europene
U4.6. Triunghiul decizional
U4.7. Alte instituţii comunitare
U4.8. Rezumat
U4.9. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor
U4.10. Bibliografie selectivă

U4.1. Introducere

Pentru crearea şi dezvoltarea ei, Comunitatea avea nevoie de un cadru instituţional propriu. Tratatele programatice ale Uniunii au creat diverse instituţii, completând, de-a lungul evoluţiei sale, configuraţia sistemului său instituţional. În general, aceste instituţii sunt de mai multe categorii: deliberative, executive, consultative sau jurisdicţionale. De asemenea, plecând de la modul de funcţionare, instituţiile comunitare pot fi interguvernamentale sau supranaţionale.

U4.2. Obiectivele unităţii de învăţare:

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să definească principalele coordonate ale noțiunii de *instituție*
2. să cunoască exercitarea funcțiilor esențiale ale instituțiilor comunitare
3. să enumere și să clasifice instituțiile Uniunii Europene

4. să enumere instituțiile principale ale Uniunii Europene
5. să definească noțiunea de *Consiliu European*
6. să cunoască rolul și funcțiile Consiliului European
7. să cunoască rolul și funcțiile Parlamentului European
8. să cunoască importanța și funcțiile Comisiei Europene
9. să cunoască importanța și funcțiile Consiliului de Miniștri
10. să cunoască importanța și funcțiile COREPER
11. să cunoască importanța și funcțiile Curții Europene de Justiție
12. să cunoască principalele caracteristici și atribuții ale Comitetului Economic și Social, Comitetului Regiunilor, Curții Auditorilot, Băncii Centrale Europene, Ombudsman-ului
13. să cuantifice importanța agențiilor specializate ale Uniunii

U4.3. Definirea conceptuală a cadrului instituţional al Uniunii Europene. Confruntări de idei privind natura, necesitatea şi formele sale

În analiza rolului şi funcţiilor instituţiilor trebuie ţinut cont de relaţia regional – naţional – supranaţional care determină activitatea acestor instituţii. Ele trebuie să răspundă la două mari categorii de interese:

a) interese comunitare (căci au fost create la acest nivel)
b) interese naţionale.

În acest cadru general instituţiile Uniunii Europene trebuie să răspundă şi pentru realizarea obiectivelor legate de asigurarea coeziunii la nivel naţional şi unional, fiind astfel implicate şi în deciziile legate de dezvoltarea regională.

Înainte de a analiza tipul şi rolul fiecărei instituţii, este necesar să delimităm şi să clarificăm conceptual noţiunea de "instituţie".

Conform Dicţionarului explicativ al limbii române, noţiunea de "instituţie" desemnează "un organ sau organizaţie care desfăşoară cu precădere activităţi cu caracter administrativ sau social-cultural"[1]. Într-o asemenea viziune instituţia reprezintă o organizaţie, ceea ce din punct de vedere economic nu este acelaşi lucru. Există autori [2] care consideră că, în domeniul economic, "analiza instituţiilor presupune necesitatea realizării unei delimitări conceptuale între noţiunea de *instituţie* şi cea de *organizaţie*". Mai mult decât atât, preocupările instituţiilor nu sunt neapărat legate numai de domeniul administrativ sau socio-cultural.

[1] *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, pag 491
[2] Marinescu, C., *Economie instituţională*, Editura ASE, Bucureşti, 2004, pag.21

Alţi autori[3] consideră instituţiile "grupuri de reguli durabile şi cursive (formale şi informale) care dau indicaţii asupra comportamentelor, emit constrângeri asupra statelor şi conturează nişte aşteptări". Astfel, instituţiile primesc şi ipostaza de elemente de constrângere, care impun limite, fixează obiective. Odată create, instituţiile devin, astfel, actori economici, sociali şi politici de drept, străduindu-se să-şi îndeplinească obiectivele printr-o diversitate de mijloace atât formale cât şi informale. Prin aceasta, instituţiile capătă drepturi şi obligaţii în procesele decizionale şi executive influenţând, astfel, politicile structurilor pe care le reprezintă.

În ceea ce ne priveşte, concepem sistemul instituţional al UE ca un ansamblu coerent de structuri ideatice şi organizaţionale care asigură existenţa şi funcţionarea comportamentală fie a diferitelor laturi care compun Uniunea, fie a ansamblului acesteia. Pentru a ne face mai bine înţeleşi, apelăm, cu titlu ilustrativ, la un exemplu concret: de pildă, nevoia instructiv-educativă a populaţiei din cadrul unei societăţi date a creat şcoala, ca formă instituţională a realizării practice a acestor nevoi. Şcoala, însă, nu este o simplă formă organizatorică pentru realizarea funcţiei instructiv-educative din societate, ci una care este construită după anumite concepţii privind modul de realizare a funcţiei în cauză, mod care, la rândul său, cuprinde mijloace şi obiective de realizare a lor, acestea dând împreună conţinut politicilor pe care le elaborează şcoala. Revenid la UE, aceasta fiind o structură integraţionistă europeană, nu poate exista şi funcţiona fără un sistem instituţional propriu nevoilor sale. Aceste nevoi sunt multiple: decizionale şi executive, legislative şi de control, economice, sociale şi politice, de reprezentare în relaţiile internaţionale, etc. Consemnăm, de asemenea, că diferitele structuri instituţionale pot avea simultan mai multe funcţii legate între ele. De pildă, Consiliul European, fiind format din preşedinţii de ţară sau de guverne ale statelor membre şi reprezentând organul suprem de decizie asupra mersului şi orientării viitoare a UE, are implicit şi funcţie de control asupra modului în care funcţionează întregul sistem instituţional comunitar.

Indiferent de punctul de vedere din care sunt privite, existenţa şi funcţionarea instituţiilor au un rol hotărâtor în însăşi existenţa şi progresul Uniunii Europene. Desigur, nu numai instituţiile contează, dar cunoaşterea naturii instituţiilor şi a relaţiilor dintre ele este indispensabilă pentru înţelegerea structurilor pe care le reprezintă, precum şi a Uniunii, în ansamblul ei.

---

[3] Dinan, C., *Encyclopedia of the European Union*, The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000

Pentru crearea şi dezvoltarea ei, Uniunea Europeană şi-a creat un cadru instituţional propriu. Unele instituţii au fost create de Tratatul de la Roma (aşa cum s-a menţionat), altele de celelalte tratate programatice.

Instituţiile europene sunt de mai multe categorii: deliberative, executive, consultative şi jurisdicţionale.

Există, la nivel comunitar, unele controverse legate de tipologia instituţiilor, de modul în care ar trebui guvernată Comunitatea. Unele state susţin o orientare interguvernamentalistă, iar altele sunt adeptele instituţiilor supranaţionale.

Interguvernamentalismul se referă la supremaţia guvernărilor naţionale în defavoarea celor supranaţionale. Adepţii unei asemenea teorii văd Comunitatea mai mult ca o formă de "conlucrare", de colaborare, şi aşteaptă de la instituţii să fie acei actori care găsesc un echilibru între interesele statelor membre.

În opoziţie, adepţii orientării supranaţionale recunosc supremaţia interesului comunitar în faţa intereselor statelor membre.

Declaraţia lui Robert Schuman prevedea crearea unei Comunităţi de tip federativ. Franţa lui Charles de Gaulle vedea o Comunitate a naţiunilor şi a statelor naţionale. Germania, în schimb, urmărind modelul propriu, dorea o organizaţie de tip federalist.

Există două concepte cu privire la posibilele tipuri de instituţii:

- instituţiile interguvernamentaliste - putând include în această categorie Consiliul European şi Consiliul de Miniştri
- instituţiile supranaţionale - incluzând aici Parlamentul European şi Comisia Europeană

Rolul asumat de către instituţiile comunitare în desfăşurarea mecanismelor comunitare diferă în raport de funcţiile pe care le îndeplinesc la nivelul Uniunii. Putem face afirmaţii de genul: "Comisia este instituţia de iniţiativă comunitară", "Consiliul de Miniştri este instituţia de decizie", "Parlamentul este instituţia legislativă" , şamd. Însă funcţiile nu sunt îndeplinite de câte o singură instituţie, doar pe principiul separaţiei puterilor, mecanismul decizional comunitar încercând să răspundă unor necesităţi complexe.

Astfel, următoarele instituţii intervin în mecanismul de decizie comunitară pe următoarele funcţii:

***Fig. nr.1**. Instituţii comunitare şi funcţii exercitate*

FUNCŢIA DECIZIONALĂ
Consiliul European – este organul decizional suprem al Comunităţii
Consiliul de Miniştri – decide prin modalităţi de vot specifice
Parlamentul European – decide împreună cu Consiliul, în cadrul procedurii de co-decizie
FUNCŢIA LEGISLATIVĂ
Consiliul de Miniştri – adoptă acte normative
Parlamentul European – intervine prin proceduri legislative specifice
FUNCŢIA EXECUTIVĂ
Comisia Europeană – are rol central, prin competenţe proprii sau delegate de Consiliu
FUNCŢIA DE CONTROL
Parlamentul European – control politic asupra Comisiei şi Consiliului de Miniştri
Comisia Europeană, Parlamentul European, instituţiile jurisdicţionale – control juridic
FUNCŢIA INTERNAŢIONALĂ
Comisia Europeană – iniţiativa şi negocierea tratatelor internaţionale
Parlamentul European – intervine prin *aviz conform* şi *consultare*

Desigur, o asemenea privire generală asupra funcţiilor instituţiilor Uniunii este simplistă. Pentru a avea o imagine completă a proceselor care permit exercitarea funcţiilor instituţiilor comunitare este necesar a se realiza o analiză mai elaborată a rolului fiecărei instituţii în parte, plecând de la arhitectura instituţională a Uniunii Europene.

U4.4. Arhitectura instituţională a Uniunii Europene

Arhitectura instituţională a Uniunii Europene reprezintă unul din cele mai importante elemente de suport ale îndeplinirii obiectivelor sale. Crearea sistemului instituţional al Uniunii a început încă de la constituirea CECO. Prin Tratatul de la Paris (1951) s-au creat unele instituţii, ca expresie a coordonării unor acţiuni la nivel supranaţional. De-a lungul evoluţiei sale, Uniunea a creat instituţii şi a pus bazele relaţiilor formale dintre ele prin tratate.

Tabel nr. 2. *Tratate care au creat instituţiile comunitare*

INSTITUŢIE	**TRATATUL CARE A CREAT INSTITUŢIA**
Parlamentul European	Tratatul de constituire a CECO
Comisia Europeană	Tratatul de constituire a CECO
Consiliul de Miniştri	Tratatul de constituire a CECO
Curtea de Justiţie Europeană	Tratatul de constituire a CECO
COREPER	Tratatul de fuziune a celor 3 Comunităţi
Curtea Auditorilor	Tratatul de la Roma
Comitetul Economic şi Social	Tratatul de la Roma
Comitetul Regiunilor	Tratatul de la Maastricht
Banca Centrală Europeană	Tratatul de la Maastricht
Ombudsman	Tratatul de la Maastricht

Sursa: Tratatele constitutive ale celor trei Comunităţi

Încercând o sintetizare a instituţiilor care îşi desfăşoară activitatea Uniunii astăzi, acestea pot fi grupate astfel:

a) instituţii comunitare permanente: Consiliul European, Parlamentul European, Comisia Europeană, Consiliul de Miniştri, Curtea de Justiţie, Comitetul Economic şi Social, Curtea Auditorilor, Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi, Comitetul Regiunilor, Ombudsman-ul, Banca Centrală Europeană, Banca Europeană de Investiţii, agenţii europene

b) instituţii temporare, legate de procesul de extindere a Uniunii: Consiliul de Asociere, Comitetul de Asociere, Comitetul Parlamentar de Asociere

Instituţiile permanente ale Uniunii formează osatura generală a UE. Ele sunt multiple, corespunzător nevoilor funcţionale pe care le reprezintă. Iată schema generală a acestora:

Fig nr. 2. *Instituţiile permanente ale Uniunii Europene*

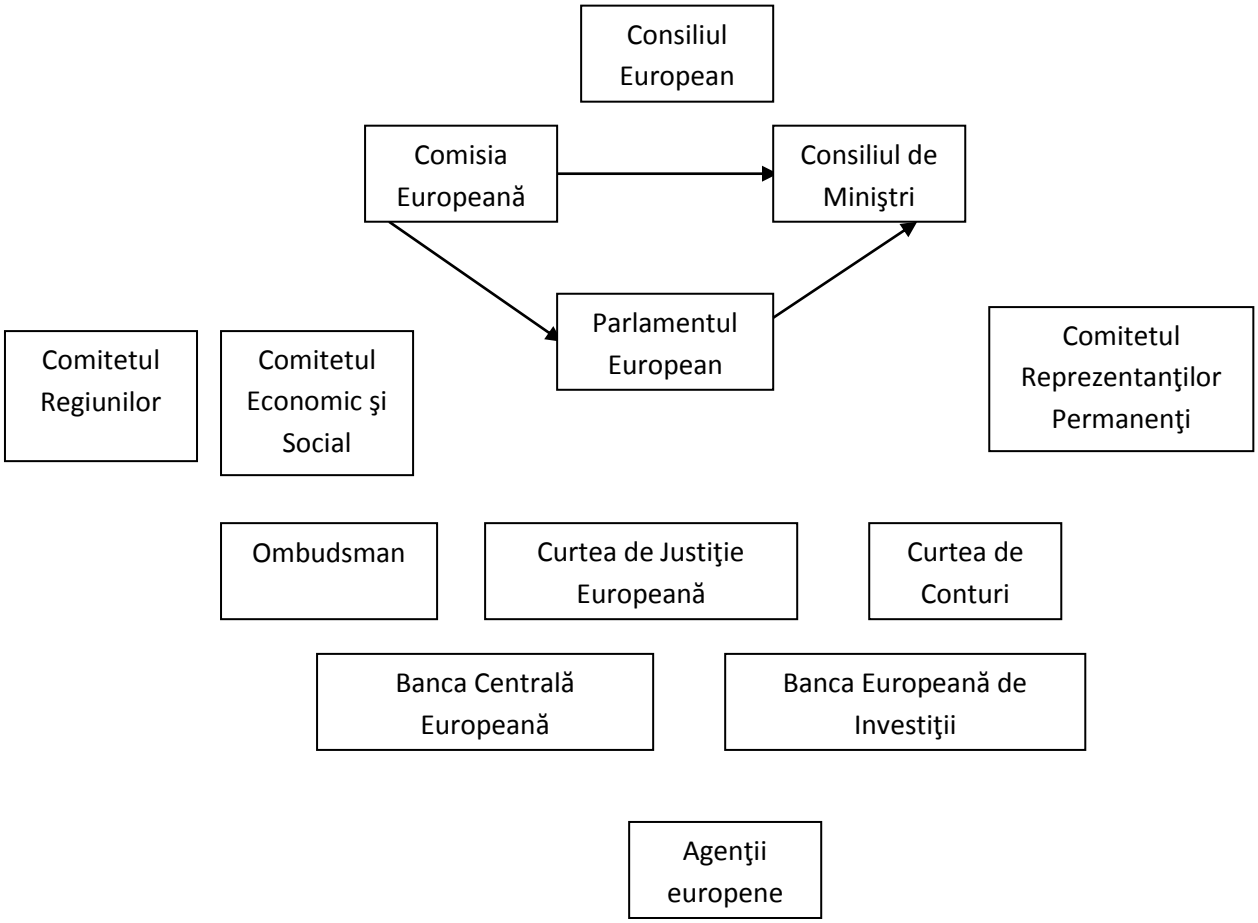

Sistemul instituţional al Uniunii Europene este unic în lume. El se bazează pe delegarea de către statele membre a suveranităţii. Ca urmare, ele devin organisme independente şi reprezintă interesele atât ale Uniunii Europene ca întreg, cât şi ale statelor membre şi ale cetăţenilor acestor state.

U4.5. Consiliul European, autoritatea supremă a Uniunii Europene

Este necesar să facem observaţia că, la nivel european, termenul "Consiliu" poate fi utilizat pentru definirea mai multor structuri şi instituţii europene:

1. Consiliul Europei – organism creat la sfârşitul celui de-al doilea război mondial, ca expresie a menţinerii păcii pe continentul european
2. Consiliul European – autoritate politică a Uniunii, reprezentată de şefii de state şi guverne ale statelor membre

3. Consiliul de Miniştri al Uniunii Europene, compus din miniştri de externe, ai finanţelor, ai agriculturii, şa, din statele membre, cu rol în decizie

Există opinii[4] conform cărora "Consiliul" este un complex de instituţii care apare în câteva manifestări diferite: Consiliul European, Consiliul de Miniştri şi comitetele tehnice.

1. Delimitări conceptuale şi consideraţii generale

Consiliul European reprezintă autoritatea politică supremă a Uniunii. Ca instituţie, el a fost creat în anul 1974,când, la întâlnirea de la Paris, şefii de stat şi guvern au hotărât să instituţionalizeze asemenea întâlniri în urma propunerii preşedintelui Franţei, Valery Giscard d'Estaing. Acesta a sugerat că şefii statelor sau guvernelor, care se întâlniseră anterior la intervale neregulate, ar trebui să se întâlnească regulat sub numele de Consiliul European, pentru a discuta probleme generale care privesc Comunitatea şi probleme de politică externă. La vremea respectivă se aprecia că "întâlnirile bianuale ale şefilor de stat şi de guvern reprezintă vârful piramidei puterii ".[5] De atunci, Consiliul European a stabilit anumite principii şi a oferit multe imbolduri politice pentru unele probleme cheie cum ar fi : alegerile directe în Parlamentul European, accesul noilor ţări, crearea Sistemului Monetar European, reforma Politicii Agricole Comune, crearea Uniunii Europene şi a Pieţei Unice, formată din Uniunea Monetară şi Uniunea Politică.

Consiliul European este o instituţie compusă din şefii de state şi/sau guverne, asistaţi de miniştri de externe şi de Preşedintele Comisiei. Aceştia se reunesc de două ori pe an (în anumite cazuri aceste reuniuni pot fi mai numeroase dacă este cazul).

Prima întâlnire oficială a Consiliului European a avut loc la Dublin în 1975. Iniţial întâlnirile Consiliului au avut loc de trei ori pe an, până în 1986, când Actul Unic European a stabilit ca aceste întâlniri să aibă loc de două ori pe an, prilej cu care se transferă preşedenţia Uniunii de la o ţară membră la alta.

2. Funcţiile Consiliului European

Ca autoritate supremă, Consiliul European îndeplineşte următoarele categorii de funcţii[6] :

1. ***adoptă decizii majore cu caracter de directivă în problemele cele mai importante ale Comunităţii***

---

[4] Stephen, G., Bache, I., *Politics of the European Union*, Oxford University Press, 2001

[5] Peterson, J., Shackleton, M., *The Institutions of the European Union*, Oxford University Press, 2002 pag. 23

[6] Belli, N, *Uniunea Europeană: Geneza şi instituţiile sale* -Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare şi Documentare Economică al Academiei Române, Bucureşti , pag. 38

Consiliul European este cel care a găsit soluţie la problema britanică cu privire la buget (iunie 1984 – Fontainbleau), a luat decizii finale cu privire la rolul anumitor instituţii europene (Edinburgh 1992 şi Bruxelles 1993), şi-a manifestat implicarea şi în probleme mai recente ale Comunităţii (Tampere 2000 – justiţia şi afaceri interne), etc.

Prin puterea cu care este investit, Consiliul European şi-a exercitat autoritatea, chiar şi în cazul unor probleme mai delicate. Această implicare poate fi considerată un semn al acelei puteri pe care o are Consiliul European, în calitatea sa de înaltă reprezentativitate.

2. ***direcţionează viitorul UE***

Consiliul European este cel care fixează agenda Uniunii Europene şi direcţionează acţiunile şi orientările sale strategice. Probabil că cel mai concludent exemplu în acest sens îl reprezintă reuniunea Consiliului European de la Copenhaga (1993), în cadrul căreia s-a decis accesul la Uniunea Europeană a ţărilor din Europa Centrală şi de Est.

3. ***defineşte şi aprobă orientările strategice pentru coordonarea politicilor generale ale Uniunii***

Consiliul European este responsabil cu stabilirea unor orientări generale, în virtutea cărora celelalte instituţii vor găsi modalităţi concrete de urmare a acestor direcţii. În acest sens putem evidenţia implicarea Consilului în problema negocierilor cu privire la perspectivele financiare ale Uniunii (Delors I, Delors II, Agenda 2000).

4. ***stabileşte contacte între şefii de state şi guverne, contribuind astfel la dezvoltarea relaţiilor intracomunitare***

Caracterul informal al întâlnirilor Consiliului European conferă participanţilor ocazia de a comunica şi de a stabili noi legături sau întărirea relaţiilor existente. Acest lucru poate constitui, însă, şi un punct slab, întrucât negocierea la cel mai înalt nivel poate fi riscantă; eventualele greşeli de tactică sunt foarte greu de corectat, odată făcute. Aşa s-a întâmplat în cazul dezbaterilor privind introducerea monedei unice din cadrul Consiliului European de la Roma (1990). La acea vreme, principala discuţie cu privire la uniunea monetară viza modul de circulaţie a acesteia. Existau unele opinii care susţineau ca aceasta să circule în paralel cu monedele naţionale fără a le înlocui, şi altele care susţineau ca moneda unică să le înlocuiască pe cele existente. Pornind de la această discuţie de principiu din prima zi a lucrărilor, Marea Britanie, prin Margaret Thatcher, s-a grăbit să aprecieze public că Regatul Unic nu este de acord cu ceea ce s-a discutat, şi că cere ca acest lucru să fie consemnat într-un paragraf separat. Acest lucru a tensionat discuţiile ulterioare, aşa încât ori de câte ori primul ministru britanic a vrut să emită o părere cu privire la aceste aspecte, preşedintele de la acea veme a Consiliului, italianul Giulio Andreotti a replicat aducându-i

aminte că, de vreme ce Regatul Unit nu vrea să ia parte la acel punct al discuţiilor şi vrea să i se acorde un paragraf doar pentru sine, cu greu ar putea influenţa decizia celorlalte state membre.

5. ***face posibilă implicarea Comunităţii în relaţiile sale externe***

Dacă în urmă cu câtva timp mesajele politice către autorităţile străine erau transmise doar pe cale diplomatică, azi, prin intermediul Consiliului European, ca autoritate supremă reprezentantă a Uniunii Europene, aceste mesaje sunt transmise prin mass media, fiind îndreptate atât spre opinia publică, cât şi spre guvernele străine. Putem da în acest sens ca exemplu, declaraţiile de la Copenhaga 1973 privind lansarea dialogului euro-arab, declaraţiile care recunosc drepturile palestinienilor din cadrul reuniunii Consiliului European de la Veneţia 1980, sau stabilirea unui dialog structural cu ţările din Europa Centrală şi de Est la Essen 1994.

Consiliul European a emis opinii şi declaraţii cu privire la anumite situaţii de criză, cum ar fi cele de la Berlin 1999, în ajunul atacului NATO asupra Iugoslaviei.

U4.6. Triunghiul decizional

1. Parlamentul European, instituţia legislativă a Uniunii

Parlamentul European este singura instituţie a Uniunii ai cărei membri sunt aleşi. De asemenea, el este singura adunare parlamentară internaţională cu membri aleşi.

Originile Parlamentului European se află în Tratatul de constituire a CECO (Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi Oţelului), ce a stabilit necesitatea înfiinţării unei Adunări care să supravegheze activitatea Înaltei Autorităţi. Atribuţiile iniţiale ale acestei instituţii erau, deci, foarte reduse, referindu-se doar la a supraveghea activitatea Autorităţii, cu dreptul de a o demite cu o majoritate constituită din 2/3 din membrii Adunării.

Tratatul de la Roma a stabilit că membrii acestei instituţii trebuie aleşi în mod direct, nespecificând, însă, un orizont de timp pentru realizarea acestui obiectiv.

De-a lungul anilor ’70 puterile Parlamentului au sporit, materializându-se în puteri bugetare, inclusiv puterea de a respinge bugetul, de a face amendamente referitoare la acesta. De asemenea, Parlamentul a primit şi puteri legislative, pe lângă cele de supraveghere.

În ceea ce priveşte problema alegerilor directe, aceasta a constituit o preocupare de-a lungul acestei perioade. Articolul 138 al Tratatului CEE a stabilit o procedură de urmat în ceea ce priveşte alegerile directe.[7] Două proiecte au existat, şi abia în anul 1976 problema a

[7] Burban, J.L., *Parlamentul European*, Ed Meridiane, Bucureşti, 1999, pag 15

fost rezolvată, ajungându-se la un consens, astfel încât la 20 septembrie Proiectul Patijn (denumit după numele raportorului său) a fost aprobat. Alegerile parlamentare pentru Parlamentul European au devenit realitate în 1979.

În evoluţia acestei instituţii un rol deosebit l-a avut Actul Unic European. În condiţiile în care în această perioadă Comunitatea îşi propusese ca obiectiv trecerea la Piaţa Unică, instituţiile sale trebuiau adaptate acestui deziderat. În cadrul AUE, o importanţă aparte o au prevederile referitoare la Parlament. Dintre acestea, menţionăm:[8] atribuirea dreptului de a bloca propunerile cu majoritate de voturi; dreptul de a interoga Consiliul de Miniştri; dreptul de a revoca Comisia cu majoritate de 2/3; atribuirea unei mai mari puteri legislative prin implicarea instituţiei în mecanismul decizional al Comunităţii, prin intermediul procedurii de cooperare.

Rolul Parlamentului va continua să crească, Tratatul de la Maastricht implicând această instituţie şi în cadrul procedurii de codecizie. Tratatul de la Amsterdam a lărgit sfera de aplicare a acestei proceduri de la 15 câmpuri la 33.[9]

A. Componenţa şi structura Parlamentului European

Iniţial, membrii PE au fost delegaţi de parlamentele naţionale. Începând cu 1979, parlamentarii sunt aleşi în mod direct o dată la 5 ani. În ceea ce priveşte numărul de membri, acesta s-a modificat odată cu lărgirea Comunităţii, astfel[10] :

- 72 de membri în Adunarea Comună a CECO
- 142 de membri în Adunarea Parlamentară a celor trei Comunităţi (“Cei 6”)
- 198 de membri - Parlamentul după prima extindere (“Cei 9”)
- 434 de membri – Parlamentul după cea de-a doua extindere (“Cei 10”)
- 518 de membri – Parlamentul după cea de-a treia extindere (“ Cei 12”)
- 626 de membri – Parlamentul după cea de-a patra extindere (“Cei 15”)
- 732 de membri – Parlamentul după cea de-a cincea extindere (“Cei 25”)
- 782 de membri – Parlamentul după cea de-a şasea extindere (“Cei 27”)
- 751 de membri – Parlamentul după cea de-a şaptea extindere (“Cei 28”)

Gruparea membrilor PE se face după orientarea politică. Un grup politic poate fi alcătuit din 12 membri (dacă aceştia provin din minimum trei state-membre), din 18 membri (dacă aceştia provin din două state – membre) şi 23 de membri din acelaşi stat.

[8] Belli, N., Uniunea Europeană-geneză şi evoluţie, pag. 35
[9] Peterson, J., Shackleton, M., *The Institution of the European Union*, Oxford University Press, 2002, pag. 99
[10] Burban, J.L., op cit, pag. 9

Există în Parlamentul European parlamentari cu diferite orientări politice: social-democraţi, populari, ecologişti, liberali sau independenţi, reprezentanţi ai diverselor grupuri care diferă cu fiecare mandat (Anexa nr 3).

Parlamentul European îşi desfăşoară şedinţele plenare în fiecare lună, cu excepţia lunii august, la Strasbourg. Şedinţele comitetelor se ţin la Bruxelles.

B. Funcţiile Parlamentului European

În analiza funcţiilor acestei instituţii trebuie să plecăm de la faptul că, în calitate de instituţie internaţional reprezentată, Parlamentul European trebuie să răspundă încrederii a peste 400 milioane de cetăţeni.

Funcţiile PE pot fi reprezentate sintetic astfel [11]:

1. Funcţia legislativă

Tratatul de la Roma a atribuit doar un rol consultativ acestei instituţii, lăsând Comisia să facă propunerile şi Consiliul de Miniştri să decidă legislaţia. Următoarele tratate au extins competenţa PE în a amenda şi adopta legislaţia, astfel încât Parlamentul şi Consiliul de Miniştri împart puterea decizională într-un număr mare de domenii.

Concretizarea implicării mai mari a instituţiei parlamentare se poate evidenţia în cadrul următoarelor proceduri:

- *procedura de consultare*: în cadrul acestei proceduri Parlamentul este consultat după elaborarea propunerii de către Comisie. Consultarea poate fi obligatorie sau facultativă
- *procedura de cooperare*: pentru măsurile care sunt cuprinse în cadrul acestei proceduri puterea de decizie este a Consiliului, dar Parlamentul poate influenţa acestă decizie
- *procedura deciziei ordinare (de codecizie)*: procedură în cadrul căreia Parlamentul împarte puterea de decizie cu Consiliul; în acest scop se formează un Comitet de conciliere care are în componenţă un număr egal de parlamentari şi membri ai Consiliului
- *procedura asentimentului*: Parlamentul îşi exprimă asentimentul în diferite probleme, cum ar fi, spre exemplu, accederea de noi state în Uniune
- *procedura avizului conform*: prin care Parlamentul îşi exprimă avizul în legătură cu unele decizii

[11] *Serving the European Union-A citizen's guide to the institutions of EU*, Second edition, 1999, pag. 6

2. *Funcţia bugetară*

Parlamentul aprobă bugetul Uniunii, procedura bugetară permiţându-i să propună amendamente propunerilor Comisiei.

În vederea monitorizării cheltuielilor bugetare există la nivelul Parlamentului European un comitet, Comitetul parlamentar al controlului bugetar.

Exercitarea acestei funcţii se desfăşoară diferit pe cele două categorii de cheltuieli bugetare, categorisite astfel:[12]

- *cheltuielile neobligatorii*: acele cheltuieli care au ca obiect progresul

Comunităţii : politici sociale, regionale şi de cercetare, protecţia mediului

Aceste cheltuieli sunt clasificate în trei categorii:

a) cheltuieli prioritare care decurg din Actul Unic European: acţiuni structurale ale Fondului Social European, Fondului European de Dezvoltare Regională, Fondului European de Orientare şi Garantare Agricolă, cheltuieli care privesc mediul înconjurător şi realizarea pieţei interne
b) cheltuieli în afara Actului Unic European, precum programele plurianuale, cooperarea şi dezvoltarea
c) cheltuielile administrative şi de funcţionare

În ceea ce priveşte aceste cheltuieli Parlamentul are ultimul cuvânt, putându-le stabili atât în structură cât şi în volum

- *cheltuielile obligatorii:* se referă la acele cheltuieli care ţin de

onorarea angajamentelor luate de Comunitate faţă de terţi (de exemplu cele utilizate pentru Politica Agricolă Comună). În privinţa acestor cheltuieli, puterile Parlamentului sunt relativ reduse, el putând propune modificări, dar numai Consiliul este cel care decide în ultimă instanţă. Mai mult decât atât, Consiliul European la summitul său de la Fontainbleau din iunie 1984 a diminuat puterea Parlamentului prin prevederea conform căreia creşterea cheltuielilor agricole să fie inferioară celei a resurselor proprii

Atunci când nu există un acord asupra bugetului şi opoziţia nu este de acord cu bugetul, poate avea loc o respingere a acestuia. Comisia va trebui sa elaboreze un nou proiect de buget,

[12] Hen, C., Leonard, J., *Europa*, Ed Humanitas, Bucureşti, 1992, pag 60

care va fi adoptat mai târziu, Comunitatea fiind obligată să funcţioneze timp de mai multe luni în *regimul de supravieţuire al celor douăsprezecimi provizorii.*[13]

3. Supravegherea puterii executive

Parlamentul European exercită funcţia de supraveghere democratică asupra Comisiei Europene prin:

- investirea Comisiei: Parlamentul aprobă numirea Preşedintelui Comisiei şi a membrilor acesteia;
- moţiunea de cenzură: Parlamentul are dreptul să depună o moţiune de cenzură împotriva Comisiei. Dacă moţiunea este votată de două treimi din majoritatea membrilor Parlamentului, membrii Comisiei trebuie să demisioneze;
- întrebările Parlamentului: acestea iau forma unor întrebări scrise sau orale, la care Comisia trebuie să răspundă;
- comitetele de anchetă: pot fi constituite de către Parlament, cu statut temporar, pentru anchetarea unor contravenţii sau a unei administrări defectuoase în implementarea legii comunitare;
- informarea şi consultarea Parlamentului în politica externă şi de securitate comună şi în politica din domeniul afacerilor interne şi al cooperării judiciare;
- deschiderea procedurii judiciare la Curtea de Justiţie în caz de violare a Tratatului.

2. Comisia Europeană, puterea executivă a Uniunii

Comisia Europeană îşi are originea în Înalta Autoritate, instituţie căreia Tratatul de constituire a CECO i-a atribuit rolul de a coordona şi supraveghea producţia de cărbune şi oţel a celor şase ţări semnatare.

Ea reprezintă organismul executiv al Comunităţii.

Ca instituţie a Uniunii Europene, Comisia este chemată să reprezinte "interesul general al Comunităţii", membrii ei "oferind toate garanţiile de independenţă".[14]

A.Componenţa şi structura Comisiei Europene

Din punct de vedere al modului de constituire şi funcţionare, Comisia este un organism cu două componente: una politică, reprezentată de Colegiul Comisarilor şi una administrativă, reprezentată de Serviciile Comisiei, organizate în Directorate generale. În totalitate, numărul

[13] Ferreol, G., *Dictionarul Uniunii Europene*, Editura Polirom, 2001, pag 124
[14] Art 213, alin 1al Tratatului de la Maatricht, citat preluat din Lefarges, P.M., *Instituţiile europene*, Editura Amarcord, Timişoara, 2002, p.39

de membri ai Comisiei însumează cca 20 000, din care 15 000 reprezintă personal administrativ, restul fiind angajaţi în cercetarea ştiinţifică, ca translatori sau interpreţi.[15]

Directoratele generale au fost stabilite unele de la înfiinţarea Comisiei (Directoratul pentru agricultură, pentru concurenţă, etc), altele - ulterior, fiind considerate necesare (Directoratul pentru întreprinderi). Numărul directoratelor este variabil, şi, de asemenea, nici numărul membrilor acestora nu este constant.

Iniţial, membrii Comisiei erau numiţi pentru o perioadă de 4 ani, dar Tratatul de la Maastricht a prevăzut mărirea mandatului la 5 ani. În ceea ce priveşte numărul de membri, Tratatul de la Nisa a reţinut principiul existenţei unui singur comisar pentru fiecare stat membru. Membrilor Comisiei li se cere să ofere "toate garanţiile de independenţă "[16].

Fiecare comisar răspunde de un anumit porofoliu şi un anumit Directorat. Dintre membrii Comisiei, un rol important îl joacă preşedintele acesteia. Importanţa funcţiei poate fi evidenţiată şi prin faptul că primul preşedinte al Comisiei (la vremea respectivă Înalta Autoritate) a fost Jean Monnet, unul din strategii uniunii europene. De asemenea, poate fi considerat ca responsabil pentru avântul Comunităţii Jacques Delors, preşedinte al Comisiei timp de două mandate.

B.Atribuţiile Comisiei Europene

Exercitarea atribuţiilor Comisiei a stârnit numeroase dezbateri. Nu există nici o îndoială asupra rolului deosebit al Comisiei în mecanismele de decizie la nivel comunitar. Comisia este singura care are dreptul de a înainta propuneri legislative.

Ca instituţie, Comisia a a avut un rol deosebit în Programul Pieţei Unice, chiar dacă în această perioadă rolul şi activitatea ei au stat sub imperiul a două întrebări: este Comisia doar un agent al statelor membre, acţionând în numele lor şi sub controlul acestora, sau este un organ capabil să joace rolul de lider al Uniunii, având autonomie faţă de statele membre?

În acest context, se impune a evidenţia rolul multifuncţional al Comisiei, constând în următoarele[17]: iniţiator al legislaţiei comunitare, gardian al tratatelor, executarea politicilor, manager al bugetului comunitar, reprezentantă a UE în negocierile de extindere ale acesteia. Fiecare dintre aceste funcţii are un conţinut propriu, după cum urmează:

1. Funcţia de iniţiator al legislaţiei comunitare

Încă din prevederile Tratatului CEE se specifică faptul că această instituţie

[15] ec.europa.eu

[16] Art 213, paragraful 1 din Tratatul CE, citat preluat din Fuerea, A., *Instituţiile Uniunii Europene*, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2002, pag. 70

[17] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, MacMillan Press Ltd., pag .66

este cea care face propuneri, pregăteşte dezbaterile, fixează termenele. Iniţial, propunerile Comisiei erau aprobate doar de către Consiliu. Odată cu introducerea unor proceduri de decizie, propunerile Comisiei se află şi sub influenţa altor instituţii (cum ar fi, spre exemplu, cazul procedurii de codecizie, situaţie în care puterea de decizie asupra propunerii Comisiei aparţine cumulat Consiliului şi Parlamentului European).

Dată fiind independenţa acestei instituţii, i s-a atribuit acest rol, considerându-se că este o instituţie capabilă să urmărească interesul european, comunitar.

Activitatea Comisiei ca iniţiator al legislaţiei comunitare este centrată, în special, pe dreptul şi datoria ei de a schiţa măsurile pentru a fi prezentate Consiliului şi să se asigure că sunt implementate. De aceea, Comisia este adesea descrisă ca fiind "forţa de conducere" a Comunităţii Europene. Atunci când face o propunere, Comisia este conştientă de mulţimea opiniilor naţionale şi regionale şi de posibilitatea ca statele membre să le accepte sau nu. De aceea, Comisia este obligată să ceară opinia statelor membre înainte să supună propunerile Consiliului, demers care a fost accentuat prin aşa numitul Compromis de la Luxemburg, din 29 ianuarie 1966. Acesta prevedea că, "înainte de a adopta orice propunere specială, este de dorit ca această Comisie să stabilească contactele potrivite cu guvernele statelor membre, fără ca această procedură să compromită dreptul la iniţiativă, pe care Comisia îl primeşte în urma Tratatului".[18]

2.Funcţia de gardian al tratatelor

Cade în sarcina Comisiei să supravegheze dacă prevederile Tratatelor Uniunii sunt respectate de către statele membre, Comisia acţionând în consecinţă dacă acest lucru nu se întâmplă, putând sesiza, în ultimă instanţă, chiar Curtea de Justiţie Europeană.

Comisia are puteri de investigare pentru a asigura implementarea legislaţiei Comunităţii (cum ar fi reguli privind concurenţa), cu posibilitatea de a face recurs la Curtea Europeană de Justiţie (CEJ). Astfel, dacă nu se supune legislaţiei Comunităţii, Comisia poate aduce indivizi, companii, întreprinderi sau chiar state membre în faţa Curţii de Justiţie. În 1996 Comisia a iniţiat acţiuni în justiţie pentru încălcarea legilor în 1113 cazuri, deşi multe au fost rezolvate înainte să ajungă în faţa curţii (634). În 1997 numărul cazurilor de încălcare a legii a inceput să crească la 1468[19]. În urma TUE, Comisia a putut să ceară plătirea de

[18]Armstrong, D., Lloyd, L., Redmond, J., *From Versailles to Maastricht*, MacMillan Press Ltd, 1996

[19] ibidem

penalizări în cazul în care un stat membru eşuează să se supună judecăţii CEJ şi Comisia a folosit, de altfel, aceste puteri.

3.Funcţia de executare a politicilor

Pentru implementarea politicilor Uniunii, Comisia elaborează cca 5 000 de propuneri de directive, regulamente şi decizii.

Comisia este de asemenea responsabilă de implementarea politicilor comunitare imediat ce au fost aprobate de statele membre.

4.Funcţia de manager al bugetului

Anual, Comisia înaintează o propunere de buget Parlamentului şi Consiliului, cei doi piloni ai autorităţii bugetare.

Comisia este împuternicită să administreze diferitele fonduri ale UE, de exemplu Fondul European de Orientare şi Garantare Agricolă (FEOGA) pentru operaţiuni ale Politicii Comune Agricole. Este responsabilă cu realizarea schiţei bugetului UE şi direcţionarea investiţiilor în diferite părţi ale UE prin intermediul fondurilor, cum ar fi: Fondul Social European (FSE) şi Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR).

5.Funcţia de negociator, reprezentant al Uniunii în relaţiile sale externe

Deşi acordurile internaţionale sunt încheiate de Consiliu, sunt negociate mai întâi de Comisie, sub instrucţiuni stricte din partea acestuia. Aşadar, Comisia este cea care reprezintă statele membre, de exemplu în negocierile comerciale la Organizaţia Mondială a Comerţului.

3.Consiliul de Miniştri, instituţia de decizie a Uniunii

Originile Consiliului de Miniştri se află în Tratatul de constituire a CECO. Conform acestuia, Consiliul de Miniştri era reprezentantul guvernelor statelor-membre. Consilii proprii au avut şi celelalte două comunităţi (CEE şi EURATOM), create ulterior prin Tratatul de la Roma. Conform acestuia, Consiliile aveau ca obiectiv coordonarea politicilor economice ale statelor membre având, totodată, şi puterea de a lua decizii.

Prin Tratatul de fuziune din 1967 s-a creat un singur Consiliu de Miniştri.

A. Compoziţia şi structura Consiliului de Miniştri

1. Miniştri Consiliului

Consiliul de Miniştri nu are o compoziţie constantă, fiind constituit din câte un reprezentant din fiecare stat membru, la nivel ministerial. Se reuneşte sub mai mult de 20 de forme diferite în funcţie de subiectele dezbătute.

În mod oficial nu există o ierarhie între diversele Consilii, însă se poate vorbi de o ierarhie neoficială. Consiliul General, constituit din miniştri de externe se reuneşte lunar şi are o funcţie de coordonare a diferitelor consilii tehnice. Este astfel perceput drept cel mai înalt nivel la care se reuneşte Consiliul de Miniştri. Consiliul miniştrilor economiei şi de finanţe (ECOFIN) se reuneşte, de asemenea lunar, considerându-se a avea o poziţie înaltă în ierarhia neoficială datorită importanţei aspectelor care constituie obiectul întâlnirilor, probleme devenite centrale în anii ’90 când agenda Uniunii a fost dominată de problema Uniunii Economice şi Monetare. Punerea în circulaţie a monedei unice euro la 1 ianuarie 1999 a complicat poziţia instituţională a acestui consiliu, întrucât în prezent miniştri de finanţe ai statelor care fac parte din zona euro se întâlnesc înainte de întâlnirile generale ale ECOFIN pentru a rezolva problemele strict legate de uniunea monetară şi de lansarea euro[20].

Consiliul miniştrilor pentru agricultură are de asemenea un loc aparte în ierarhia Consiliului, datorită importanţei agriculturii în politicile Uniunii. Acest consiliu se reuneşte, de asemenea, lunar, pe durata întregului an, şi, uneori mai des în perioada în care au loc negocierile pentru fixarea anuală a preţurilor pentru agricultură (în prima jumătate a anului).

Celelalte Consilii se întâlnesc cu o frecvenţă ce variază în mod considerabil, majoritatea reunindu-se de patru-cinci ori pe an.

2. Preşedenţia Consiliului

Preşedenţia Consiliului este deţinută de câte un stat pe o perioadă de şase luni, conform unei prevederi a Tratatului de la Amsterdam. Ordinea de rotaţie este stabilită a priori. Preşedintele are ca principale atribuţii următoarele: prezidează întâlnirile miniştrilor, elaborează soluţii pragmatice în situaţiile care necesită un compromis, asigură continuitatea procesului de luare a deciziilor.

3. Secretariatul Consiliului - reprezintă un organism care se ocupă de probleme tehnice, logistice şi administrative. Este condus de un secretar general, numit de Consiliu cu vot unanim. Secretarul general are, pe lângă atribuţiile sale uzuale, şi alte atribuţii legate de PESC, conform Tratatului de la Amsterdam. Funcţionarii acestui organism sunt persoane independente.

B. Funcţiile Consiliului de Miniştri

În evidenţierea funcţiilor Consiliului de Miniştri se ţine cont de faptul că această instituţie intervine în procesul decizional legat de existenţa tuturor celor trei piloni ai construcţiei Uniunii.

[20] Stephen, G., Bache, I., *Politics of the European Union*, Oxford University Press, 2001

Pilonul I acoperă o serie de politici comunitare (agricultură, transport, mediu, energie, cercetare-dezvoltare) ale căror elaborare şi aplicare necesită un sistem decizional eficient. Propunerile venite de la Comisie sunt analizate de către membrii Consiliului care le pot aproba, amenda sau respinge.

În ceea ce priveşte Pilonul al II lea (PESC) şi Pilonul al III lea (JAI), Consiliului îi revine atât rolul de decizie cât şi rolul de iniţiativă legislativă.

În vederea prezentării atribuţiilor Consiliului de Miniştri se cuvin a fi făcute următoarele remarci:

1. atribuţiile sale sunt strâns legate de exercitarea votului de către membrii Consiliului. Actualmente, modalităţile de vot sunt: votul unanim, votul cu majoritate calificată, votul cu majoritate simplă.
2. în activitatea sa, Consiliul de Miniştri este asistat de unele instituţii şi organizaţii auxiliare. Este vorba despre Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi -COREPER- , grupurile de experţi, diferite comitete.

Deşi Tratatul de la Roma a stabilit crearea unui comitet oficial care să asiste miniştri în exercitarea atribuţiilor lor, **Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi (COREPER)**, ca instituţie a fost creată prin Tratatul de fuziune a celor trei Comunităţi. În destul de scurtă vreme, din instituţie creată pentru a pregăti reuniunile Consiliului de miniştri, COREPER a devenit instituţie implicată efectiv în procesul de luare a deciziilor.

Comitetul Reprezentanţilor Permanenţi este o instituţie auxiliară Consiliului de Miniştri. Reprezentanţii permanenţi desfăşoară anumite activităţi formale, sarcina lor fiind aceea de a coordona activitatea diverselor comitete ce se întâlnesc sub egida Consiliului de Miniştri, şi să examineze rapoartele acestora înainte de a fi dezbătute de Consiliu.

COREPER se reuneşte cel puţin o dată pe săptămână la nivel de ambasadori (COREPER II) sau de deputaţi (COREPER I).

Responsabilităţile celor două comitete sunt următoarele:

Fig. nr. 3. *Comitetele COREPER*

COREPER II - Agenda Consiliului Miniştrilor de externe, Dezvoltare, Buget, ECOFIN, - Pregăteşte întâlnirile Consiliului European
COREPER I - Agenda tuturor celorlalte Consilii, în afară de cea a Consiliului miniştrilor agriculturii

Sursa: Peterson, J., Shackleton, M., *The Institutions of the European Union*, Oxford University Press, 2002

Ambele comitete se ocupă de pregătirea agendei întâlnirilor Consiliului de Miniştri, cu excepţia celei pentru Consiliul agriculturii, de care se ocupă Comitetul special pentru agricultură. Cele două Comitete joacă un rol deosebit în mecanismul decizional al Uniunii. Într-adevăr, cca 80% sunt luate acum la nivelul COREPER sau chiar la un nivel inferior.[21]

Grupurile de experţi reunesc experţi din statele membre şi experţi desemnaţi de Comisie. Ei au ca principală sarcină susţinerea iniţiativelor legislative ale Comisiei în cadrul COREPER.

Dintre comitetele care au activitate auxiliară Consiliului putem aminti:

- Comitetul pentru agricultură – pregăteşte proiecte în domeniul agriculturii
- Comitetul monetar, devenit ulterior Comitetul economic financiar, care urmăreşte situaţia financiar-monetară a statelor membre şi, care, poate formula avize - fie din proprie iniţiativă, fie la cererea Consiliului sau a Comisiei
- Comitetul politic care urmăreşte situaţia internaţională în ceea ce priveşte PESC (Pilonul al II lea al construcţiei europene)

Responsabilităţile Consiliului de Miniştri pot fi împărţite după cum urmează[22]:

1. instituţie de decizie în domeniul legislativ

Ca regulă generală, Consiliul de Miniştri acţionează la iniţiativa Comisiei,

[21] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000, pag. 69

[22] europa.eu.int

o parte semnificativă din legislaţia Uniunii fiind decisă împreună cu Parlamentul, aşa cum s-a prezentat în cadrul procedurilor legislative

2. ***coordonarea politicilor economice ale statelor membre***

Coordonarea este gestionată în primul rând de miniştri economiei şi finanţelor, care alcătuiesc ECOFIN

3. ***semnarea înţelegerilor internaţionale între statele Uniunii şi alte state sau organisme internaţionale***

Aceste înţelegeri acoperă domenii precum comerţ, ştiinţă şi tehnologie, transport, pescuit, etc. În plus, Consiliul poate încheia convenţii între statele membre în domenii precum legislaţia întreprinderii, taxe, protecţie consulară.

4. ***aprobă bugetul Uniunii, în colaborare cu Parlamentul European***

În situaţia în care cele două instituţii nu cad de acord, regulile acordă Consiliului dreptul de a lua o decizie finală în ceea ce priveşte cheltuielile obligatorii, şi Parlamentului – puterea de a decide asupra cheltuielilor neobligatorii şi asupra bugetului, ca întreg.

5. ***implicarea în Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC)***

Această implicare se realizează sub îndrumarea Consiliului European.

6. ***coordonarea cooperării între forţele naţionale şi cele de poliţie în ceea ce priveşte Justiţia şi afacerile interne***

O importanţă deosebită în exercitarea acestei funcţii o exercită Consiliul miniştrilor de interne.

U4.7. Alte instituţii comunitare

1. Comitetul Economic şi Social (CES)

A. Compoziţia şi activitatea CES

Comitetul Economic şi Social reprezintă una din cele mai vechi instituţii comunitare. A fost creat prin Tratatul de la Roma (1957) ca un organism consultativ implicat în interesele economice şi sociale.

Componenţa acestei instituţii s-a stabilit plecând de la sugestia Belgiei şi Olandei, ca un forum al "partenerilor sociali". Instituţia este astăzi un organism alcătuit din reprezentanţi ai diverselor categorii economice şi sociale, grupaţi în trei categorii de grupuri:I-Angajatori, II-Lucrători, III-Alte categorii.

Membrii CES sunt aleşi în unanimitate de către Consiliul de Miniştri, de pe liste de propuneri primite de la statele membre. CES era compus până în 2005 din 222 de membri

(Franţa, Germania, Italia şi Marea Britanie fiecare cu câte 24; Spania 21; Austria, Belgia, Olanda, Grecia, Portugalia şi Suedia cu 12; Danemarca, Finlanda şi Irlanda cu 9; Luxemburg cu 6).

Membrii CES sunt reprezentanţi ai societăţii civile care îşi propun să apropie mecanismul instituţional al Uniunii de cetăţenii europeni. Persoanele care formează Comitetul trebuie să reprezinte diferite categorii ale activităţii economice şi sociale şi includ o treime din posturi pentru angajatori, o treime pentru angajaţi şi o treime pentru alte categorii -consumatori, comercianţi etc.

Tratatul de la Roma cere Comisiei şi Consiliului să lase la latitudinea CES hotărârea privind legislaţia în domeniul unor politici specifice. Din 1972 CES are, de asemenea, dreptul de a avea propriile iniţiative în orice domeniu de interes al Comunităţii. Tratatul de la Amsterdam permite şi Parlamentului să consulte CES.

CES se întruneşte în Bruxelles de 10 ori pe an şi adoptă aproape 180 de opinii pe an, dintre care aproximativ 20 sunt din proprie iniţiativă. Aceste opinii pot fi găsite în Jurnalul Oficial al Comunităţilor Europene, seriile "C".

B. Rolul CES în sistemul instituţional al Uniunii

De când a fost înfiinţat, CES a adoptat mai mult de 3 000 de opinii, toate fiind publicate în Jurnalul Oficial al Comunităţilor Europene.

CES este implicat în crearea şi dezvoltarea Pieţei Unice. De două ori pe an ţine un forum al Pieţei unice împreună cu reprezentanţi ai statelor membre, forum care permite CES să se comporte ca o unitate de monitorizare permanentă.

CES menţine bune relaţii cu parteneri regionali, naţionali şi internaţionali.Aceştia reprezintă importante soluţii de a implica societatea civilă în construcţia Europei şi de a aduce Europa mai aproape de cetăţeni. CES are, de asemenea, legături cu ţările din Asia, Caraibe şi Pacific.

CES poate emite următoarele categorii de avize:[23]

1. avize obligatorii – în cazul în care prin Tratate Comisia sau Consiliul sunt obligate să ceară acest tip de aviz
2. avize facultative – când nu există această constrângere; există două modalităţi de manifestare a acestei situaţii:
    a) autosesizarea (din propire iniţiativă)

[23] Fuerea, A., *Instituţiile Uniunii Europene*, Editura Universul juridic, Bucureşti, 2002, pag. 166

b) consultarea voluntară (solicitare de aviz din partea Comisiei sau a Consiliului)

Deşi este consultativ (astfel că opiniile lui sunt legate de instituţiile Comunităţii), CES are o influenţă foarte mare. Poate că cel mai important lucru este faptul că în 1989 opinia sa asupra drepturilor sociale şi fundamentale a format baza ulterioarei Charte Sociale.

Ca forum social, Comitetul Economic şi Social, are ca şi principală menire întregirea rolului consultativ al Parlamentului European. Acest rol devine mai complex, în contextul extinderii puterilor Parlamentului European. În acest context, Comitetul ar trebui să preia singur responsabilitatea consultării pe domeniul social.

2. Comitetul Regiunilor (CR)

Unul dintre cele mai noi organisme de consultanţă, Comitetul Regiunilor a fost stabilit de Tratatul de la Maastricht şi reprezintă vederile autorităţilor locale şi regionale în procesul de luare a deciziilor în UE. Guvernele locale au influenţat puternic astfel de consultaţii oficiale pe motivul că s-a implicat în implementarea şi aplicarea legislaţiei UE şi a reprezentat nivelul cel mai mare de apropiere între guvern şi populaţie. Astfel, Comitetul trebuie să fie consultat într-un număr de domenii stabilite de TUE şi aceasta include Reţele Trans-Europene de transport (RTE), energie şi comunicaţii, educaţie şi tineret, cultură, sănătate publică şi coeziune economică şi socială. De notat faptul că este consultat din ce în ce mai mult în alte domenii şi poate elabora opinii asupra majorităţii problemelor, unde miza este reprezentată de probleme şi interese regionale.

Comitetul se întâlneşte în sesiune plenară la fiecare 2 sau 3 luni pentru a adopta opinii, întâlnirile având loc la Bruxelles.

Comitetul îşi desfăşoară activitatea bazându-se pe următoarea structură:

- *Comisia 1 (CIVEX)* – Comisia pentru cetăţenie, guvernanţă, afaceri instituţionale şi externe
- *Comisia 2 (COTER*) –Comisia pentru politică de coeziune şi buget
- *Comisia 3 (ECON)* – Comisia pentru politică economică
- *Comisia 4 (ENVE)* – Comisia pentru mediu, schimbări climatice şi energie
- *Comisia 5 (NAT)* – Comisia pentru resurse naturale

- *Comisia 6* (*SEDEC)* – Comisia pentru politică social, educaţie, ocuparea forţei de muncă, cercetare şi cultură

Prima sesiune a CR a avut loc în martie 1994, el devenind de atunci gardian al principiului subsidiarităţii.

Misiunea acestei instituţii este, cum am mai spus, aceea de a reprezenta la nivel european interesele autorităţilor regionale şi locale şi de a promova integrarea dintre regiunile Europei. Într-o Uniune extinsă, cooperarea între regiuni va căpăta o dimensiune mai importantă, la fel ca şi evaluarea impactului regional al extinderii. Toate aceste argumente au rolul de a demonstra noua dimensiune, importantă, a acestei instituţii în Europa extinsă.

3. Curtea Auditorilor (Curtea de Conturi)

Până în 1997 Comunitatea Europeană a fost auditată de un consiliu de audit înfiinţat sub Articolul 206 al Tratatului de la Roma, Articolul 180 din Tratatul EURATOM şi Articolul 78d al Tratatului CECO. Totuşi, autonomia financiară a Comunităţii şi mărirea bugetului comunitar au făcut necesară înfiinţarea unei Curţi independente de auditori care să se bucure de puteri mai mari de control.

Curtea Europeană a Auditorilor a fost înfiinţată prin Tratatul de la Bruxelles din 22 iulie 1975, care a început să fie aplicată din iulie 1977. Curtea asistă Parlamentul şi Consiliul în exercitarea puterilor de control asupra implementării bugetului Comisiei.

Importanţa Curţii Auditorilor, dată fiind în special creşterea incidenţei fraudei în ceea ce priveşte fondurile Comunităţii, a fost recunoscută în TUE care a transformat-o într-o instituţie de sine stătătoare. A devenit astfel cea de-a cincea instituţie a Comunităţii, alături de Consiliu, Parlament, Comisie şi Curtea de Justiţie.

Curtea Auditorilor are 15 membri, numiţi pe o perioadă de şase ani, majoritatea dintre ei având experienţă în propriile lor organisme de audit naţionale. Curtea examinează conturile cu toate veniturile şi cheltuielile Comunităţii.

Rolul principal al Curţii este să examineze dacă au fost strânse toate veniturile şi toate cheltuielile făcute legal şi regulat, şi dacă managementul financiar este verificat. Auditul se bazează pe înregistrări şi, dacă este necesar, este realizat pe loc de instituţiile UE şi în statele membre în colaborare cu organismele de audit naţionale. Toate informaţiile aparţinând auditului Curţii trebuie să fie disponibile.

La sfârşitul anului financiar, Curtea face un raport anual asupra bugetului comunitar. Rapoartele şi opiniile Curţii sunt examinate de Consiliu şi Parlament. Comisia este obligată să remedieze acele plângeri asupra cărora Curtea a atras atenţia şi care au fost aprobate de Parlament.

În ceea ce priveşte problematica fraudelor financiare, Curtea Auditorilor este ajutată de un organism auxiliar, Oficiul European de luptă împotriva Fraudelor (OLAF)

Curtea Auditorilor este responsabilă de legalitatea şi reglementarea veniturilor şi cheltuielor guvernamentale, şi soliditatea managementului financiar (acţiune asupra Comisiei).

4. Banca Centrală Europeană

Tratatul de la Maastricht a stabilit că, pentru a realiza uniunea monetară, politica monetară a Uniunii va fi condusă de către Sistemul Central al Băncilor Centrale (SEBC), alcătuit din:

- Banca Centrală Europeană (BCE)
- Băncile centrale naţionale ale statelor membre

A.Banca Centrală Europeană - compoziţie şi structură

Banca Centrală Europeană funcţionează după următoarea structură:

1. Directoratul băncii – este alcătuit din şase membri: un preşedinte, un vicepreşedinte, şi alţi patru membri, aceştia fiind numiţi de şefii de state şi guverne, la recomandarea Consiliului de miniştri după consultarea Parlamentului şi a Consiliului guvernatorilor. Mandatul unui membru al acestui Directorat este stabilit pe o perioadă de 8 ani şi nu este reînnoibil.

Deciziile în această structură se iau cu majoritate simplă.

2. Consiliul guvernatorilor este compus din membrii Directoratului şi guvernatorii Băncilor centrale naţionale ale statelor participante la uniunea monetară. Reuniunile acestuia au loc minim de 10 ori pe an, în cadrul şedinţelor sale deciziile luându-se cu majoritate simplă.

3. Consiliul general –este alcătuit din guvernatorii Băncilor centrale naţionale, preşedintele BCE şi vicepreşedintele BCE

Directoratul băncii şi Consiliul guvernatorilor reprezintă organe de decizie ale Băncii, iar Consiliul general este un organ de informare şi consultare.

B. Funcţiile Băncii Centrale Europene

Principalele atribuţii ale BCE sunt următoarele[24] :

- Să definească şi să implementeze politica monetară a Comunităţii
- Managementul operaţiunilor de schimb extern

5. Ombudsman-ul european

Această instituţie a fost creată prin Tratatul de la Maastricht cu scopul de a fi un intermediar între cetăţenii UE şi autorităţile UE. El este abilitat cu puterea să primească şi să investigheze plângerile de la cetăţenii Uniunii. În cazul în care se confirmă administrarea defectuoasă, acesta va informa instituţia vizată, care trebuie să răspndă într-un termen de 3 luni.

Ombudsmanul este ales de către Parlamentul European pentru o perioadă de 5 ani.

6. Agenţii instituţionale specializate ale Uniunii

Sistemul instituţional al Uniunii presupune şi existenţa unor agenţii specializate. Este vorba, spre exemplu, de următoarele agenţii: Oficiul european de investiţii, Agenţia europeană pentru mediu, Institutul monetar european, Oficiul european pentru mărci şi comerţ, Centrul european pentru dezvoltarea pregătirii profesionale, etc.

Rolul acestora este acela de a se ocupa de problemele funcţionale ale integrării în diferite domenii.

Realizaţi un tablou al instituţiilor comunitare, specificând pentru fiecare instituţie principala ei funcţie, aşa cum consideraţi.

U4.8. Rezumat:

1. Pentru crearea şi dezvoltarea ei, Comunitatea dispune de un cadru instituţional propriu.

[24] *Serving the EU – a citizen's guide to the institutions of the EU*, pag. 22

2. Instituțiile europene își propun să răspundă la două categorii de interese: interese naționale, prin reprezentanții fiecărei țări în parte, și interese comunitare, corespunzătoare nivelului supranațional.
3. Principalele funcții la nivel comunitar nu sunt deținute doar de către o instituție, ci de un ansamblu de instituții.
4. Instituțiile comunitare pot fi grupate în: instituții permanente și instituții legate de procesul de extindere a Uniunii
5. Consiliul European este autoritatea supremă a Uniunii Europene, având ca principal rol acela de a lua hotărâri majore.
6. Parlamentul European este singara instituție ai cărei membri sunt aleși prin sufragiu direct. Rolul său în mecanismul decisional al Uniunii a crescut din ce în ce mai mult, ajungând azi să intervină în mod decisiv în decizia europeană.
7. Funcțiile Parlamentului European sunt: funcția legislativă, funcția bugetară și funcția de control.
8. Ca instituție reprezentativă pentru interesele comunitare, Comisia Europeană reprezintă instituția executivă a Uniunii Europene. Ea îndeplinește următoarele roluri: inițiator legislativ, gardian al tratatelor, manager al bugetului, executant al politicilor, negociator și reprezentant al Uniunii în relațiile sale externe.
9. Consiliul de Miniștri reprezintă instituția de decizie a Uniunii Europene. Această funcție se manifestă pe toți cei trei piloni de construcție comunitară. În activitatea sa Consiliul de Miniștri este secondat de Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER) și grupuri de experți.
10. Constituită ca o structură de drept, Comunitatea Europeană are o instituție specifică, respectiv Curtea de Justiție Europeană. Secondată de Curtea Primei Instanțe, Curtea de Justiție a îndeplinit un rol extrem de important în evoluția Uniunii, prin decizii care au marcat fundamental activitatea instituțiilor europene.
11. Pentru diferite probleme specifice, Uniunea Europeană dispune de instituţii specifice: este vorba de Comitetul Economic şi Social (probleme sociale), Comitetul Regiunilor (probleme regionale), Curtea Auditorilor (problema gestionării bugetului) Ombudsman (probleme juridice legate de cetăţenia europeană), Banca Centrală Europeană (politica monetară).
12. Pe lângă aceste instituţii Uniunea dispune şi de serviciile a peste 100 de agenţii specializate.

U4.9. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor:

1. Apreciați cu adevărat sau fals următoarele afirmații:

a) Comisia Europeană este o instituție de tip federalist.
b) Principalele funcții la nivel comunitar sunt deținute de grupuri de instituții.
c) Parlamentul European este o instituție permanentă a Uniunii.
d) Instituțiile supranaționale sunt considerate a fi cele care răspunnd intereselor naționale.
e) Funcția internațională este deținută de Comisia Europeană și Parlamentul European.
f) Instituția executivă a Uniunii este Comisia Europeană.
g) Inițiativa legislativă aparţine Comisiei Europene
h) Instituția europeană care decide în Uniunea Europeană este Comisia Europeană.
i) Instituţia de drept a Uniunii este Curtea de Justiţie Europeană.
j) În exercitarea atribuţiilor sale Consiliul de Miniştri este asistat de COREPER şi grupurile de experţi.
k) Instituţia care are atribuţii legate de nerespectarea drepturilor care decurg din cetăţenia europeană este Curtea Europeană de Justiţie.
l) Sistemul European al Băncilor Centrale este compus din Banca Centrală Europeană şi băncile centrale ale statelor membre.
m) Comitetul Economic şi Social poate emite avize obligatorii.
n) Instituţia purtătoare a responsabilităţilor sociale este Comitetul Economic şi Social.
o) Uniunea Europeană este preocupată de problemele derivate din existenţa decalajelor, şi, în acest sens, a creat Comitetul Economic şi Social.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	F	Comisia este o instituție supranațională, care are în vedere interesul comunitar
b	A	Dată fiind complexitatea UE decizia nu este lăsată în mâinile unei singure instituții
c	A	Activitatea sa se desfășoară în permanență
d	F	Instituțiile supranaționale sunt purtătoare ale interesului comunitar
e	A	Ambele au în atribuțiile lor funcția internațională
f	A	Prin funcțiile îndeplinite
g	A	Ca expresie a faptului că Comisia este purtătoarea interesului comunitar
h	F	Instituția de decizie este Consiliul de Miniștri
i	F	Prin funcțiile îndeplinite
j	A	Datorită complexității activității Consiliul de Miniștri, sunt necesare și instituții auxiliare
k	F	Această instituție este Ombudsman-ul
l	A	Definirea SEBC
m	A	Aceasta este una din funcțiile sale
n	A	Această instituție a fost creată în acest scop
o	F	Este vorba de Comitetul Regiunilor

2. Realizați un tabel în care să identificați pentru fiecare instituție în parte funcția pe care o considerați esențială.
3. Clasificați și exemplificați instituțiile europene dpdv al criteriului interguvernamental-supranațional
4. Prezentaţi patru cazuri ale Curţii Europene de Justiţie
5. Realizaţi o analiză (cca 2 pagini) din care să reiasă importanţa Comisiei Europene în arhitectura instituţională a Uniunii.

U4.10. Bibliografie selectivă:

1.Dinan, D., "Encyclopedia of the European Union", The EU Series, MacMillan Press Ltd,2000

2.Fuerea, A. "Instituţiile Uniunii Europene", Editura Universul juridic, Bucureşti, 2002

3.Lasok, D., "Law & Institutions of the EU" – Sixth Edition, Butterworth & Co Ltd, 1994

4. Peterson, J., Shackleton, M., "The Institutions of the European Union", Oxford University Press, 2002

Unitatea de învățare nr. 5 Politici comunitare

Cuprins

U5.1. Introducere
U5.2. Obiectivele unității de învățare
U5.3. Considerații generale privind politicile comunitare
U5.4. Politici comunitare
U5.5. Rezumat
U5.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor
U5.7. Bibliografie selectivă

U5.1. Introducere

Stadiul evoluat de integrare la care ajuns Uniunea Europeană – Piaţa Unică - a presupus şi existenţa politicilor comune. Iniţial reduse ca număr (doar 3 politici comune stipula Tratatul de la Roma), astăzi politicile comune contribuie din plin la realizarea obiectivelor Pieţei Unice.

U5.2. Obiectivele unității de învățare:

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să identifice componentele Pieței Unice
2. să determine gradul de integrare al fiecărei componente a Pieței Unice
3. să identifice principiile și obiectivele PAC
4. să explice instrumentele PAC
5. să identifice trei obiective ale Politicii Comerciale Comune
6. să identifice și să explice instrumentele Politicii Comerciale Comune
7. să încadreze Uniunea Europeană din punct de vedere comercial în comerțul mondial
8. să identifice obiectivele Politicii Transporturilor
9. să cunoască două programe specifice Politicii Transporturilor
10. să identifice obiectivele Politicii Transporturilor

11. să explice două acțiuni concrete ale Politicii de mediu a UE
12. să cunoască contextul apariției politicii monetare a UE
13. să înțeleagă noțiunea de *coș valutar ECU*
14. să enumere statele care utilizează moneda unică euro
15. să explice modul în care se constituie bugetul comunitar, pe cele două componente ale sale
16. să definească noțiunile de *perspectivă financiară* şi *cadru financiar multianual*
17. să explice dimensiunea problemei regionale europene
18. să cunoască fondurile structurale

U5.3. Consideraţii generale privind politicile comunitare

Așa cum s-a arătat, noțiunea de *Piață Unică* desemnează un stadiu de integrare specific Uniunii Europene, stadiu superior *Pieței Comune*. Introdus prin Tratatul de la Maastricht din 1992, conceptul de *Piață Unică* se caracterizează prin ceea ce este cunoscut prin sintagma *Cele patru libertăți fundamentale*:

- libertatea de circulație a bunurilor
- libertatea de circulație a serviciilor
- libertatea de circulație a capitalului
- libertatea de circulație a muncii.

Evoluția procesului integraționist se leagă implicit de integrarea acestor piețe (piața bunurilor, a serviciilor, a muncii și a capitalului).

Integrarea pieței bunurilor s-a realizat prin intermediul unor politici armonizate și prin politici comune.

Politicile comune au ca și principale caracteristici atât obiective comune cât și căi comune de realizare a acestor obiective. În ceea ce privește piața mai sus menționată, politicile comune au vizat în principal atenuarea eșecurilor mecanismelor pieței, prin combaterea unor neajunsuri ale politicilor naționale. Patru politici comune au contribuit la integrarea pieței bunurilor:[1]

a) politica comercială,
b) politica concurenței,
c) politica agricolă

[1] Prisecaru, P., *Teoria integrării economice europene*, Editura Sylvi, București, 2001, pag 172

d) o politică comună în domeniul cărbunelui şi oţelului (stabilită prin Tratatul CECO)

Politicile armonizate vizează scopuri comune, lăsându-se la îndemâna fiecărei ţări modalitatea de a atinge aceste obiective. În cazul menţionat, acestea au avut ca principal scop atenuarea şi chiar eliminarea distorsiunilor create de reglementările naţionale asupra comerţului.

Integrarea pieţei serviciilor a fost mai dificil de realizat, ea apărând ca obiectiv declarat al Comunităţii abia în anii 80. Ea vizează serviciile financiare, de telecomunicaţii, transport, etc. Aceste obiective au putut fi îndeplinite în special prin prevederile Actului Unic European.

Integrarea pieţei factorilor de producţie a presupus integrarea următoarelor componente de piaţă:

- **integrarea pieţei capitalurilor** – prevăzută a se realiza încă din Tratatul de la Roma, fără însă a specifica în mod concret decât ideea că Piaţa Unică presupune libertatea de circulaţie a factorilor de producţie
- **integrarea pieţei forţei de muncă** – ce s-a dovedit destul de dificil de realizat, în special din perspective existenţei unor discriminări pe criterii naţionale din partea unor state. Ea a fost prevăzută a se realiza încă din Tratatul CEE.

U5.4. Politici comunitare

1. Politica Agricolă Comună

Unul din domeniile economice la care se face referire încă din Tratatul de la Roma este agricultura. Problema agriculturii a fost în atenţia Comunităţii, pentru includerea ei în cadrul politicilor comune existând divergenţe de idei, argumente pro şi contra. Decizia creerii unei Politici Agricole Comune (PAC) s-a axat, în principal, pe următoarele argumente[2]: disparităţile structurale şi randamentele scăzute în agriculturile europene atât între ţările membre cât şi faţă de principalii concurenţi de pe piaţa mondială, diversitatea politicilor agricole naţionale, importanţa politică a agricultorilor şi contextul internaţional.

Tratatul de la Roma cuprinde prevederi referitoare la crearea pieţei agricole comune în cadrul articolelor 38-47. Articolul 38, spre exemplu, prevede că "piaţa comună se va extinde şi la agricultură şi comerţul cu produse agricole" şi că "dezvoltarea pieţei comune a agriculturii trebuie să fie însoţită de stabilirea unei politici agricole comune pentru toate

[2] Pascariu, G. C., *Uniunea Europeană –Politici şi pieţe agricole*, Editura Economică, Bucureşti, 1999, pag. 59

statele membre". Obiectivele unei asemenea politici sunt cuprinse în articolul 39. Acestea sunt[3]:

1. creşterea productivităţii agricole prin promovarea progresului tehnic şi prin asigurarea unei dezvoltări raţionale a producţiei şi prin optima utilizare a factorilor de producţie, în special a factorului de producţie muncă
2. asigurarea unui standard de viaţă rezonabil pentru populaţia antrenată în agricultură, în special prin creşterea veniturilor acesteia
3. stabilizarea pieţelor
4. asigurarea aprovizionării cu produse agricole
5. rezonabilitatea preţurilor

Obiectivele actualei politici agricole a Uniunii Europene vizează următoarele[4]:

- îi ajută pe agricultori să producă alimente în cantități suficiente pentru toată Europa
- garantează că alimentele sunt sigure, de exemplu, prin intermediul trasabilității
- îi protejează pe agricultori împotriva volatilității excesive a prețurilor și a crizelor de pe piață
- îi ajută pe agricultori să investească în modernizarea fermelor
- susține comunitățile rurale viabile, cu economii diversificate
- creează și menține locurile de muncă din industria alimentară
- protejează mediul și bunăstarea animalelor.

PAC viza crearea pieţei agricole comune, în sensul liberei circulaţii a produselor; trebuie ţinut cont, însă, de faptul că produsele agricole sunt eterogene, astfel încât se formează pieţe specifice pentru grupuri specifice de produse. Se disting astfel patru tipuri de pieţe[5]:

- pieţe cu intervenţie internă şi protecţie externă - caracteristice pentru cca 70% din totalul produselor agricole (cereale, unt, lapte praf, zahăr, carne de vacă)
- pieţe fără intervenţie internă dar cu protecţie externă - caracteristice pentru cca 25% din totalul produselor agricole (ouă, păsări, vin)
- pieţe cu ajutoare complementare la preţuri - specifice produselor aflate sub incidenţa GATT (mai ales la plante tehnice)
- pieţe cu ajutoare forfetare la producţie - plătite de către integratorii producătorilor de in, cânepă, viermi de mătase, hamei

[3] Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000, pag. 72
[4] http://europa.eu/pol/agr/index_ro.htm, accesat la data de 28.09.2015
[5] Belli, N., *Uniunea Europeană: Geneza şi instituţiile sale*-Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare şi Documentare Economică al Academiei Române, Bucureşti, pag. 26

În 1958 miniştrii agriculturii ai ţărilor membre s-au întâlnit la Stresa în cadrul unei conferinţe, stabilind principiile operaţionale în vederea realizării pieţei agricole comune.

Piaţa agricolă comună s-a format în perioada următoare (1961 – 1969) având la bază trei principii:

- unicitatea pieţei
- preferinţa comunitară
- solidaritatea financiară

Primul principiu stabileşte libera circulaţie a produselor agricole între ţările Comunităţii prin eliminarea taxelor vamale, a restricţiilor cantitative sau a altor măsuri care să aibă ca efect îngrădirea pieţei unice agricole.

Ca o consecinţă a acestui principiu, preferinţa comunitară reprezintă transpunerea, la nivel comunitar, a priorităţii care se acordă în majoritatea ţărilor producţiei agricole proprii. Acest principiu asigură protejarea pieţei comunitare, prin mecanisme de preţ, împotriva importurilor din ţări terţe.

Cel de-al treilea principiu a presupus că o politică comună trebuie să fie susţinută, pe lângă elementele de natură economică, şi de suportarea în comun a cheltuielilor aferente. În acest sens, în 1962 s-a constituit Fondul European de Orientare şi Garantare Agricolă (FEOGA).

Agricultura rămâne un domeniu sensibil pentru Comunitate. Mare receptoare de fonduri, agricultura reţinea peste 90% dincheltuielile bugetului CECO. Actualmente, deşi în volum cheltuielile pentru agricultură au crescut, procentul lor din cheltuielile comunitare un depăşeşte 50%.

Tabel nr. 3 *Evoluţia cheltuielilor agricole bugetare în% din total cheltuieli bugetare*

Tip de cheltuieli	**Anul**				
	1979	1988	1992	2000	2006
Cheltuieli pentru agricultură	70	71,35	53,4	44,5	45,95

Sursa: *:* The Budget of the European Union: how is your money spent?, Series: *Europe on the move* – buletin publicat de către Directoratul General pentru Educaţie şi Cultură

Obiectivele PAC, fixate prin tratate, justifică importanţa bugetară a acestui sector. Este vorba de întărirea competitivităţii agriculturii; asigurarea unui nivel de viaţă echitabil pentru populaţia agricolă; stabilizarea pieţelor; garantarea securităţii aprovizionării; asigurarea unor preţuri rezonabile pentru consumatori. Aceste obiective au fost atinse în mod considerabil, dar

PAC a fost reformată în aceşti ultimi ani pentru a lua în considerare noul context, mai ales cel internaţional şi cel legat de mediu, al activităţii agricole.

2. Politica Comercială Comună

Această politică a fost una din primele politici comune instituite de către Comunitate. Obiectivele ei au fost stabilite încă din timpul Tratatului de la Roma, care, în articolele 110-116 a menţionat următoarele:

- Articolul 110 stabileşte necesitatea unei politici comune comerciale
- Articolul 112 evidenţiază necesitatea unei atitudini uniforme a măsurilor comerciale cu terţii
- Articolul 113 atribuie Comisiei şi Consiliului de Miniştri responsabilitatea supravegherii interne şi externe a acestei politici
- Articolul 115 cere statelor membre să respecte restricţiile la importul din afara Comunităţii, şi acordă Comisiei autoritatea de a institui măsuri protecţioniste

Stabilirea politicii comerciale comune s-a înscris în ideea că aceasta, ca strucutură componentă a uniunii vamale, va putea conduce la realizarea Pieţei Comune. Tratatul a specificat că aceasta este o condiţie absolut necesară dacă statele europene vor să-şi creeze o asemenea piaţă. Aceasta, în condiţiile în care argumentele economice pentru integrare au plecat de la ideea că pieţele naţionale, din care unele reduse ca dimensiune, puteau numai prin integrare să fie capabile să suporte competiţia la nivel internaţional, în special concurenţa venită din partea Statelor Unite ale Americii. Robert Marjolin, fost conducător al Oganizaţiei Europene pentru Cooperare Economică şi viitor comisar, a caracterizat la vremea respectivă uniunea vamală şi Piaţa Comună ca un "test al voinţei Europei", argumentând că Europa va pierde teren în faţa SUA dacă nu va realiza Piaţa Comună.

Politica Comercială a UE poate fi analizată pe două dimensiuni:

- o dimensiune internă, dată de obiectivul de realizare a liberei circulaţii a bunurilor
- o dimensiune externă dată de relaţiile comerciale ale Uniunii cu terţii

Dimensiunea internă şi-a regăsit un context concret de manifestare în prevederile Tratatului de la Roma:

a) înlăturarea completă, dar treptată a taxelor vamale de export şi import în relaţiile comerciale dintre ţările semnatare
b) înlăturarea treptată şi completă a restricţiilor netarifare aplicate în comerţul intracomunitar

În ceea ce priveşte măsura de înlăturare a taxelor vamale de export şi import, spre exemplu, aceasta a fost prevăzută a se realiza până la 1 iulie 1968, fiind diferenţiată pe tipuri de produse, astfel:

Tabel nr 4 *Programul de eliminare a taxelor vamale prin Tratatul de la Roma*

Etape	**Prevederi în Tratat**	**Programul realizat**		
		Produse industriale	**Produse agricole**	
			Liberalizate	**Neliberalizate**
Etapa I 1959-1961				
1 ian 1959	10%	10%	10%	10%
1 iul 1960	10%	10%	10%	10%
31 dec 1960	-	10%	-	5%
31 dec 1961	10%	10%	10%	10%
Total cumulat	30%	40%	30%	35%
Etapa a II a 1962-1965				
1 iul 1962	-	10%	-	-
1 iul 1963	10%	10%	10%	10%
31 dec 1964	10%	10%	10%	10%
31 dec 1965	10%	10%	-	-
Total cumulat	60%	80%	50%	55%
Etapa a III a1966-1969				
1 iul 1967	-	5%	Înlăturarea totală prin adoptarea preţurilor intercomunitare	
1 iul 1968	40%	15%		
31 dec 1969	-	-		
Total cumulat	100%	100%	100%	100%

Sursa: Belli, N., *Uniunea Europeană: Geneza şi instituţiile sale* - Probleme Economice nr 37-38/1995, Centrul de Informare şi Documentare Economică al Academiei Române, Bucureşti

Dimensiunea externă a acestei politici demonstrează că Uniunea Europeană reprezintă astăzi unul din cei mai importanți parteneri comerciali ai lumii. Ea a participat activ la negocierile privind liberalizarea comerțului mondial, atât în cadrul GATT cât și în cadrul OMC.

Uniunea Europeană a încheiat trei tipuri de acorduri comerciale:

1. Acorduri de Asociere – care pregătesc o viitoare aderare a unui stat candidat la Uniune, și care, în cadrul prevederilor lor au ca subiect și aspecte de ordin comercial.

2. Acorduri de cooperare încheiate cu țările foste colonii ale fostelor mari imperii coliniale europene (așa-numitele *teritorii de peste mări*)

Evidențiem în cadrul acestor acorduri pe următoarele mai importante:

- Convenția de la Yaounde (Camerun), încheiată în 1962 cu țări din Africa, Caraibe, Pacific (ACP)
- Convenția de la Lome (Togo), care dezvoltă cooperarea comercială și o extinde și la alte aspecte ale vieții economice

3. Acorduri de cooperare comercială internațională cu valențe atât comerciale cât și de dezvoltare a fenomenului integraționist. Exemple de asemenea acorduri pot fi:
   - Cooperarea cu Uniunea Maghrebului Arab
   - Cooperarea cu Consiliul de Cooperare al Golfului, etc.

3.Politica Transporturilor

Politica în domeniul transporturilor reprezintă una din primele politici comunitare, fiind instituită prin Tratatul de la Roma. Tratatul de la Roma a stabilit prin articolele 3e şi 74-84 instituirea unei politici comune pentru transporturi. Aceasta a avut ca principală motivaţie transportul de bunuri şi servicii, ca şi condiţie a realizării uniunii vamale. În viziunea statelor membre ale Comunităţii o politică comună pentru transporturi este importantă din următoarele motive[6]:

- contribuie la formarea Pieţei Unice
- reprezintă un sector semnificativ (cca 7% din PNB, creşterea pieţei fiind de cca 2,3% anual pentru mărfuri şi 3,1% pentru pasageri)

Obiectivele acestei politici, conform Tratatului se refereau la: stabilirea de reguli comune pentru transport, eliminarea discriminărilor de preţ, armonizarea orarelor de zbor.

În 1961 şi 1962 Comisia s-a implicat în problema transportului, măsurile luate fiind în special aplicate pentru transportul de suprafaţă (rutier, cale ferată, fluvial).

Obiectivele acestei politici au fost definite plecând în primul rând de la importanța acestui sector în economia europeană, și au fost definitivate în conformitate cu libertățile Pieței Unice, transporturile reprezentând un instrument absolut necesar pentru manifestarea liberei circulații atât a bunurilor și serviciilor, cât și a persoanelor.

Obiectivele acestei politici pot fi prezentate pentru diferite tipuri de transport astfel:

[6] Diaconescu, M., *Economie europeană*, Ed. Uranus, Bucureşti, 2002, pag. 161

Tabel nr.5 *Obiectivele politicii transporturilor*

Tip de transport	Obiectiv
Transport rutier	Întărirea calității sectorului rutier și îmbunătățirea aplicării reglementări existente printr-o accentuare a sancțiunilor și controalelor
Transport feroviar	Revitalizarea căii ferate prin crearea unui spațiu feroviar integrat performant, competitiv și sigur, precum și punerea în funcțiune a unei rețele dedicate transportului de mărfuri
Transportul aerian	Controlul creșterii transportului aerian, combaterea saturării spațiului aerian de zbor și păstrarea nivelului de securitate, asigurându-se și protecția mediului înconjurător
Transportul maritim și feroviar	Dezvoltarea infrastructurilor, simplificarea cadrului de reglementare
Modalități combinate de transport	Reechilibrarea repartizării diferitelor modalități de transport prin promovarea transporturilor feroviare, maritime și fluviale

Sursa: Diaconescu, M., Economie Europeană, Editura Uranus, București, 2002

În afara acestor obiective, transporturile europene mai vizează și crearea RTTE (Rețelele de Transport Trans-Europene), și obiective legate de utilizatorii tuturor tipurilor de transport.

Ca și componente ale Rețelelor Trans-Europene, RTTE își au originea în Tratatul de la Maastricht.

Ele sunt desemnate să încurajeze legăturile dintre zonele dezavantajate din punct de vedere geografic, regiunile periferice şi "miezul" comunităţii. Prin acestea, UE intenţionează să creeze reţele de comunicaţie şi distribuţie care să corespundă nevoilor Pieţei Unice. De asemenea, ele vizează şi un obiectiv mai larg, acela de a promova unitatea europeană prin crearea de locuri de muncă şi alte avantaje socio-economice.

Avantajele pentru UE prin crearea RTTE sunt multiple, printre cele mai importante fiind:

- siguranţa (reducerea accidentelor rutiere mortale);
- eficienţa (mai puţină aglomeraţie pe stradă şi pe rutele aeriene);
- mediul înconjurător (mai puţină poluare);

- avantaje ale consumatorului (o mai mare putere de a alege pentru călător, şi perioade de călătorie mai scurte).

4.Politica energetică a UE

Politica energetică a Uniunii a plecat de la câteva premise specifice precum:

- asigurarea unui suport pentru o bună funcționăre a economiei comunitare
- diminuarea dependenței economiei europene de surse de energie extra-europene
- crearea unei piețe unice a resurselor energetice
- creșterea securității aprovizionării cu energie

Dificultatea esențială a acestei politici rezidă în atitudinea statelor membre cu privire la încercările de liberalizare a acestei piețe, în condițiile în care resursele constituiau în multe dintre aceste state monopoluri de stat. În orice caz, politica de liberalizare a UE este în mare măsură un compromis şi reflectă părerile diferite ale statelor membre asupra pieţei energiei.

Istoria liberalizării denotă o serie de dezbateri mult mai complexe, atât în cadrul statelor membre cât şi la nivelul UE, asupra unor probleme precum *liberalizare versus protecţionism, servicii publice versus concurenţă, şi concurenţă versus drepturi de monopol* de care se bucură furnizorii de energie din statele membre ale UE. Dificultăţile în stabilirea unei pieţe pentru electricitate au fost definite de aceste conflicte.

Liberalizarea la nivel european este dificilă, nu numai din cauza conflictului dintre voinţa politică pro şi contra, care provine de la guverne, parlamente, grupări industriale şi de interes, dar şi din cauza marii provocări de a depăşi diferitele structuri naţionale bazate pe tradiţie şi istorie cuprinse în actualele industrii furnizoare de electricitate din statele membre.

De fapt, progresul lent din sectorul energetic către piaţa unică în general, precum şi dificultăţile în stabilirea unei pieţe unice pentru electricitate în special, reprezintă rezultatul direct al priorităţilor statelor membre din deceniile anterioare.

În decembrie 1990 Comisia a elaborat Charta Europeană a Energiei, un tratat care are ca scop stabilizarea normelor de investiţii pentru explorarea, producţia şi transportul de energie în ţările semnatare. Această Chartă a fost adoptată ca o modalitate de promovare a cooperării energetice din întreaga Europă şi de facilitare a investiţiilor în fosta Uniune Sovietică. Printre alte obiective se numărau şi promovarea preţului energiei pe piaţă precum şi sporirea protecţiei mediului. Un liant legal denumit Tratatul asupra Energiei a fost semnat ulterior în decembrie 1994 de către majoritatea ţărilor vestice industrializate. Obiectivul Tratatului asupra Energiei este liberalizarea comerţului de produse şi materiale energetice între cele 50 de state semnatare. De asemenea, acesta creează şi un cadru legal, facilitând investiţiile energetice.

Această dezvoltare semnalează o abordare dublă a UE. Pe de o parte, UE încă încearcă să dezvolte o piaţă internă de energie. Pe de altă parte, UE încearcă să creeze o politică energetică pe toată suprafaţa Europei, bazată pe o combinaţie între cooperare şi principii de piaţă, în care elementul dominant este cooperarea. Cu alte cuvinte, abordarea actuală a Comisiei se desfăşoară în sensul dezvoltării pieţei energetice într-un cadru care include protecţia mediului şi securitatea furnizării precum şi piaţa energetică internă. Tratatul este instrumentul prin intermediul căruia UE speră să-şi împlinească ambiţia de a asigura securitatea furnizăriiPiaţa energetică internă şi concurenţa nu se vor dezvolta în mod considerabil dacă UE are ca priorităţi cooperarea internaţională şi securitatea furnizării. În acest sens, obiectivele Tratatului sunt contradictorii: tratatul urmăreşte atât stabilirea unui cadru reglementar pentru promovarea cooperării strânse în domeniul energetic, şi dezvoltarea unei pieţe energetice deschise.

Şi în domeniul energetic se pune problema creerii unor reţele transeuropene.

5. Politica mediului înconjurător

Politica de mediu a apărut mai târziu în evoluția Comunității, ca urmare a preocupărilor privind siguranța și sănătatea populației. Chiar dacă începând cu 1957 poluarea a devenit o problemă generală a Comunității (propunându-se o armonizare a politicilor în ceea ce privește mediul înconjurător), abia în 1972 șefii de state și guverne au propus creare și implementarea unui program special de mediu. A luat, astfel, naștere Primul Program de Mediu (1973-1980). Acesta a fost urmat și de alte programe similare.

Politica mediului înconjurător a UE este destul de dificil de cuantificat, întrucât atitudinea statelor membre nu este unitară. Mai mult decât atât, contextul internațional, deși aparent favorabil, demonstrează că statele lumii nu sunt suficient pregătite pentru o abordare echitabilă a acestei probleme. Astfel, la Summit-ul Pământului de la Rio de Janeiro (iunie 1992) SUA s-au împotrivit unei înțelegeri privind emisia de dioxid de carbon (știut fiin faptul că SUA sunt cea mai mare emițătoare de asemenea gaze poluante).

UE a încercat să elaboreze un sistem de standarde de protecție a mediului. Instituirea unui standard presupune o tratare ulterioară a acestuia ca și cum ar fi un prag bine definit. Stabilirea acestui prag s-a făcut pe principiul conform căruia acesta să nu fie prea scăzut, intrucât ar exista posibilitatea ca el să nu fie îndeplinit, și, deci, ar deveni inutil pentru politica de mediu. Nerespectarea standardelor de mediu este constatată de Comisia Europeană care are și puterea de a decide dacă nerespectarea standardelor poate fi trecută cu vederea sau nu. În cazul în care acest lucru nu este posibil, este sesizată Curtea Europeană de Justiție (poate fi dat

ca exemplu cazul Greciei care, în iunie 2000, a trebuit să plătească o amendă zilnică pe perioada în care nu a îndeplinit Directiva pentru depozitarea neregulamentară a gunoiului).

Politica de mediu se bazează pe respectarea principiului subsidiarității.

6. Politica monetară a UE

Deși a existat ca idee încă de pe vremea lui Jean Monnet, concretizarea unei politici monetare avea să apară mai târziu. Anii 80 au fost ani de regres al ideii de integrare europeană, și, la sfârșitul acestei perioade din stale membre de la acea vreme s-a desprins un grup de state care au dorit o revigorare a acestei idei.

În 1995, Jacques Delors a preluat preşedenţia Comisiei, propunându-şi relansarea Comunităţii în sensul adâncirii integrării. Pentru aceasta, trebuia ca noi obiective să contribuie la adâncirea fenomenului integraționist european. Agenda sa în această calitate a cuprins un număr redus de obiective (conform principiului *să faci mai puțin dar mai bine*), și anume: problema unei noi extinderi a Comunității, Conferința Interguvernamentală pentru revizuirea Tratatului Uniunii Europene de la Maastricht și uniunea monetară.

Se poate aprecia că uniunea monetară începuse odată cu crearea unui sistem monetar propriu - Sistemul Monetar European ce se baza pe folosirea unui etalon monetar comun, ECU (European Currency Unit).

Sistemul Monetar European (SME) fusese creat în 1978 în cadrul Consiliului European de la Bruxelles pentru a evita variaţiile mari ale ratelor de schimb, reprezentând un mecanism de stabilizare a raporturilor de schimb dintre statele comunitare.

ECU a reprezentat un coş valutar calculat zilnic ca medie ponderată a monedelor statelor membre.

La 11 ianuarie 1987, atunci când Sistemul Monetar European a fost revizuit, compoziţia ECU a fost următoarea:

Tabel nr 6. *Componenţa ECU -1987*

Monede	**Ponderi (%din total)**
Marca germană	34,9
Francul francez	19,0
Lira sterlină	11,9
Lira italiană	9,4
Florinul olandez	11,0
Francul belgo-luxemburghez	9,1
Coroana daneză	2,8
Drahma grecească	1,1
Lira irlandeză	0,8
Total	100,0

Sursa: Hen, C., Leonard, J., *Europa*, Ed Humanitas, 1992

Criteriile stabilirii ponderilor din acest coş au fost calitatea poziţiei statului faţă de celelalte state (monedă relativ puternică sau slabă) şi importanţa economică a statului membru în cadrul Comunităţii (partea în PIB şi în comerţul CE).

Funcţiile acestei unităţi au fost următoarele[7]:

1. unitate de cont – fiind utilizat pentru calculul veniturilor şi cheltuielilor bugetului comunitar, al preţurilor produselor agricole, al salariilor funcţionarilor CE
2. instrument de reglementare - fiind utilizat în cazul intervenţiilor băncilor centrale pentru menţinerea cursurilor bilaterale de schimb
3. activ de rezervă

Uniunea monetară avea, însă, să fie definitivată odată cu introducerea monedei unice.

În 1995 a fost creată Banca Centrală Europeană al cărei sediu a fost stabilit la Frankfurt, ca expresie a puterii economice pe care o avea Germania, inclusiv în ceea ce priveşte aspectele legate de uniunea monetară.

S-a stabilit că în vederea introducerii monedei unice ţările trebuie să îndeplinească o serie de criterii numite de convergenţă. Acestea trebuia a fi indeplinite de către toate statele ce îşi doreau moneda unică.

Criteriile de convergenţă au fost stabilite prin Tratatul de la Maasstricht. Ele se referă la următoarele:

[7] Dumitrescu, S., Bal, A., *Economie mondială*, Ed Economică, Bucureşti, 1999, pag 142

- stabilitatea preţurilor - rata inflaţiei să nu depăşească cu mai mult de 1,5 puncte procentuale media ratelor inflaţiei din trei state membre cu cea mai mică inflaţie. În general, rata inflaţiei să fie mai mică de 2,5%
- stabilitatea cursului de schimb – moneda naţională să respecte limite normale de fluctuaţie prevăzut prin mecanismul cursurilor de schimb pentru o perioadă de cel puţin 2 ani. În general, fluctuaţiile cursului de schimb să nu depăşească 1,5%
- convergenţa ratelor dobânzii – rata dobânzii să nu depăşească cu mai mult de 2 puncte procentuale media ratelor dobânzii din trei state membre cu cea mai mică inflaţie. În general, rata dobânzii pe termen lung să nu depăşească 6,4%
- deficitul bugetar - să nu fie mai mare de 3% din PIB
- datoria publică - să fie mai mică de 60% din PIB

Au fost stabilite două scenarii: unul optimist (avâns ca orizont final de timp anul 1997) şi unul pesimist (1999). Întrucât, însă, anul 1996 fusese un an de recesiune în Europa, nici chiar Germania (care insistase în mod deosebit pe respectarea criteriilor de convergenţă fără niciun rabat) nu îndeplinea criteriile. Singura ţară care le îndeplinea era Marea Britanie, care, însă, nu dorea să adere la zona euro.

La sfârşitul anului 1997 doar Grecia nu a îndeplinit criteriile de convergenţă astfel încât la 1 ianuarie 1999 a fost introdusă o monedă unică - euro – ce a înlocuit ECU.

Actualmente euro este utilizată de 16 din cele 27 de state membre UE (Austria, Belgia, Cipru, Finlanda, Franţa, Germania, Grecia, Irlanda, Italia, Luxemburg, Malta, Olanda, Portugalia, Slovacia, Slovenia şi Spania). Deasemenea, euro mai este utilizată cu acorodul UE de încă 3 state europene (Monaco, San Marino şi Vatican) şi de încă alte 3 state – fără acordul UE (Andorra, Kosovo, Muntenegru).

7. Politica bugetară a UE

Bugetul Uniunii Europene este actul care autorizează în fiecare an acţiunile Comunităţii. Este un instrument de alocare a resurselor într-o manieră care reflectă priorităţile şi politicile comunitare curente.

Evoluţia sa în timp a reflectat modul în care s-a dezvoltat şi schimbat construcţia europeană. Dacă în 1970 bugetul comunitar era de 3,6 miliarde ECU, şi avea ca principală componentă a cheltuielilor pe cele legate de Politica Agricolă Comună (PAC), astăzi el trece

de 90 de miliarde EURO, fiind constituit pentru a susţine, pe lângă PAC, dezvoltarea regională, cercetarea şi educaţia, cooperarea internaţională, etc.[8]

Constituirea bugetului se realizează pe baza unor principii considerate fundamentale[9]:

1. bugetul este anual, unitar şi pan-comunitar
2. se cere un echilibru între sumele intrate şi cele cheltuite
3. finanţarea bugetului se face prin resurse comunitare, fără intervenţia directă a statelor
4. autoritatea bugetară este asigurată de cuplul Consiliu - Parlament, pe baza unui anteproiect de buget prezentat de Comisie.

În primele sale momente de existenţă, bugetul comunitar (pe atunci bugetul CECO) a fost constituit din contribuţiile celor şase state-membre. Odată cu evoluţia Comunităţii s-a stabilit ca în constituirea bugetului să scadă importanţa contribuţiei statelor-membre concomitent cu creşterea contribuţiei resurselor comunitare proprii. Chiar dacă acest lucru s-a realizat uneori conflictual, această tendinţă se manifestă în continuare.

Începând cu sfârşitul anilor ‘80 bugetul a fost constituit în conformitate cu ceea ce s-a numit „perspectiva financiară”, adică o strategie financiară pe termen mediu. Perspectiva financiară reflectă viziunea asupra obiectivelor comunitare şi mijloacele pentru a le transforma în realitate prin politici, programe, acţiuni şi resurse. Conform documentului „Agenda 2000” care a fixat pentru prima dată priorităţile financiare într-o perspectivă financiară (2000-2006), obiectivele stabilite, au vizat următoarele componente ale bugetului:

[8] *The Budget of the European Union: how is your money spen*t - document al Directoratului General pentru Educaţie şi Cultură al Comisiei Europene, 2000, pag 3
[9] Bibere, O., *Uniunea Europeană între real şi virtual*, Editura All, 1999, pag. 153

Tabel nr. 7 *Componentele bugetului comunitar*

VENITURI	CHELTUIELI
○ *venituri bugetare* - venituri proprii tradiţionale - resursa TVA - cea de-a patra resursă (cotă din VNB) - alte venituri ○ *împrumuturi şi credite comunitare*	- agricultură - operaţiuni structurale - politici interne - acţiuni externe - administraţie - ajutor de pre-aderare - rezerve

Sursa: European Commission: Budget Directorate-General, europa.eu

Componenta „venituri” s-a caracterizat prin următoarele:

1. **Veniturile proprii tradiţionale** se constituie din două categorii de resurse:
   - taxe la import de produse agricole şi zahăr (introduse în 1962)
   - taxe vamale (introduse în 1968)

Aceste taxe sunt percepute de statele-membre în contul Uniunii Europene, conform Tarifului Vamal Comun. Statele-membre păstrează 25% din sume pentru compensarea propriilor cheltuieli de colectare.

2. **Resursa TVA** a fost introdusă ca resursă ulterior primei resurse menţionate şi în dorinţa de a o completa pe aceasta, întrucât resursele existente nu erau suficiente pentru finanţarea Comunităţii.

Statele-membre au contribuit la constituirea resurselor comunitare printr-un procent aplicat la baza TVA. Procentul a fost diferit de-a lungul timpului: până în 1985 procentul a fost de 1%, în anul 1986, odată cu accederea Spaniei şi Portugaliei rata aplicată a crescut la 1,4%, din anul 2000 până în prezent acest procent fiind de 0,5%. Respectivele procente se aplică la baza TVA care între 1988-1994 a fost de 55% din PNB, actualmente ea neputând fi mai mare de 50% din PNB.

3. **Cota din VNB introdusă ca resursă în 1988** reprezintă un venit variabil, stabilit anual, completând celelalte resurse până la o limită de 1,24 din PNB comunitar.

4. **Celelalte venituri comunitare** se constituie din: dobânzi şi penalităţi, impozite pe salariile funcţionarilor din instituţiile UE, venituri din operaţii administrative, surplusuri din anii anteriori.

5. **Împrumuturile şi creditele comunitare** completează veniturile bugetare.

Încă de la crearea CECO s-au acordat împrumuturi pentru modernizarea de întreprinderi şi reconversia regiunilor afectate de declinul industrial. Uniunea dispune de instituţii financiare proprii: Banca Europeană de Investiţii, Banca Europeană de Reconstrucţie şi Dezvoltare.

Situaţia veniturilor bugetare poate fi evidenţiată pornind de la următoarele:

Tabel nr. 8 *Situaţia comparativă a veniturilor bugetare 1992-2005*

Tip de venit	**1992**		**2005**	
	Miliarde ECU	**% din total**	**Miliarde euro**	**% din total**
Venituri proprii tradiţionale	13,3	22,3	12,4	11,2
Cota TVA	34,8	58,3	15,3	13,8
Cota din VNB	8,2	13,7	80,8	73,2
Alte venituri	3,4	5,7	2,0	1,8
TOTAL	59,7	100	110,5	100

Sursa: European Commission: Budget Directorate-General, europa.eu

Analiza datelor ne îngăduie să tragem cel puţin două concluzii: prima legată de dinamica surselor bugetare, şi o a doua, legată de schimbările structurale ale resurselor. În ceea ce priveşte dinamica resurselor bugetare se poate observa o creştere semnificativă a acestor resurse. Mai importantă, însă, găsim mutaţia structurală a acestora, mutaţie ce ne arată o creştere semnificativă a procentului deţinut de cota din VNB, ceea ce relevă o tendinţă actuală în ceea ce priveşte constituirea resurselor bugetare, tendinţă ce relevă creşterea ponderii resurselor proprii în defavoarea contribuţiilor statelor-membre. Această tendinţă este consecinţa unor încercări pemanente de „remaniere bugetară", ca urmare a discuţiilor conflictuale, cauzatoare de crize politice. A rămas celebră în istoria Comunităţii „criza scaunelor goale", generată de Franţa în 1965 prin neparticiparea acestui stat la activităţile instituţiilor europene, până în 1966.

Componenta „cheltuieli" a bugetului comunitar a fost constituită din[10]:

1. cheltuieli în sectorul agriculturii
2. cheltuieli legate de operaţiunile structurale
3. cheltuieli legate de alte politici interne - pescuit, mediu, afaceri sociale, acţiuni culturale, învăţământ, etc.

[10] Stolojan, T., Tatarcan R., *Integrarea şi politica fiscală europeană*, Editura Infomarket, Braşov, 2002, pag. 106-108

4. cheltuieli pentru acţiuni externe
5. cheltuieli pentru funcţionarea instituţiilor şi administraţiei comunitare
6. cheltuieli privind ajutorul de pre-aderare
7. rezerve şi garanţii

În valori absolute, cheltuielile comunitare au cunoscut o creştere de la 3,59 miliarde euro în 1970 (UE6) la 71,7 miliarde euro în 1995 şi 112 miliarde în 2000, aşa cum rezultă din tabelul următor:

Tabel nr. 9 *Evoluţia cheltuielilor comunitare în perioada 1970-2000*

Indicatori	**Ani**				
	1970	1980	1990	1995	2000
Total cheltuieli comunitare (miliarde euro)	3,59	16,5	45,6	71,7	112,0
Cheltuieli comunitare/ loc.	19	63	139	205	300
Cheltuieli comunitare în raport de :					
-cheltuielile publice ale statelor membre	1,9	1,7	2,0	2,4	3,0
-PIB comunitar	0,74	0,80	0,96	1,2	1,27

Sursa: Comission des Communautes Europeennes, Le Buget de la Communautes Europeennes, Bruxelles, Luxemburg

Aşa cum reiese din datele statistice, aceste cheltuieli sunt într-o creştere procentuală, determinată de lărgirea preocupărilor Comunităţii şi instituirea unor noi politici comune.

Actuala perspectivă financiară, 2007-2013, concentrează acţiunile bugetare pe creşterea competitivităţii UE, coeziune economică şi socială şi reducerea ponderii cheltuielilor bugetare cu agricultura. De asemenea se încearcă o reducere a contribuţiei marilor contribuabili (Marea Britanie, Germania, Olanda, Austria, Suedia).

Analizaţi actuala structură a veniturilor şi cheltuielilor comunitare pentru cadrul financiar multianual 2014-2020.

8. Politica regională a UE

Uniunea Europeană reprezintă o structură de integrare aparte. Acest caracter este dat de unele aspecte specifice, unul dintre acestea fiind legat de obiectivul Comunității de diminuare a decalajelor dintre state sau regiuni.

În Europa există o doză de scepticism cu privire la abilitatea pieței de a rezolva problema regională. Acesta cu atât mai mult cu cât fenomenul extinderii Uniunii – ca formă de adâncire a integrării – aduce cu sine și o mai mare complexitate a problemei regionale. Astfel,

s-a considerat necesară o politică specifică, cu obiective concrete din partea Comunității care să intervină și să ajute piața să rezolve problema regională.

Încă din conținutul Tratatului de la Roma putem desprinde ideea conform căreia statele europene doresc o dezvoltare armonioasă prin scăderea diferențelor dintre regiuni. Problema regională este mai bine luată în calcul odată cu Actul Unic European (1986), care introduce noțiunea de coeziune economică și socială. Acest concept – fundamental pentru UE – definește obiectivul declarat al Comunității de diminuare a decalajelor.

Specificitatea problemei regionale a Uniunii Europene este dată și de o mai mare complexitate a ei. Economia mondială este marcată de o diferență pe direcția N-S. Astfel, emisfera nordică este mai dezvoltată decât cea sudică, și există chiar și în cazul aceleiași țări situația în care zonele nordice sunt mai dezvoltate decât cele sudice.

Același lucru este specific și Uniunii Europene. În ansamblu, există o diferență între statele din nordul Europei, mai dezvoltate (Finlanda – al cărei indice de dezvoltare umană IDU în 2007-2008 era de 0,952, Danemarca – cu IDU 0,949, de pildă), și cele din sud (Grecia cu IDU în același an de 0,926, Portugalia – 0,897). Mai mult, Italia are regiuni mai dezvoltate în nordul său și mai puțin dezvoltate în sud.

În plus față de acest tip de diferențe Uniunea Europeană mai este marcată şi de o altă direcţie de manifestare a lor, şi anume diferenţa est-vest. Odată cu cel de-al doilea val de extindere, Uniunea Europeană a primit în rândul său şi ţări mai puţin dezvoltate, ţări care au contribuit la o modificare a problemei regionale şi la o reorientare geografică a priorităţilor regionale comunitare.

În UE există un număr de 20 de regiuni, din care 10 sunt considerate regiuni dezvoltate (cu un PIB/loc. de peste 75% din media indicatorului comunitar). Cele mai dezvoltate regiuni comunitare sunt: Frankfurt – cu un venit pe locuitor de 71,476 €, Paris - 68,989 €, și zona limitrofă a Londrei - cu 7,798€ . Cele mai sărace trei regiuni din UE_{27} sunt din Romania, (județele: Vaslui - 3,690 €/loc, Botoşani - 4,115 €/loc și Giurgiu - 4,277 €/loc). Toate regiunile slab dezvoltate se bucură de un sprijin financiar consistent din partea UE, mai ales prin Fondul de Dezvoltare Regională, cu obiectivul de diminuare a decalajelor economice sau chiar înlăturarea lor (ca în cazul Irlandei).

Problematica regională îmbracă la nivelul UE mai multe forme:

1. regiuni întârziate, adică regiuni al căror PIB/loc este sub 75% din media indicatorului comunitar
2. zone de producţie în declin
3. unele regiuni rurale

4. unele regiuni cu populaţie redusă din zonele sub-arctice (Finlanda şi Suedia)

Pe lângă aceste obiective declarate Uniunea mai are în vedere programe speciale cu impact regional, ca de exemplu, regiuni de graniță, zone miniere dezavantajate, etc.

Uniunea Europeană este implicată financiar pentru atingerea acestor obiective, prin intermediul fondurilor structurale. Amintim astfel: Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), Fondul de Coeziune (FC), dar şi Fondul Social European (FSE) şi Fondul European de Orientare și Garantare Agricolă (FEOGA).

Problematizare

Până în prezent, pentru perioada de programare 2007-2013, principalele realizări ale politicii regionale sunt:

Crearea de locuri de muncă și creștere economică

- Venitul a crescut în cele mai sărace regiuni ale UE, PIB-ul pe cap de locuitor înregistrând aici un salt de la 60,5 % din media UE în anul 2007 la 62,7 % în anul 2010.
- Potrivit estimărilor, în perioada 2007-2013 au fost create 769 900 de noi locuri de muncă.

Investiții în oameni

- În fiecare an, aproximativ 15 milioane de persoane se implică în mii de proiecte cofinanțate din Fondul social european (FSE) în întreaga UE.
- 2,4 milioane de participanți la acțiunile FSE destinate sprijinirii accesului la ocuparea forței de muncă și-au găsit un loc de muncă în termen de 6 luni (2007-2010).

Sprijin pentru întreprinderi

- 225 560 de întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) au beneficiat de ajutor direct pentru investiții.
- 101 970 de întreprinderi nou înființate au beneficiat de sprijin.
- 274 000 de locuri de muncă au fost create în cadrul IMM-urilor.

Consolidarea cercetării și inovării

- 72 920 de proiecte de cercetare au beneficiat de sprijin.
- Accesul la internet în bandă largă a fost extins la încă 5 milioane de cetățeni UE.
- Cooperare: 27 800 de proiecte de cooperare sprijinite.
- Au fost create 35 125 de locuri de muncă de lungă durată în domeniul cercetării.

Îmbunătățirea mediului înconjurător

- Sistemele de alimentare cu apă au fost modernizate, în beneficiul a 4.2 milioane de cetățeni.
- 11 050 de proiecte au îmbunătățit durabilitatea și atractivitatea orașelor.

Modernizarea transporturilor

- 1 800 km de drum rutier și 1 355 km de cale ferată au contribuit la crearea unei rețele transeuropene de transport (TEN-T) eficiente.

Sursa: http://ec.europa.eu/regional_policy/ro/policy/what/key-achievements/

Analizaţi datele. Care credeţi că ar trebui să fie cele mai importante obiective în perioada 2014-2020?

9. Politica de concurență

Politica de concurență este una din politicile importante ale Uniunii Europene, întrucât concurența este un fenomen indispensabil în economia de piață, în general, și, deci, implicit în economia Pieței Unice.

Scopul unei asemenea politici este acela de a crea și a menține un sistem economic european care să se bazeze pe elementele de referință ale conceptului de *piață* (cerere, ofertă, preț și concurență).

În Uniunea Europeană sunt acceptate toate formele pieței cu concurență imperfectă, cu condiția ca acestea să se supună principiului de *consumator-rege*, deci să fie în beneficiul consumatorului.

În acest sens, pot fi menționate unele reguli în mediul concurențial european, și internațional:[11]

1) Reguli ce pot fi aplicate întreprinderilor
   a) interzicerea în principiu a înțelegerilor (Tratatul de la Roma), cum ar fi: fixarea directă sau indirectă a unui preț de vânzare, limitarea sau controlarea producției sau livrărilor, împărțirea piețelor sau a surselor de aprovizionare, condiții inegale pentru prestări similare
   b) sunt interzise abuzurile de firmă dominantă (Tratatul de la Roma), această poziție referindu-se fie la un stat comunitar, fie la un stat terț
   c) concentrarea (ulterior Tratatului de la Roma), ca o exploatare abuzivă a poziției dominante
2) Reguli cu privire la intervenția statelor
   a) evitarea unor privilegii, chiar și în ceea ce privește serviciile de interes general
   b) încercarea de rezolvare a situațiilor de monopol, în special pentru prestatorii de electricitate, apă, transporturi, telecomunicații
   c) chiar dacă nu cu titlul de interzicere, evitarea pe cât posibil a subvențiilor publice

[11] Ferreol, G., *Dicționarul Uniunii Europene*, Editura Polirom, 2001, pag. 158

Așa cum se poate remarca, Comunitatea consideră că exită două posibile surse de distorsionare a fenomenului concurențial: pe de o parte întreprinderile europene, pe de alta – statele membre. Problema este deosebit de complexă, întrucât concurența este un fenomen care afectează întregul mediu economic, astfel încât regulile de concurență ce se stabilesc pot influența activitatea comunitară atât în relația intracomunitară cât și în cea cu țările terțe. Apreciem că acestă politică influențează în mod direct și alte politici comunitare (politica comercială, politica industrială, etc).

Analizaţi în evoluţia ei, Politica Regională Europeană. Stabiliţi cel puţin 5 particularităţi ale acesteia.

U5.5. Rezumat

1. Comunitatea Europeană, în încercarea sa de a crea o structură de integrare avansată, a instituit încă de la începuturile sale unele politici comune, armonizând alte politici.
2. Politicile comune au plecat de la încercările de integrare a piețelor componente ale Pieței Unice.
3. Politica Agricolă Comună (PAC) a reprezentat una din primele politici comune comunitare.
4. PAC se bazează pe trei principii: unicitatea pieței, preferința comunitară și solidaritatea financiară.
5. PAC reprezintă încă una din preocupările importante comunitare, acest fapt rezultând din situația cheltuielilor bugetare destinate acestui sector, cheltuieli a căror pondere se află într-o tendință descrescătoare.
6. Politica Comercială Comună este una din primele politici comune UE. Ea a asigurat suport pentru crearea și definitivarea Pieței Comune, și, ulterior a Pieței Unice.
7. Politica Transporturilor a UE a favorizat libertatea de circulație a persoanelor, ca și componentă a Pieței Unice. Ea include măsuri diverse pentru diferite tipuri de transport (rutier, maritim, aerian, etc). O nouă orientare a politicii transporturilor o încadrează în crearea Rețelelor Transeuropene.

8. Politica Energetică a Uniunii a plecat de la câteva premise specifice precum: asigurarea unui suport pentru o bună funcționare a economiei comunitare, diminuarea dependenței economiei europene de surse de energie extra-europene, crearea unei piețe unice a resurselor energetice, creșterea securității aprovizionării cu energie.
9. Politica de Mediu a presupus crearea unor programe speciale, Programele Politicii de Mediu.
10. Politica regională răspunde unui concept specific european, coeziunea economică şi socială, conform căruia Comunitatea îşi propune diminuarea diferenţelor existente între regiuni.
11. Politica regională beneficiază de suport financiar din fondurile structurale (FEDR, FSE, FC), şi de câteva inițiative regionale: Interreg III, Urban II, Leader +, Equal.
12. Politica de concurenţă îşi propune crearea unui mediu concurenţial care să respecte tipurile de piaţă care răspund principiului *consumatorului-rege*.

U5.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

Apreciați cu adevărat sau fals următoarele afirmații:

a) Politicile comunitare comune răspund integrării componentelor Pieței Comune.
b) Solidaritatea comunitară reprezintă un principiu al PAC.
c) PAC a fost instituită încă din Tratatul de Roma.
d) Cheltuielile bugetare pentru agricultură sunt crescătoare în procente.
e) Instrumentul financiar al PAC este FEOGA.
f) Politica transporturilor este o politică subscrisă în obiectivele Pieţei Unice.
g) Unul din tipurile de acorduri cu implicaţie comercială la care Uniunea ia parte este Acordul de Asociere.
h) Reţelele transeuropene vizează transporturile şi energia.
i) Politica de mediu este o politică armonizată.
j) Obiectivul Tratatului asupra Energiei este liberalizarea comerţului de produse şi materiale energetice între cele 50 de state semnatare.
k) Moneda unică introdusă în 1999 s-a numit ECU.
l) ECU a îndeplinit în principal funcţia de unitate de cont.
m) Cheltuielile comunitare pentru agricultură sunt într-o tendinţă de creştere în volum şi structură.

n) Actualmente Uniunea Europeană se află în cadrul Perspectivei financiare 2007-2013.
o) Criteriile de convergenţă coincid cu criteriile de aderare.
a) Coeziunea economică şi socială este un principiu comunitar conform căruia Uniunea Europeană îşi propune să diminueze diferenţele regionale.
b) Fondul European de Dezvoltare Regională este un fond structural.
c) Interreg III încurajează cooperarea transfrontalieră, transnaţională şi interregională, adică formarea de parteneriate care să nu ţină seama de frontiere, pentru a favoriza o amenajare echilibrată a teritoriilor multi-regionale.
d) FEOGA nu poate fi utilizat în politica regională.
p) Regulile europene de mediu concurenţial pot fi stabilite numai cu privire la întreprinderi

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	A	Politicile comunitare sunt suportul integrării pieţelor
b	A	Vezi principiile PAC
c	A	Vezi Tratatul de la Roma
d	F	Aceste cheltuieli sporesc în volum şi scad în procente
e	A	FEOGA este fondul special creat pentru finanţarea PAC
a	A	Asigură libertatea de circulaţie a persoanelor, componentă a Pieţei Unice
b	A	Acordurile de Asociere au în cadrul lor prevederi comerciale
c	A	RTE au fost create în acest scop
d	F	Politica de mediu este o politică comună
e	A	Vezi Tratatul
a	F	S-a numit euro
b	A	ECU a fost creată ca unitate de cont
c	F	Creşterea lor este doar în volum
d	F	Cadru financiar multianual
e	F	Criteriile de aderare sunt pentru statele candidate cele de convergenţă sunt pentru statele membre care doresc să introducă moneda unică
a	A	Diminuarea diferenţelor regionale face parte din definirea termenului de coeziune economică şi socială

b	A	Vezi fonduri structurale
c	A	Vezi Intererg III
d	F	Ipostaza regională acoperă și zone agricole
e	F	Ele se stabilesc și cu privire la statele-membre

U5.7. Bibliografie selectivă

1. Baldwin, R., Wyplosz, C., "Economia integrării europene", Editura Economică, 2006
2. Diaconescu, M., "Economie europeană", Editura Uranus, Bucureşti, 1992
3. El-Agraa, A., M., "The European Union – Economics and Politics", Prentice Hall, Seventh Edition
4. McCormick, J., "Understanding European Union", The EU Series, MacMillan Press Ltd, 1999
5. Miron, D., "Economia Uniunii Europene", Ed. Luceafărul, Bucureşti, 2002
6. Pascariu, G. C., "Uniunea Europeană - Politici şi pieţe agricole", Editura Economică, Bucureşti, 1999
7. Prisecaru, P., "Teoria integrării economice europene", Ed Sylvi, Bucureşti, 2001

Unitatea de învățare nr. 6

Extinderea Uniunii Europene

Cuprins

U6.1. Introducere
U6.2. Obiectivele unităţii de învăţare
U6.3. Considerații generale privind extinderea UE
U6.4. Experienţe concrete ale Uniunii în ceea ce priveşte extinderea
U6.5. Rezumat
U6.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor
U6.7. Bibliografie selectivă

U6.1. Introducere

Extinderea Uniunii reprezintă un proces deosebit de complex. Necesitatea extinderii este multidimensională – economică, socială şi politică - , atât pentru Uniune cât şi pentru noii aderenţi.

U6.2. Obiectivele unităţii de învăţare

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să identifice etapele de extindere a Uniunii Europene
2. să identifice şi să explice multidimensionalitatea extinderii
3. să enumere şi să identifice conţinutul criteriilor de aderare

U6.3. Considerații generale privind extinderea UE

Din punct de vedere economic, implicaţia esenţială a extinderii se leagă de premisele de progres pe care le oferă crearea unei pieţe europene mai mari şi mai puternice, cu o economie competitivă pe plan internaţional, capabilă să concureze cu succes marile puteri economice mondiale. Prin paneuropenizarea Europei, ţările membre capătă posibilităţi mai

mari pentru a asigura dezvoltarea durabilă a economiilor lor şi pentru a înlătura decalajele economice existente.

Din punct de vedere social, Uniunea Europeană este o structură cu obiective sociale clare, internalizate în chiar sistemul economiei de piaţă, delimitate în Politica Socială Comună. Comunitatea şi-a propus, încă de la formarea sa, obiective cu caracter social. Dacă este să privim în retrospectivă, încă de la Tratatul de la Roma a fost creat un fond, Fondul Social European, care să susţină financiar obiectivele legate de acest aspect. Eforturile legate de domeniul social s-au concretizat pe tot parcursul evoluţiei Uniunii. Comunitatea este preocupată de îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă şi de muncă a populaţiei sale, de crearea de locuri de muncă, dezvoltarea regiunilor mai slab dezvoltate, de promovarea dialogului social. Aceste obiective sunt la fel de clar definite şi în contextul extinderii sale. Micşorarea decalajelor faţă de ţările dezvoltate ale UE ale Greciei, Portugaliei, Spaniei şi Irlandei sunt dătătoare de speranţă şi pentru noii membri ai UE din Estul continentului.

Perspectiva politică a extinderii vizează crearea unei structuri reprezentative la nivel internaţional, care să se afirme ca factor de putere mondială, cum este, de fapt, UE. Acest lucru înseamnă implicarea UE în relaţiile internaţionale nu numai în ceea ce priveşte aspectele economice, ci şi pe cele politice. Ne referim în principal la implicarea Uniunii în rezolvarea unor probleme globale ale omenirii şi afirmarea ei în actuala ordine mondială ca o putere capabilă să contribuie la găsirea de soluţii pentru anihilarea forţelor destabilizatoare, cum este cazul terorismului internaţional şi promovarea păcii.

Ţelul final al extinderii îl constituie crearea unei Europe Unite, într-un stadiu de integrare profund, care să poată fi considerată cel mai reprezentativ model de integrare la nivel mondial.

Nutrim convingerea, ca şi alţi analişti ai problemei[1], că procesul integrării europene are un aspect tridimensional:

1. integrare în profunzime, determinată de creşterea gradului de integrare a ţărilor membre
2. integrare prin extindere, determinată de aderarea de noi state membre, până la nivel paneuropean
3. perfecţionarea cadrului instituţional, generată de faptul că instituţiile sunt cele care răspund de realizarea obiectivelor legate de funcţionarea Comunităţii şi de extinderea ei

[1] Stolojan, T., Tatarcan, R., *Integrarea şi politica fiscală europeană*, Ed Informarket, Braşov, 2002, pag 5

În ceea ce priveşte primul aspect, drumul parcurs de Uniune a marcat o creştere evidentă a gradului de integrare, ritmul acestei creşteri fiind impus de condiţii şi factori specifici fiecărei etape. Chiar dacă la început au existat tentative de creştere mai rapidă a gradului de integrare (vezi Planul Pleven), Comunitatea nu a fost capabilă totdeauna să asimileze rapid obiectivele sale cu privire la acestea. Se poate remarca o mai mare uşurinţă de îndeplinire a obiectivelor de natură economică (spre exemplu, cele mai multe prevederi ale Tratatului de la Roma au fost îndeplinite înainte de termenul propus), şi o oarecare dificultate în ceea ce priveşte obiectivele mai complexe, cum sunt, de pildă, cele legate de uniunea politică (aşa cum se întâmplă acum cu unele prevederi ale Constituţiei). În pofida diferitelor impedimente apărute pe parcurs, mai ales după criza energetică din anii '70, Uniunea Europeană şi-a continuat mersul ascendent. Dovadă este faptul că actualmente, Comunitatea a depăşit stadiile inferioare de integrare, prin trecerea de la Comunitate şi Piaţa Comună la Uniunea Europeană şi Piaţa Unică.

În ceea ce priveşte procesul integrării prin extindere, reţinem faptul că, încă de la începuturile sale, actuala Uniune a fost concepută ca o structură deschisă spre exterior. Transformarea UE_6 în UE_9, apoi în UE_{10} şi UE_{12}, apoi în UE_{15} şi UE_{25}, şi din 2007 în UE_{27} reflectă cu prisosinţă conceperea UE ca o structură integratoare deschisă spre exterior. Întrucât această deschidere reflectă o bogată experienţă istorică internaţională, merită să ne oprim la principalele sale momente.

În 1969, cele şase state ale Comunităţii Economice Europene au hotărât la Haga să iniţieze negocierile de aderare cu trei ţări europene: Marea Britanie, Norvegia şi Danemarca. Extinderea Comunităţii s-a dovedit a fi chiar din acel moment o responsabilitate deosebit de importantă pentru aceasta. Aşa cum s-a specificat anterior, încă de la crearea CECO s-a conturat clar ideea că acestă structură este deschisă oricărei alte ţări care îşi manifestă dorinţa de a participa la ea. Această idee, evidenţiată în Tratatul privind instituirea Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului, şi reluată, mai apoi, în Tratatul de la Roma prevede că "orice stat european poate solicita a deveni membu al Comunităţii"[2].

Pentru Comunitate, extinderile sale au avut impact şi pozitiv şi negativ. Din prima categorie, putem evidenţia creşterea forţei economice a Comunităţii şi a pieţei sale interne (prin creşterea numărului populaţiei, a suprafeţei geografice, a PIB-ului comunitar), iar din cea de-a doua – scăderea PIB/locuitor (din cauza nivelului mai scăzut de dezvoltare al unor ţări). În

[2] Art 237 din Tratatul de la Roma 1957

ciuda unor efecte negative, Comunitatea şi-a păstrat de-a lungul timpului deschiderea către exterior.

U6.4. Experienţe concrete ale Uniunii în ceea ce priveşte extinderea

1.Prima mare extindere a Comunităţii: 1973-1995. Transformarea UE_6 în UE_{15}

Perioada istorică a primei mari extinderi a Uniunii este reprezentată de patru valuri succesive care au avut loc pe parcursul a două decenii, începând cu anul 1973 şi până în 1995.

1) Primal val de extindere a Uniunii a avut loc în anul 1973.

Una din ţările care au aderat atunci la Comunitate a fost Marea Britanie. Aceasta, în ciuda contribuţiei sale la ideea de "Europă unită" (să nu uităm că Winston Churchill fusese cel care la Congresul Europei, în cuvântarea sa a adus în discuţie sintagma de "Statele Unite ale Europei"), nu se implică în începutul unificării europene.

În 1963 Marea Britanie, Danemarca şi Irlanda şi-au manifestat opţiunea de aderare, cererea lor fiind blocată de către Franţa, condusă la vremea respectivă de Charles de Gaulle. În 1967, opţiunea lor de aderare a fost reexprimată, acesteia adăugându-i-se şi Norvegia, rezultatul fiind acelaşi. Abia în 1969, după demisia lui Charles de Gaulle, cererile celor patru state au fost luate în considerare, astfel încât, în 1973, după ratificarea tratatelor de aderare, Marea Britanie, Danemarca şi Irlanda au devenit membre ale Comunităţii. Norvegia nu a devenit stat membru, întrucât populaţia norvegiană a respins prin referendum tratatul de aderare. Începând cu ianuarie 1973 CEE_6 a devenit, astfel, CEE_9 .

2) Al doilea val de extindere a Uniunii a avut loc în 1981, ea fiind cunoscută ca o primă etapă în ceea ce a reprezentat "extinderea mediteraneană a Uniunii". Această etapă este marcată de aderarea Greciei. Amintim că Grecia încheiase un acord de asociere cu Comunitatea încă din 1961, dar probleme legate de neexistenţa unui sistem democratic în această ţară i-au permis abia după 1974 să aibă şanse reale de a adera la Uniune. După 20 de ani de asociere, Grecia devine membru al CEE la 1 ianuarie 1981. Ca urmare CE_9 devine CE_{10}.

3) Al treilea val de extindere a avut loc în 1986, prin aderarea Spaniei şi Portugaliei. Pentru aceste ţări, aderarea la Comunitate a însemnat sfârşitul unei izolări şi revenirea lor în Europa. Cele două ţări şi-au manifestat intenţia de aderare în 1975, Spania urmărind să se alăture din nou ţărilor europene, ieşind din izolarea sa de până atunci, iar Portugalia căutându-şi un loc printre ţările europene dezvoltate, chiar dacă nu mai era o putere

colonială. De la 1 ianuarie 1986, prin aderarea celor două ţări – Spania şi Portugalia- CE_{10} devine CE_{12}.

4) Al patrulea val de extindere a avut loc în 1995, prin aderarea Austriei, Finlandei şi Suediei.

În 1993 au demarat negocierile de aderare Austria, Finlanda, Suedia şi Norvegia.

Până la căderea sistemului comunist, Finlanda, care aparţinuse Rusiei până în 1917 şi a devenit independentă, a practicat o politică de bună vecinătate cu URSS, participând ca observator şi la lucrările CAER. În acelaşi timp, însă, ea a stabilit relaţii de colaborare strânsă şi cu statele occidentale. Rusia constituise, însă, o piaţă foarte importantă pentru Finlanda, şi odată cu prăbuşirea blocului comunist, Finlanda a devenit şi mai interesată de relaţiile sale cu Uniunea Europeană. Desprinzându-se din Asociaţia Europeană a Liberului Schimb (AELS), creată în 1959, cele trei ţări, Austria, Finlanda şi Suedia au devenit state membre ale Uniunii la 1 ianuarie 1995. Populaţia Norvegiei a respins din nou prin referendum tratatul de aderare. Ca urmare, UE_{12} devine UE_{15}.

Rezumând prima mare extindere istorică a UE, rezultă următorul traseu:

- UE_6 = 1958-1972
- UE_9 = 1973-1980
- UE_{10} = 1981-1985
- UE_{12} = 1986-1994
- UE_{15} = 1995-2003

2. A doua mare extindere a Uniunii Europene, spre centrul şi estul Europei. Transformarea UE_{15} în UE $_{28}$

La sfârşitul anilor ’80 falimentul hegemoniei sovietice în Europa centrală şi de est, renaşterea democraţiei şi revitalizarea vechilor legături culturale, sociale şi economice între această parte a Europei şi ţările occidentale, au favorizat pentru Uniunea Europeană oportunitatea extinderii către această nouă regiune.

Dat fiind noul context european, creat în urma revoluţiilor anticomuniste şi antisovietice din 1989 din Europa Centrală şi de Est, Uniunea Europeană şi-a manifestat deschiderea şi către statele provenind din această regiune. Primul pas făcut în acest sens a fost cel al asocierii acestor ţări la UE. Apoi, Consiliul European de la Copenhaga (1993) a decis ca „ţările partenere din Europa Centrală şi de Est să devină membre ale Uniunii Europene.

Accesiunea va avea loc de îndată ce o ţară parteneră va putea să-şi asume obligaţiile de membru, îndeplinind condiţiile de ordin economic şi politic cerute."[3]

În cadrul acestui summit a fost stabilit un set de criterii, numite *criterii de aderare.* Acestea se referă la următoarele:

1. criteriul politic: stabilitatea instituţiilor care garantează democraţia, statul de drept, drepturile omului, respectul şi protecţia minorităţilor
2. criteriul economic: existenţa unei economii de piaţă funcţionale, capacitatea de a face faţă presiunii competitive şi forţelor pieţei în cadrul UE
3. criteriile instituţionale: capacitatea de a îndeplini obligaţiile care îi revin ca membru UE, inclusiv aderarea la scopurile politice, economice şi monetare, respectiv, preluarea acquis-ului UE şi capacitatea administrativă de a aplica acquis-ul şi de a asigura respectarea lui prin structurile administrative şi judiciare corespunzătoare

Consiliul European de la Madrid (1995) a mai introdus un criteriu suplimentar, acela al existenţei unei administraţii naţionale capabilă să gestioneze calitatea de membru al Uniunii.

După 1992 un număr de 12 state au statutul de ţări asociate, urmare a expresiei dorinţei lor de a adera la Comunitate. Aceste ţări sunt: Bulgaria, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Malta, Cipru.

Spre deosebire de celelalte extinderi, cea către Ţările central şi est-europene (TCEE) a prezentat nişte caracteristici specifice, determinate de contextul economic şi politic generat de transformările din această regiune.

TCEE se aflau la vremea când şi-au exprimat dorinţa de aderare la Uniune în cursul procesului de tranziţie de la economia socialistă de stat, centralizată, la economia de piaţă, ceea ce a generat unele dificultăţi de ordin economic; aceste ţări se aflau în stadii diferite de dezvoltare. De pildă, România şi Bulgaria parcurgeau tranziţiile cele mai grele, Cipru şi Malta aveau şi ele probleme economice dificile, în special Cipru, din cauza divizării sale între greci şi turci.

Eventualele probleme privind extinderea au venit nu doar din partea ţărilor candidate, ci şi din partea ţărilor membre ale UE. Disputele au venit în special în ceea ce priveşte finanţarea din partea Uniunii, ţările candidate urmând să primească o cotă mai mare din fondurile structurale în defavoarea unor ţări membre care sunt principalele beneficiare ale acestor fonduri.

---

[3] Peterson, J., Shackleton, M., *The Institutions of the European Union*, Oxford University Press, 2002, pag. 327

Comunitatea a realizat, însă, că o nouă extindere ar aduce pentru Uniunea Europeană importante beneficii, ca cele spaţiale, geografice, noi valori culturale şi spirituale, o piaţă europeană lărgită, etc.

Schematic, cele două mari valuri de extindere a Uniunii poate fi reprezentat astfel:

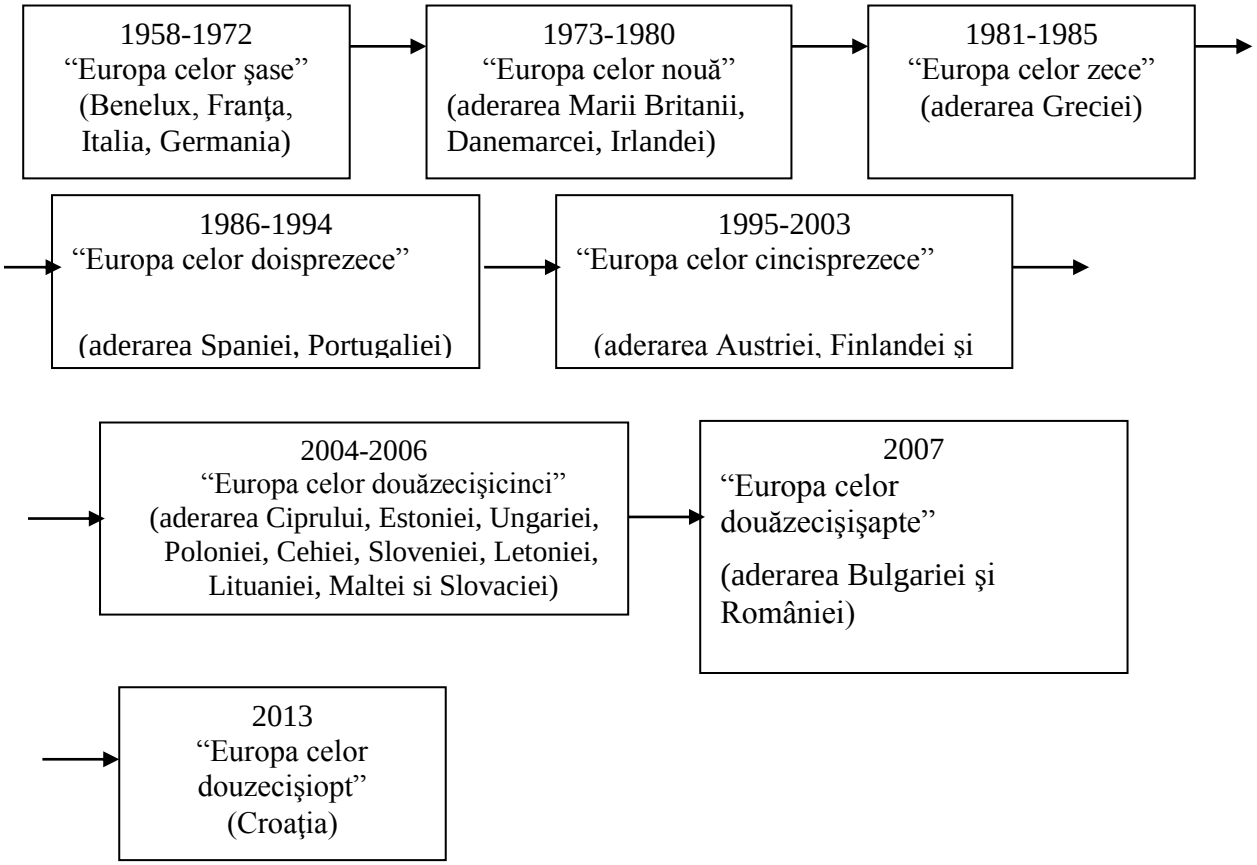

Evident, în urma acestor extinderi de la UE_6 la UE_{27}, Uniunea Europeană nu-şi închide porţile. Dimpotrivă, ea rămâne în continuare deschisă celorlaltor ţări europene din Balcani: Albania, Croaţia, Bosnia-Herţegovina, Macedonia, Muntenegru, Serbia, precum şi Turciei.

U6.5.Rezumat:

1. Comunitatea Europeană a fost creată ca o structură de integrare deschisă spre exterior, statele membre CECO specificând că aceasta este deschisă oricărui stat membru care îşi doreşte apartenenţa la ea.
2. Extinderea este o expresie a adâncirii fenomenului integrării, văzut în cadrul aspectului său tridimensional.

3. Prima mare extindere a Uniunii s-a bazat pe intenţia statelor de a face parte din Comunitate, cea de-a doua mare extindere a necesitat, în plus, îndeplinirea de către statele candidate a unui set de criterii, numite criterii de aderare. Acestea sunt: criteriul politic, criteriul economic şi criteriul legislativ, cărora li s-a adăugat ulterior şi criteriul administrativ.

U6.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Extinderea Uniunii are un aspect tridimensional.
b) Extinderea Uniunii acoperă dimensiunile economică, socială şi politică.
c) Criteriile de aderare sunt: criteriul politic, criteriul economic şi criteriul legislativ.
d) Extinderea Uniunii Europene către centrul şi estul Europei s-a putut realiza după prăbuşirea sistemului comunist.
e) Criteriul economic se referă doar la existenţa unei economii de piaţă funcţionale.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	F	Integrarea are un aspect tridimensional
b	A	Implicațiile extinderii vizează aceste dimensiuni
c	A	Acestea sunt criteriile stabilite la Copenhaga
d	A	Doar din acest moment sistemele economice din centrul și estul Europei au putut fi compatibile cu cele ale statelor membre UE
e	F	Acest criteriu mai include și capacitatea de a face față presiunii concurențiale venită din UE

U6.7. Bibliografie selectivă:

1. Baldwin, R., Wyplosz, C., “Economia integrării europene”, Editura Economică, 2006
2. Courty, G., Devin, G., “Construcţie europeană”, Editura CNI Coresi SA, 2001
3. Dobrescu, E., “Integrare economică”, Editura All Beck, Bucureşti, 2001

Unitatea de învăţare nr 7

Guvernanța Uniunii Europene

Cuprins

U7.1. Introducere

U7.2. Obiectivele unităţii de învăţare

U7.3. Problema guvernării Uniunii Europene

U7.4. Mecanisme de decizie şi guvernare în UE

U7.5. Rezumat

U7.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

U7.7. Bibliografie selectivă

U7.1. Introducere

Uniunea Europeană este într-un proces continuu de extindere. Problema principală a extinderii este cum va rezolva Comunitatea această problemă din punct de vedere instituţional, mai concret, cum vor reuşi instituţiile să-şi îndeplinească cu succes sarcinile conferite prin Tratate. Provocarea extinderii deschide o nouă provocare – aceea a posibilităţii de guvernare a acestei structuri

U7.2. Obiectivele unităţii de învăţare

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să analizeze şi să explice contextul nou în care trebuie guvernată Uniunea Europeană, în condiţiile procesului de extindere
2. să identifice elementele de noutate aduse de Tratatul de la Nisa şi Tratatul Constituţional.
3. să compare prevederile legate de guvernarea europeană ale Tratatului de la Nisa şi Constituţiei Europene

U7.3. Problema guvernării Uniunii Europene

La 3-4 iunie 1999 a avut loc o întrunire a Consiliului European la Cologne în cadrul căreia s-a sugerat că din punct de vedere al prevederilor instituţionale, Tratatul de la Amsterdam (1997) reprezintă un eşec. În acelaşi an, în cadrul Consiliului European de la Helsinki, preşedenţia finlandeză a prezentat un raport numit "Instituţii efective care se ocupă cu extinderea – sugestii pentru Conferinţa Interguvernamentală".

În anul 2000 a avut loc Conferinţa Interguvernamentală care s-a finalizat prin semnarea **Tratatului de la Nisa**. Acesta a fost semnat în februarie 2001, când a avut loc summitul Consiliului European. Importanţa majoră a acestui Tratat o reprezintă faptul că a stabilit o nouă structură instituţională a Comunităţii, în perspectiva extinderii sale. Tratatul a urmărit să creeze o schimbare a structurii instituţionale existente, schimbare adaptată unei Europe care să cuprindă 27 de state membre.

Tratatul de la Nisa oferă soluţii la problemele legate de compoziţia, structura şi modul de funcţionare al instituţiilor comunitare.

Constituţia Europeană, în comparaţie cu Tratatul de la Nisa, nu aduce modificări substanţiale în ceea ce priveşte structura instituţională. Sunt propuse câteva instituţii şi funcţii noi, cum ar fi, spre exemplu, ministrul afacerilor externe, ce are şi calitatea de vicepreşedinte al Comisiei Europene.

Constituţia aduce în plus câteva precizări suplimentare cu privire la instituţii.

În primul rând, se specifică în mod clar funcţiile concrete ale fiecărei instituţii din triunghiul instituţional. Atribuţiile acestora sunt următoarele[1]:

- Parlamentul European are funcţie legislativă, exercită control politic şi funcţie consultativă
- Comisia Europeană are funcţie executivă şi de coordonare
- Consiliul de Miniştri are funcţie legislativă (împreună cu Parlamentul European) şi funcţie de decizie

În al doilea rând, se specifică rolul de autoritate supremă pe care îl are Consiliul European.

Delimitarea acestor funcţii are importanţă din perspectiva a ceea ce la nivel naţional reprezintă "principiul separaţiei puterilor". La nivel comunitar, în mecanismul decizional nu există actori care să reprezinte o singură funcţie, aşa cum se întâmplă la nivelul statelor. Comunitatea a încercat să găsească şi să perfecţioneze un alt sistem, în care responsabilitatea

[1] Constituţia Europeană

deciziei să cadă asupra mai multor instituţii, dat fiind faptul că orice decizie comunitară afectează un număr mare de state, cu interese diferite, interese pe care Comunitatea încearcă să le subordoneze interesului comunitar.

U7.4. Mecanisme de decizie şi guvernare în UE

Extinderea nu afectează numai modul de funcţionare şi alcătuirea fiecărei instituţii, ci şi procesul de luare a deciziilor. Principalele probleme, din acest punct de vedere, se reduc la crearea unor mecanisme de decizie eficiente şi flexibile. În acest sens trebuie să se ţină cont de unele premise, precum:

1. limitarea principiului unanimităţii

Aşa cum am specificat, în prezent o mare parte din decizii sunt luate cu aprobarea majorităţii calificate. Există, totuşi, în ciuda unor amendamente incluse în Actul Unic European, Tratatele de la Maastricht şi Amsterdam, o serie de hotărâri care necesită unanimitatea.

Extinderea votului cu majoritate calificată s-a realizat progresiv la fiecare lărgire a Comunităţii. Acest lucru nu s-a întâmplat, însă, după nişte criterii de logică sau algoritm, de fiecare dată dezbaterile ajungând la abordări de la caz la caz.

Cu cât numărul de state membre creşte, şi eterogenitatea şi diversitatea cresc; astfel, riscul de impas decizional, când se aplică unanimitatea, creşte şi el. Pentru a evita acest lucru, ar trebui plecat de la principiul conform căruia majoritatea să fie regula şi unanimitatea - excepţia. Pentru aceasta este importantă luarea în considerare a categoriilor de decizii pentru care există motive serioase care să justifice menţinerea unanimităţii.

Totuşi, Comisia a evidenţiat, în cadrul Conferinţei interguvernamentale din 2000, următoarele categorii de prevederi pentru care să se menţină, în condiţii bine precizate, derogare de la regula majorităţii calificate[2]:

- decizii ale Consiliului care trebuie adoptate de ţările membre în conformitate cu prevederile constituţionale naţionale – acele decizii care necesită ratificarea ulterioară de către Parlamentele naţionale; unanimitatea reprezintă o certitudine a ratificării
- decizii instituţionale de fond şi cele care afectează echilibrul între diferitele instituţii comunitare, în special cele care redefinesc raporturile interinstituţionale, pentru care nu există prevederi specifice în Tratate
- decizii în domeniul taxelor şi securităţii sociale care nu sunt cerute de funcţionarea adecvată a Pieţei Unice – acele decizii care reflectă percepţia statelor membre asupra

[2] Miron, D., *Economia Uniunii Europene*, Ed. Luceafărul, Bucureşti, 2002, pag. 273

politicii sociale, chiar dacă aceste decizii nu pot fi separate întotdeauna de cele legate de funcţionarea Pieţei Unice. De aceeea, sunt necesare unele demersuri comune pentru îndepărtarea unor posibile obstacole (discriminare, taxare dublă, absenţa taxelor, fraude) din calea unei funcţionări corespunzătoare a Pieţei Unice

- decizii adoptate în paralel la nivel regional şi internaţional – atunci când o decizie necesită unanimitatea la nivel intern, aceeaşi decizie trebuie să fie luată cu unanimitate şi în ceea ce priveşte validarea unui acord la nivel internaţional
- derogările de la reglementările cuprinse în Tratate – prevederile din Tratate se aplică atât statelor membre, cât şi instituţiilor. În situaţiile speciale în care se acordă derogări se consideră că este necesar votul unanim pentru ca acestea să se poată acorda doar în circumstanţe deosebite, orice derogare fiind considerată un pas înapoi pentru Comunitate.

2. <u>procedurile de luare a deciziilor</u>

Schimbările legate de sistemul de vot sunt dublate şi de o eficientizare a procedurilor de decizie. Acestea se referă în principal la următoarele:

- *influenţa exercitării votului cu majoritate calificată şi procedura de codecizie*

Aşa cum s-a arătat, în cadrul procedurii de codecizie sunt utilizate mai multe proceduri de vot: unanimitatea, majoritatea simplă şi majoritatea calificată. Există unele prevederi pentru care procedura de codecizie coexistă cu unanimitatea

- *eliminarea procedurii de cooperare*

În viziunea Comisiei[3], procedura de cooperare ar trebui eliminată. Tratatul de la Amsterdam a înlocuit procedura de cooperare prin codecizie, cu excepţia anumitor prevederi legate de uniunea monetară. Se consideră că nu mai este necesară distincţia între prevederile legate de uniunea monetară şi celelalte prevederi

- *atribuţiile Parlamentului European şi decizia*

Rolul mereu în creştere al Parlamentului European se manifestă şi în contextul extinderii, prevăzându-se implicarea sa în domenii din ce în ce mai diverse (Politica Comercială Comună, acorduri internaţionale), ceea ce face necesară informarea în permanenţă a acestei instituţii.

[3] *Adapting the institutions to make a success of enlargement* – Comission Opinion, Intergovernamental Conference, 2000

Pornind de la asemenea premise, Tratatul de la Nisa şi, mai apoi, Constituţia Europeană fixează prevederi privind îmbunătăţirea mecanismului decizional. Aceasta se referă în primul rând la *votul cu majoritate calificată*.

Acest termen a stârnit controverse încă de la apariţia sa. De fapt, modalitatea de decizie prin majoritate calificată a fost contestată şi discutată încă de când a fost introdusă.

În acest context, una din cele mai importante probleme se referă la stabilirea majorităţii calificate în Consiliul de Miniştri, ţinând cont de noua structură a sa.

Încă de la începuturile sale, Consiliul de Miniştri a fost instituţia de decizie în mecanismul legislativ al Comunităţii. Odată cu Tratatele de la Maastricht şi Amsterdam, Consiliul împarte acest rol cu Parlamentul European. În martie 1999 Secretariatul general al Consiliului a propus elaborarea unui raport privind funcţionarea sa în contextul extinderii.

Problema cea mai delicată în ceea ce priveşte exercitarea atribuţiilor sale o reprezintă sistemul de vot. Aşa cum s-a arătat, există trei sisteme de vot practicate în cadrul deciziei la acest nivel:

- votul unanim
- votul cu majoritate simplă
- votul cu majoritate calificată

Dintre modalităţile prezentate, cea mai uzitată rămâne votul cu majoritate calificată (cca 80% din decizii)[4], ea reprezentând forma de decizie predominantă în ceea ce priveşte Programul de realizare a Pieţei Unice.

Important este de stabilit cum anume se poate obţine această majoritate şi cum să se evite supraponderarea statelor mici faţă de statele mari. Astfel, în repartizarea voturilor, spre exemplu, Luxemburg beneficia de 2 voturi (corespunzător unei populaţii de 400 000 de locuitori), în timp ce Germania beneficia de 10 voturi (corespunzător unei populaţii de cca 82 de milioane de locuitori).

În anul 2002, pentru obţinerea majorităţii erau necesare 62 de voturi din 87, cu prezenţa a cel puţin 2/3 din ţări (10 ţări din 15). Din totalul voturilor, statele mari (Germania, Franţa, Italia, Marea Britanie şi Spania) beneficiau împreună de 48 de voturi, iar cele mici, de 39 de voturi. Nici un grup de ţări nu dispunea de un număr suficient de voturi pentru atingerea majorităţii calificate.

[4] Defarges, P., *Instituţiile europene*, Editura Armacord, Timişoara, 2002, pag 34

Aceeaşi concluzie se poate trage şi în ceea ce priveşte minoritatea de blocaj. Pentru obţinerea acesteia era necesar un număr de 26 de voturi. Statele mici, totalizând împreună un număr de 39 de voturi şi putând apela la minoritatea de blocaj, au posibilitatea ca prin mecanismul votării în Consiliu să blocheze o eventuală tendinţă de dominare a statelor mari.

Iată situaţia majorităţii calificate în trei momente:

Tabel nr. 10 *Constituirea majorităţii şi minorităţii de blocaj*

	Cei 15 - 2002	Cei 15- Tratatul Nisa	Cei 27
Număr total de voturi	87 = 100	237 = 100	345 = 100
Majoritate calificată	62 = 71,3	169 = 71,3	258 = 74,8
Minoritate de blocaj	26 = 28,7	69 = 28,7	91 = 25,2

Sursa : Defarges, P., *Instituţiile europene*, Editura Armacord, Timişoara, 2002

Sistemul curent porneşte de la ideea că acestă instituţie reprezintă guvernele statelor membre, responsabile în faţa Parlamentelor naţionale. Articolul 205 din Tratatul Comunităţii Europene prevede: "cu excepţia altor prevederi ale Tratatului, Consiliul va acţiona prin majoritatea membrilor săi ". Stabilirea numărului de voturi a ţinut cont de reflectarea populaţiei statelor reprezentante, aplicându-se corecţii pentru statele membre mai puţin populate. Pragul majorităţii calificate a fost stabilit la un nivel intermediar între majoritatea simplă şi unanimitate. Acesta s-a situat în jurul procentului de 70%. Extinderile succesive au condus la o asemenea distribuire a numărului de voturi pentru noile state care să menţină echilibrul în repartiţia voturilor.

Evoluţia acestora arată astfel:

Tabel nr. 11 *Distribuţia numărului de voturi pentru majoritatea şi minoritatea de blocaj*

Momente al extinderii	Număr ţări	Număr voturi	Majoritate calificată (MC)	Nr minim state – MC	% populaţie MC	Nr state minoritate blocaj (MB)	% -MB
1958	6	17	12 (70,59)	3	67,70	2	34,83
1973	9	58	42 (74,41)	5	70,62	2	12,31
1981	10	63	45 (71,43)	5	70,13	2	13,85
1986	12	76	54 (71,05)	7	63,29	3	12,12
1995	15	87	62 (71,26)	8	58,16	3	12,05
2007	27	345	258 (74,8)	15	46,41	6	13,5

Sursa : Miron, D., *Economia Uniunii Europene*, Ed. Luceafărul, Bucureşti, 2002

Aşa cum se poate observa, de-a lungul extinderii sale, Comunitatea a menţinut procente aproximativ constante atât pentru majoritatea calificată, cât şi pentru minoritatea de blocaj.

În contextul extinderii s-a pus problema legalităţii deciziilor luate de Consiliul de Miniştri. În acest sens, Consiliul de Miniştri a avut ca opţiune de reformă recântărirea voturilor statelor membre.

Aşa cum s-a arătat, în condiţiile menţinerii sistemului existent de repartiţie a voturilor, exista posibilitatea ca majoritatea calificată raportată la numărul de voturi din Consiliu să nu exprime o majoritate la nivelul populaţiei statelor membre. Pentru a se evita o astfel de situaţie, una din soluţiile luate în calcul a fost realocarea voturilor între statele membre.

Pentru a restabili reprezentativitatea majorităţii calificate şi echilibrul general, ponderea voturilor celor mai populate state membre ar fi trebuit să crească. Astfel, efectul îl reprezintă faptul că majoritatea calificată ajunge să reprezinte cel puţin 2/3 din populaţia totală a Uniunii. Această metodă are ca avantaj reprezentativitatea la nivel de populaţie, dar nu garantează că deciziile implică cel puţin jumătate din numărul total al statelor membre.

Dacă Uniunea va ajunge la un număr de 28 de membri, un prag al majorităţii calificate de 102 din 144 de voturi (70,83% din totalul voturilor), o hotărâre poate fi luată prin majoritate calificată printr-o combinaţie de state care să reprezinte 51,35% din populaţia totală a Uniunii. În situaţia Uniunii cu 27 de membri, cele două procente ar fi 74,8%, respectiv 46,41%. Motivul creerii unei asemenea situaţii ar fi faptul că din noile state membre, doar 3 au o populaţie peste media comunitară.

Tratatul de la Nisa stabileşte ca modalitate de decizie “tripla majoritate”. Aceasta presupune următoarele:

1) majoritatea calificată de voturi, reprezentând 71-74% de voturi în raport cu numărul de state membre
2) votul majorităţii statelor membre
3) 62% din populaţia totală a Uniunii (criteriu demografic)

Tratatul Constituţional instituie termenul de “dublă majoritate”.

În ciuda meritelor constituirii majorităţii calificate prin sistemul iniţial, se consideră, totuşi, că sistemul este destul de complicat şi greoi. O propunere pentru contracararea acestor dezavantaje ar fi aceea de considerare a majorităţii calificate a situaţiei în care sunt îndeplinite două condiţii:

- există sprijinul a cel puţin jumătate din statele membre
- există majoritatea din totalul populaţiei Uniunii

Printre avantajele unei asemenea metode pot fi menţionate următoarele :

- ţine seama în mod direct de importanţa statelor membre în termeni de populaţie, ceea ce ar fi în avantajul statelor mai bine populate. Raportul s-ar menţine, indiferent de extinderile succesive
- asociată cu obligaţia de a exista votul a cel puţin jumătate din statele membre, această metodă ar face imposibilă luarea deciziilor de către câteva din statele membre cu o populaţie mai mare, în detrimentul unei majorităţi a statelor membre mai mici. Astfel, ar fi puse pe picior de egalitate toate statele membre, indiferent de mărimea lor din punct de vedere demografic
- simplitate şi transparenţă

Metoda prezintă şi dificultăţi, generate de calcularea efectivă a majorităţii calificate.

Tratatul propune ca o decizie să fie luată atunci când votul majorităţii statelor membre corespunde la 60% din populaţia Uniunii.

În cadrul Constituţiei Europene, majoritatea implică din nou o triplă semnificaţie, aşa cum reiese din articolul I-25, în care se specifică: "Majoritatea calificată este definită ca fiind cel putin 55% din membri Consiliului, cuprinzând cel putin 15 dintre ei şi reprezentând state membre care reunesc cel puţin 65% din populaţia Uniunii. Prin excepţie, când Consiliul nu acţionează la propunerea Comisiei sau a Ministrului Afacerilor Externe al Uniunii, majoritatea calificată este definită ca fiind cel puţin 72% din membri Consiliului, reprezentând state membre care reunesc cel puţin 65% din populaţia Uniunii."

U7.5. Rezumat

1. În contextul ultimelor două valuri de extindere (care aproape au dublat numărul de state membre UE) Uniunea se găseşte în faţa unei noi probleme, şi anume, cum poate fi guvernată Comunitatea cât mai eficient în aceste noi condiţii.
2. Există două acte juridice care influenţează fundamental actualmente guvernarea UE: Tratatul de la Nisa (intrat în vigoare şi după care este condusă Uniunea în prezent) şi Constituţia Europeană (care şi-a propus să reformeze sistemul de guvernare a UE, dar care încă un a intrat în vigoare).

U7.6. Întrebări de autoevaluare

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) Tratatul după al cărei prevederi funcţionează actualmente Uniunea este Tratatul constituţional.
b) Sistemul de vot practicat cel mai mult este votul cu majoritate calificată.
c) Tripla majoritate presupune: majoritatea calificată de voturi, reprezentând 71-74% de voturi în raport cu numărul de state membre, votul majorităţii statelor membre, 62% din populaţia totală a Uniunii (criteriu demografic)
d) Tratatul de la Nisa a fost precedat de o conferinţă interguvernamentală.
e) Minoritatea de blocaj se referă la numărul maxim de voturi cu care se poate bloca o propunere.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	F	Tratatul de la Nisa
b	A	Pentru o mai bună optimizare a deciziei
c	A	Vezi Tratatul de la Nisa
d	A	Încheierea oricărui tratat european este precedată de conferințe interguvernamentale
e	F	Se referă la numărul de voturi cu care se poate bloca o propunere

U7.7. Bibliografie selectivă

1. Miron, D., “Economia Uniunii Europene”, Ed. Luceafărul, Bucureşti, 2002
2. Prisecaru, P., (coord), “Reforma constitutională şi instituţională a Uniunii Europene”, Editura Economică, Bucureşti, 2003
3. Tratatul de la Nisa
4. Constituția Europeană

Unitatea de învățare nr 8

România și relația ei cu UE

Cuprins

U8.1. Introducere

U8.2. Obiectivele unităţii de învăţare

U8.3. Relația României cu Uniunea Europeană

U8.4. Reprezentativitatea României în UE

U8.5. Rezumat

U8.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

U8.7. Bibliografie selectivă

U8.1. Introducere

România a avut o relaţie strânsă cu ţările Pieţei Comune încă de pe vremea când era un stat comunist. Dezideratul de a se alătura acestei Comunităţi a putut fi îndeplinit abia după ce regimul comunist a căzut, şi, de asemenea, după ce ţara noastră a trecut printr-un amplu proces de transformare a unei economii de tip centralizat într-o economie de piaţă funcţională, compatibilă cu economia Uniunii Europene.

U8.2. Obiectivele unităţii de învăţare

După parcurgerea acestei unități de învățare studentul trebuie:

1. să identifice etapele de colaborare a României cu Comunitatea Europeană
2. să identifice etapele negocierilor România-Uniune Europeană
3. să marcheze principalele momente ale integrării României în UE
4. să explice ipostaza României de membru al Uniunii Europene

U8.3. Relaţia României cu UE

1. România şi relaţia ei cu Comunitatea Europeană până în 1989

Primele contacte oficiale între România şi Comunitatea Economică Europeană au avut loc în anul 1967 sub forma unor acorduri tehnice sectoriale.

România are legături tradiţionale cu UE, fiind prima şi singura ţară din Europa de Est care, încă din 1974, a avut un cadru juridic bine definit în relaţiile cu CEE, sub forma stabilirii unui regim de preferinţe vamale nereciproce şi nediscriminatorii, prin Acordul cu privire la sistemul generalizat de preferinţe.

Anii ‘80 au dus la semnarea unui Acord cu privire la produse industriale în afara celor siderurgice şi textile, care s-a vrut a fi urmat şi de semnarea unui acord comercial între România şi „Cei zece”. Acest lucru nu s-a mai întâmplat, însă, din cauza deteriorării relaţiei dintre cele două părţi.

2. Relaţia României cu UE după 1989

Schimbarea regimului din România în 1989 a fost salutată şi privită cu interes de către Comunitate, în 1990 noul regim din România fiind recunoscut de către aceasta. România a fost prima ţară din cele foste comuniste care a acreditat primul ambasador la Comunitate.

Iniţial, principala formă de manifestare a relaţiilor CE – România a reprezentat-o cooperarea comecială. România a reprezentat un partener comercial important din Estul Europei pentru Comunitate.

Preocupările României pentru crearea unor relaţii puternice cu Uniunea Europeană au crescut la sfârşitul anilor ’90, expresia acestui fapt regăsindu-se în crearea, iniţial în Guvernul României a unui Departament pentru integrare şi, mai apoi, a Ministerului Integrării.

După ce, în 1993, a fost încheiat Acordul de Asociere a României la UE, la 1 februarie 1993, obiectivul declarat al ţării noastre a fost acela al integrării României în această structură.

În acest sens, au fost elaborate diferite documente programatice care să pregătească acest deziderat (Strategia Naţională de Pregărire a Aderării României la UE – Snagov 1995, Programul Economic de Dezvoltare – 1997, Programul Naţional de Aderare -2001,2002, Planul de Măsuri Prioritare – 2003, 2004, 2005, 2006).

Preocupările României au fost dublate şi de preocupări similare din partea Comunităţii. Astfel, pe lângă implicarea la nivel instituţional, Comunitatea a elaborat o serie de documente cu privire la aderarea ţărilor asociate, şi, implicit şi a României. Este vorba de:

- Cartea Albă

- Agenda 2000

Cartea Albă a reprezentat un document menit să pregătească Ţările Central şi Est-Europene pentru a deveni membre ale Uniunii, în contextul Pieţei Unice. Cartea Albă a stabilit atât reglementări de ordin juridic, cât şi de ordin economic, având ca obiectiv alinierea la legislaţia privind Piaţa internă unică şi la aşteptările de ordin economic din perspectiva unui posibil nou membru al acesteia.

În Cartea Albă sunt abordate o multitudine de domenii (agricultură, industrie, domeniul social, transporturi, servicii audio-vizuale, mediul înconjurător, politică vamală, şamd.) concentrându-se, în acelaşi timp, pe constituirea instituţiilor necesare asigurării aplicării legislaţiei cerute.

Agenda 2000 , document elaborat în 1997 pe baza recomandărilor Comisiei, a fost subscris perspectivei financiare 2000-2006. Acest document a trasat liniile generale ale evoluţiei Uniunii după anul 2000 şi a studiat cadrul financiar după aderarea ţărilor central şi est-europene la Uniune.

Eforturile autorităţilor române pentru aderarea la Uniunea Europeană s-au desfăşurat într-un cadru instituţionalizat începând cu februarie 1993, data semnării *Acordului de Asociere*. După adoptarea lui de către parlamentele membrilor UE, Acordul a intrat în vigoare din 1995 cu valabilitate de 10 ani. În acelaşi timp, cererea oficială a României de aderare la UE a fost înaintată la 22 iunie 1995, în acelaşi an, România iniţiind *Programul Naţional de Aderare la Uniunea Europeană.*

În principiu, aderarea a reprezentat un mecanism întreg, cuprinzând mai multe etape succesive:

a) Înaintarea cererii de aderare organelor competente ale UE
b) Aprobarea cererii de către organele în drept ale Uniunii şi ale membrilor săi
c) Trecerea la negocierea aderării, problematica negociată fiind reprezentată de mai multe „dosare de negociere”
d) Încheierea negocierilor şi adoptarea deciziei de aderare de către organele competente ale UE şi ale ţărilor membre

În cazul României, mecanismul aderării sale s-a declanşat odată cu cererea sa de aderare, înaintată la preşedenţia Consiliului European al UE, în 22 iunie 1995. După analiza ei, cererea a fost aprobată în 1997, România devenind, astfel, o ţară nu numai asociată, ci şi cu statut de ţară-candidată. Următorul pas în procesul de aderare a României a fost făcut în decembrie 1999, prin Summitul Consiliului European de la Helsinki-Finlanda, care a decis includerea şi a României în rândul ţărilor acceptate pentru trecerea la negocierea aderării. Este

perioada cea mai complexă şi mai dificilă, dar şi cea mai lungă -până în 2006-, care a implicat discutarea a nu mai puţin de 31 de dosare tematice.

Mecanismul negocierilor a presupus parcurgerea următorilor paşi:

1) deschiderea dosarelor de negociere

Pe baza rapoartelor Comisiei, Consiliul European a decis începerea negocierilor de aderare. România a avut de negociat 31 de dosare (Anexa nr 4).

Pentru fiecare dosar, România a întocmit *documente de poziţie* pe baza unui screening privind acquis-ul din acel domeniu. Comisia Europeană a pregătit o *poziţie comună* care a fost adoptată în unanimitate de statele membre ale UE.

2) negocierea propriu-zisă

Această etapă a presupus desfăşurarea unor conferinţe de negociere , cu următoarele scopuri:

- modificarea tratatelor constitutive pentru a include România în rândul statelor membre şi, în special, modificarea instituţiilor UE (stabilirea numărului de membri în Consiliul de Miniştri, Comisie, Parlamentul European, Curtea de Justiţie, etc.), ca urmare a procesului de extindere
- stabilirea perioadelor de tranziţie
- stabilirea contribuţiei ca stat membru la bugetul Uniunii şi a alocaţiei de la buget
- stabilirea condiţiilor participării statului român la aplicarea politicilor comune ale UE şi a eventualelor modificări necesare

În timpul procesului de negociere s-au putu stabili eventuale concesii legate de perioade de tranziţie sau adaptări speciale ale acquis-ului atunci când s-a putut demonstra necesitatea lor.

3) închiderea dosarelor de negociere

Atunci când se ajunge la un acord între cele două părţi, dosarul se închide provizoriu. Dacă nu se găsesc soluţii acceptate reciproc, dosarul este lăsat deoparte pentru o soluţionare ulterioară. Când procesul de negociere este încheiat, dosarele sunt revăzute şi închise definitiv. Negocierile de aderare se consideră încheiate prin semnarea şi ratificarea Tratatului de aderare de către organele decizionale ale Uniunii şi ale membrilor săi.

Tratatul de aderarea a României și Bulgariei la UE a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007, existând o dispoziţie prin care Uniunea poate acţiona pentru încălcarea prevederilor legate de funcţionarea pieţei interne.

U8.4. Reprezentativitatea României în UE

Influenţa României asupra Uniunii Europene s-ar putea manifesta în principal în ceea ce priveşte mecanismul decizional. Se vorbeşte deja de aşa numita „dominaţie a statelor mici asupra celor mari", statele mici fiind capabile prin puterea voturilor lor în instituţii să instituie minoritatea de blocaj. Aşa cum am specificat, Tratatul de Aderare al României la Uniunea Europeană specifică pentru România că la momentul aderării ţara noastră se va alinia la legislaţia primară din acel moment (fie Tratatele constitutive şi cele ulterioare, fie Constituţia Europeană – dacă aceasta va fi adoptată).

Prin Tratatul de aderare s-a stabilit contribuţia României în instituţiile comunitare, în Partea a IV a:

- articolul 21 specifică faptul că în compoziţia Parlamentului European se vor regăsi 35 de parlamentari din partea României. Numărul de parlamentari reprezintă o derogare de la numărul de Parlamentari prevăzut de Constituţie specificându-se că „numărul de membri ai Parlamentului European se majorează cu următorul număr de membri din aceste ţări, corespunzător perioadei dintre data aderării şi începutul legislaturii 2009-2014 a Parlamentului European:

  Bulgaria 18

  România 35".[1]

  Aceştia trebuia a fi aleşi până la data de 31 decembrie 2007, prin alegeri directe.

- articolul 22 specifică, în ceea ce priveşte repartizarea voturilor în Consiliul de Miniştri, România este reprezentată de un număr de 14 membri. De asemenea, există unele dispoziţii care se referă la stabilirea majorităţii în această instituţie, aceasta fiind de 255 de membri, corespunzător a două treimi din populaţia Uniunii.

De asemenea, în partea a Va a Tratatului se regăsesc dispoziţii privind punerea în aplicare a celor stabilite anterior.

- articolele 43 şi 44 stabilesc că Parlamentul European şi Consiliul de Miniştri efectuează în regulamentele lor de procedură adaptările care se impun ca urmare a aderării
- articolul 45 specifică modalitatea în care România va desemna o persoană pentru funcţia de comisar european, numirea lui fiind realizată de Consiliul de Miniştri împreună cu preşedintele Comisiei Europene, cu consultarea Parlamentului European

[1] Tratatul de aderare a României şi Bulgariei la Uniunea Europeană

- articolul 46 stabileşte că pentru România vor fi desemnaţi doi judecători pentru Curtea Europeană de Justiţie, şi doi judecători pentru Tribunalul Primei Instanţe. Mandatele lor sunt pentru 2,5 ani şi stabilirea ordinii de numire va fi făcută prin tragere la sorţi.
- Articolul 47 stabileşte că România are un reprezentant în Curtea Auditorilor pe o perioadă de 6 ani
- Articolele 48 şi 49 stabilesc pentru România un număr de 27 de reprezentanţi în Comitetul Regiunilor, respectiv Comitetul Economic şi Social.

U8.5. Rezumat

1. România a fost una din ţările care au avut relaţii comerciale cu Comunitatea încă dinaintea prăbuşirii sistemului comunist.
2. După 1989 România şi-a manifestat intenţia de aderare la Uniune, încheind în 1993 un Acord de Asociere cu UE.
3. În vederea admiterii în UE România a trebuit să îndeplinească criteriile de aderare cerute ţărilor central şi est-europene, de neîndeplinirea acestora legându-se neadmiterea României în UE în 2004, ci doar la 1 ianuarie 2007.
4. Reprezentativitatea României în UE rezultă din Tratatul de aderare a României şi Bulgariei la UE.

U8.6. Teste de autoevaluare a cunoştinţelor

Apreciaţi cu adevărat sau fals următoarele afirmaţii:

a) România a instituit relaţii de colaborare cu Comunitatea Europeană numai după 1989.
b) Expresia statutului de ţară asociată la UE a României este semnarea Acordului de Asociere.
c) România este reprezentată în Parlamentul European de 35 de membri.
d) România nu este reprezentată în Comisia Europeană.
e) România este reprezentată de un număr de 27 de reprezentanţi în Comitetul Regiunilor, respectiv Comitetul Economic şi Social.

Răspunsuri :

Întrebare	**Răspuns corect**	**Motivare**
a	F	Au existat relații de natură comercială și înainte de 1989
b	A	Acest statut se dobândeşte prin semnarea acestui tratat
c	A	Vezi Tratatul de aderare a României și Bulgariei la UE
d	F	Vezi Tratatul de aderare a României și Bulgariei la UE
e	A	Vezi Tratatul de aderare a României și Bulgariei la UE

U8.7. Bibliografie selectivă

1. Miron, D., "Economia Uniunii Europene", Ed. Luceafărul, Bucureşti, 2002
2. Prisecaru, P., (coord), "Reforma constitutională şi instituţională a Uniunii Europene", Editura Economică, Bucureşti, 2003
3. Tratatul de la Nisa
4. Constituția Europeană
5. Tratatul de aderare a României și Bulgariei la UE

Integrarea europeană. Geneza și evoluția Uniunii Europene (II)

I.2.3. Evoluții ulterioare CECO. De la Piața Comună la Piața Unică

Chiar dacă punerea în comun a producției de cărbune și oțel a presupus și unele aspecte de ordin economic – în Declarația Schuman chiar se specificau următoarele: "Circulaţia cărbunelui şi oţelului între ţările aderente va fi scutită imediat de orice taxă vamală şi nu va putea fi afectată de tarifele diferenţiate de transport"[1] –, totuși,CECO nu a reprezentat o structură de integrare, așa cum estedefinită aceasta în teoria economică. Mai mult decât atât, nu se poate aprecia că o asemenea structură – căreia, desigur, nu trebuie să i se minimalizeze importanța – a reprezentat concretizarea ideii de „Europa unită".

Cei care își doreau împlinirea acestui deziderat au conștientizat faptul că realizarea lui presupune mai mult decât integrarea piețelor a două resurse, că ar fi necesară o fuziunea piețelor statelor-membre în totalitatea lor și crearea unei piețe comune.Această opinie a determinat, de fapt – după momentul CECO –"relansarea ideii de *integrare europeană*". În consecință, în 1955, la Messina, miniștrii de externe ai statelor CECO au propus crearea unei piețe comune, printr-o fuzionare a piețelor. S-a propus și înființarea un comitet de analiză a posibilelor căi de atingere a acestui obiectiv. Concluziile raportului comitetului, condus de ministrul belgian de externe Paul-Henri Spaak au constituit premisele încheierii Tratatelor de la Roma, semnate în martie 1957. Cele două tratate au constituit baza juridică pentru crearea a încă două comunități: Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (CEEA) – sau EURATOM, așa cum mai este cunoscută – și Comunitatea Economică Europeană (CEE). Din rândul acestor comunități făceau parte aceleași 6 state ca și în cazul CECO.

Una din contribuțiile esențiale ale Tratatului de la Roma[2] care a creat CEE o reprezintă programul **Pieței Comune Europene**. Aceasta, conform prevederilor Tratatului a reprezentat mai mult decât ceea ce specifică stadiul teoretic de *piață comună*, semnatarii Tratatului de la

---

[1]Fondation Robert Schuman, Association Jean Monnet *„Europe.Hier-Aujourd'hui-Domain, Paris, 2001, Annexe : La Declaration du 9 mai 1950"*

[2]chiar dacă s-au semnat două tratate, termenul folosit este acela de Tratat de la Roma

Roma având, cu siguranță, o viziune mai complexă privind dezvoltarea viitoare a comunității europene nou formate.

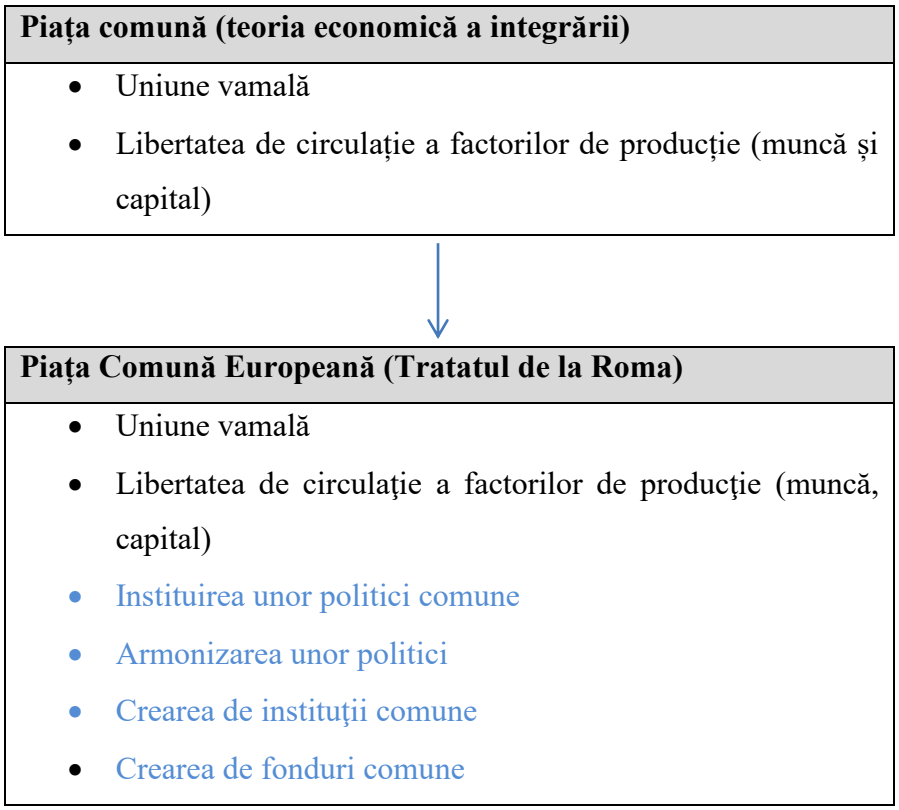

Fig 1*Conceptele de *piață comună* și *Piață Comună Europeană
(Contribuție proprie)

Tratatul a stabilitîn detaliu pentru fiecare din elementele Pieței Comune modalitățile concrete prin care acestea puteau fi atinse. Astfel, cele prevăzute mai sus au fost detaliate și explicitate, rezultând astfel ceea ce este cunoscut ca Programul Pieței Comune.

Programul Pieței Comune Europene trebuia îndeplinit, conform Tratatului de la Roma, într-o perioadă de 12-15 ani (până la 1 ianuarie 1970). O parte din prevederile Tratatului (în special cele legate de uniunea vamală) au fost îndeplinite înainte de acest orizont de timp, altele au fost îndeplinite doar parțial - în fapt, în majoritatea lor, obiectivele Tratatului au fost realizate anticipat, la 1 iulie 1968.

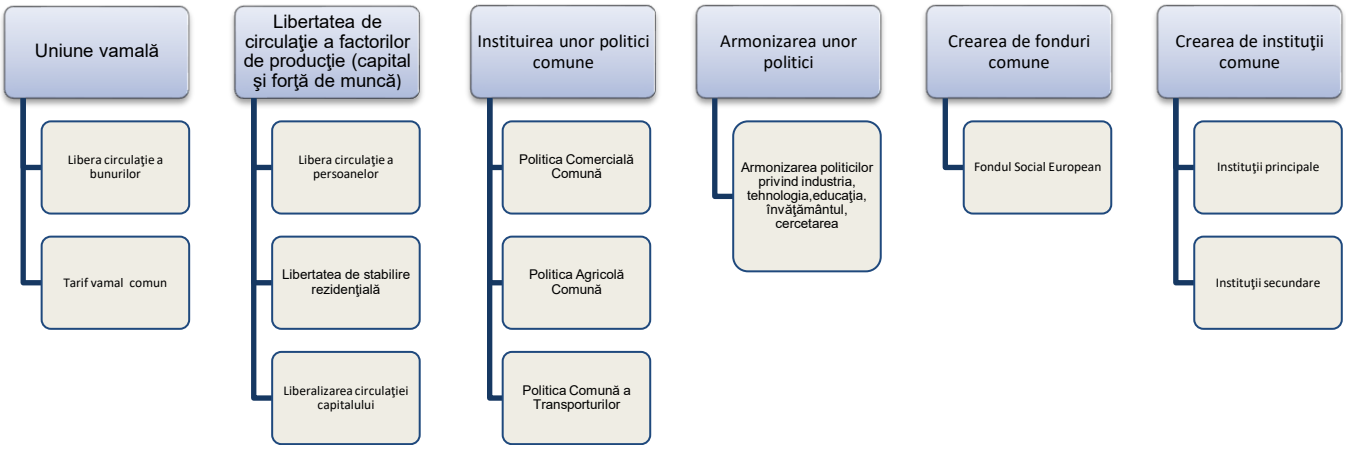

***Fig 2* Obiective ale Pieței Comune Europene în conformitate cu Tratatul de la Roma**
Sursa: Sută, N., *Comerţ internaţional şi politici comerciale internaţionale*, Ed. Eficient, Bucureşti, 2000

La începutul anilor '60 existau în Europa trei comunități, formate din aceleași șase state, cu structuri instituționale extrem de asemănătoare, ceea ce a condus, ca o consecință logică, la fuziunea lor (în fapt, o fuziune instituțională). Prin semnarea Tratatului de fuziune de la Bruxelles (1965) s-a creat Comunitatea Europeană, formă sub care va exista până la momentul semnării Tratatului de la Maastricht (1992).

Aprecierea fenomenului integraționist european trebuie completată prin semnalarea apariției unei alte structuri de integrare în Europa. Așa cum a fostmenționat, după cel de-al doilea război mondial și alte țări ale continentului nostru – în afara celor care au constituit CECO – și-au manifestat susținerea în ceea ce privește integrarea europeană. Chiar dacă din motive diverse nu s-au implicat în crearea CECO, un număr de șapte țări au constituit, prin semnarea, în 1959, a Convenției de la Stockolm, Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS)[3]. Această structură a fost creată ca zonă de liber schimb, dar obiectivele ei și-au pierdut din forță în timp, țările sale membre manifestându-și intenția de "migra" către Comunitatea Europeană chiar de la începuturile sale (Marea Britanie, Danemarca și Irlanda chiar din 1961)[4].

Anii '70 au marcat prima extindere a Comunității și noi preocupări privind crearea Pieței Unice Europene. În acest sens, trebuie menționată contribuția Actului Unic European (semnat în 1986) la adâncirea integrării, cel puțin din perspectiva următoarele elemente: Piața Unică, Uniunea Economică și Monetară și crearea fondurilor structurale.

[3]Din AELS au făcut parte:Marea Britanie, Suedia, Norvegia, Austria, Elveţia, Portugalia şi Danemarca
[4]Actualmente AELS este mai are doar trei membri: Norvegia, Elveția, Liechtenstein

Anii ‘80 rămân importanți în istoria construcției europene în special din perspectiva procesului de transformare, de evoluție a Pieței Comune Europene în Piața Unică, sau, așa cum mai este cunoscută, Piața Internă Europeană.

Piața Unică Europeană reprezintă un concept unic în teoria integrării economice, fiind apreciat ca o formă superioară de integrare a pieței comune, definită, însă, într-un mod specific. Punctul de plecare în definirea Pieței Unice îl reprezintă *libera circulație*. “Principiul de bază al Pieței Interne Europene este libera circulație, care constă în faptul că toate barierele care s-ar opune liberei circulații au fost interzise. Totuși, există excepții de la acest principiu, iar guvernele au dreptul de a limita sau de a suspenda importul de produse dacă acestea pun în pericol mediul înconjurător, interesele consumatorilor sau viața și sănătatea oamenilor, animalelor sau plantelor”[5].

Referitor la Piața Unică, trebuie menționată contribuția fundamentală a lui Jacques Delors – președinte al Comisiei Europene în perioada 1985-1994– care, în 1985 a comunicat decizia sa de inițiere a unui program privind atingerea acestui deziderat. Momentul este cu atât mai important de remarcat, cu cât el marchează, alături de prevederile Actului Unic European, unul din cele două procese responsabile de “revigorarea integrării europene” din anii ‘80. Mai mult decât atât, unele prevederi reformatoare din Actul Unic European au avut impact direct asupra Pieței Unice – prevederea referitoare la extinderea votului cu majoritate calificată, inclusiv la decizii legate de Piața Unică, și introducerea principiului subsidiarității.|

Până în 1992 au fost adoptate majoritatea măsurilor de realizare a Pieței Unice. „Transpunerea lor în legislația națională a durat o perioadă mai lungă iar partea de implementare a constituit adevărata piatră de încercare. Acordarea de derogări temporare în multe domenii a subminat eficacitatea Pieței Unice”[6].

Există câteva momente mai importante care au marcat apariția și consolidarea Pieței Unice:

1. Elaborarea, sub conducerea lordului Cockfield, a documentului *Cartea Albă.*

   Principalul merit al Cărţii este acela că, plecând de la cele patru libertăţi fundamentale (libera circulaţie a bunurilor, serviciilor, capitalului şi forţei de muncă) a identificat acţiunile necesare pentru îndepărtarea obstacolelor care le pot frâna. Mai mult, pentru fiecare măsură/set de măsuri propuse s-a stabilit un termen-limită, îndeplinirea întregului set de măsuri fiind stabilită a se realiza până în 1992.

---

[5]Crăcană, M., Căpățână, M., *Libera circulație a persoanelor, bunurilor, serviciilor și capitalurilor*, Colecția *Uniunea Europeană*, Seria *Europa mea*, Editura Tritonic, București, 2007, pag 9

[6]Marinescu, N., *Integrare europeană*, Editura Unversității Transilvania, 2011, pag 84

Barierele evidenţiate au fost împărţite în trei categorii[7]:

- bariere fizice - referitoare la mişcarea bunurilor şi persoanelor peste graniţele ţărilor membre
- bariere tehnice - standarde tehnice, restricţii privind mişcarea persoanelor, regimuri diferite pentru proprietatea industrială şi intelectuală
- bariere fiscale - TVA şi accize

2. Raportul Cecchini (1988) – în care au fost prezentate și categorisite așa-numitele "costuri ale non-Europei", sau „costurile non-trecerii la Piața Unică", în raport cu câștigurile provenite din Piața Internă, exprimate atât pe sectoare cât și ansamblu. Raportul a pronosticat o creștere economică pe termen lung și creșterea competitivității Comunității Europene. Documentul stabilea că eliminarea obstacolelor din calea schimburilor economice urma să permită o economie de cca 200 miliarde ECU, reducerea prețurilor, o creștere economică sporită și crearea a minim 1,8 milioane de noi locuri de muncă[8]. Evoluția ulterioară a Uniunii a confirmat în mare măsură aceste previziuni.
3. Tratatul Uniunii Europene (semnat în 1992 în localitatea olandeză Maastricht și intrat în vigoare în 1993) – este tratatul care marchează transformarea Comunității Europene în Uniune Europeană. Trecerea nu marchează o simplă schimbare de nume, ci evoluția procesului integraționist european, prin îndeplinirea a două obiective principale: înfăptuirea uniunii economice și monetare și a uniunii politice. În acest sens, Tratatul de la Maastricht a stabilit căi concrete de adoptare a unei monede unice (prin înființarea Băncii Centrale Europene – strategul politicii monetare a Uniunii și prin stabilirea unor criterii de convergență ce trebuiau îndeplinite de către toate statele-membre ale Uniunii în vederea adoptării monezii unice) și a uniunii politice (prin sporirea puterilor Parlamentului European - în special ca urmare a introducerii procedurii de codecizie - și adoptarea Politicii Externe și de Securitate Comună).

[7]Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000, pag. 419
[8]Jinga, I., Popescu, A.,*Integrarea europeană – dicționar de termeni comunitari*, Editura Lumina Lex, București, 2000, pag 169

Statistici privind Piața Unică

- Unul din cele mai mari PIB din lume (în 2016 avea al doilea cel mai mare PIB din lume, de16,477,211milioane $, după SUA cu 18,558,130 milioane $)
- 28 de state-membre
- Peste 500 de milioane de locuitori (cca 7% din populaţia mondială) – plecând de la 345 de milioane de locuitori în 1992
- Valoarea bunurilor comercializate 28000 de miliarde de euro (2011)
- Valoarea comerţului extracomunitar (2011) – peste 15000 de miliarde de euro
- Monedă unică (utilizată de 19 din cele 28 de state-membre, echivalentul unei populaţii de cca 175 milioane utilizatori)

(Adaptare după *Piața internă - De la criză la oportunitate : cetățenii și întreprinderile din nou pe calea prosperității*, https://publications.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/c2e45768-6c49-40ba-896e-af4130e26642/language-ro)

Principiul liberei circulații în cadrul Pieței Unice se concretizează în“cele patru libertăți fundamentale":

i. Libertatea de circulație a bunurilor
ii. Libertatea de circulație a serviciilor
iii. Libertatea de circulație a persoanelor
iv. Libertatea de circulație a capitalului

Piața Unică a constituit suportul integraționist al Uniunii Europene. Conceptul de Uniune Europeană l-a înlocuit pe cel de Comunitate Europeană începând cu Tratatul de la Maastricht. Încă de la reuniunea Consiliului European din octombrie 1972 de la Paris se declarase că „ statele membre ale Comunităţii, forţele conducătoare ale construcţiei Europei, îşi afirmă intenţia ca până la sfârşitul acestui deceniu să transforme întregul complex dintre ele într-o Uniune Europeană”[9].

[9]Dinan, D., *Encyclopedia of the European Union*, The EU Series, MacMillan Press Ltd, 2000, pag 225

Începând cu anul 1994 țările AELS și UE formează Spațiul Economic European, prin înheierea unor acorduri între statele partenere, acorduri în virtutea cărora se instituie o piață unică pentru toate produsele, cu excepția celor agricole și piscicole[10].

Procesul integrării europene poate fi evidențiat pe trei direcții separate, care se suprapun pe alocuri în timp, dar, care, în esență dau dimensiunea specifică a acestui fenomen:

1. evoluția integrării din punct de vedere al stadiilor de integrare
2. evoluția integrării din punct de vedere al comunităților europene
3. evoluția integrării din punct de vedere al numărului de membri

1. În ceea ce privește prima dimensiune luată în discuție, *stadiile de integrare parcurse* în evoluția Comunității Europene au fost: Piața Comună (al cărei program a fost instituit prin Tratatul de la Roma - 1957) și Piața Unică (inițiată prin Tratatul Uniunii Europene - 1992).

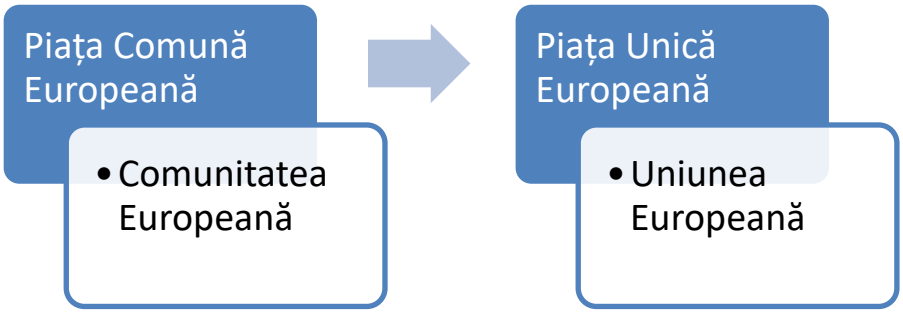

Fig 3 **Evoluția Comunității Europene din perspectiva stadiilor de integrare**
(Contribuție proprie)

Așa cum se poate observa, aceste două stadii de integrare reprezintă, de fapt, suportul pentru două forme de existență ale comunității, respectiv, Comunitatea Europeană și Uniunea Europeană.

Procesul de adâncire a integrării europene continuă cu încercarea de a trece într-o fază superioară Pieței Unice, respectiv, integrarea totală/politică.

2. Evoluția *din punct de vedere al comunităților* evidențiază o transformare marcată de trecerea prin fuziune de la trei comunități cu aceeași șase membri (Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului, Comunitatea Economică Europeană și Comunitatea Europeană a

[10]Ghica, L A. (coord), *Enciclopedia Uniunii Europene*, Editura Meronia, București, 2006, pag 256

Energiei Atomice) la o singură Comunitate Europeană care a devenit ulterior (ca urmare a unei evoluții de ordin economic și politic) Uniunea Europeană. Uniunea Europeană se înscrie într-un spațiu economic european mai larg – Spațiul Economic European –, alături de Asociația Europeană a Liberului Schimb.

Schematic, procesul poate fi reprezentat astfel:

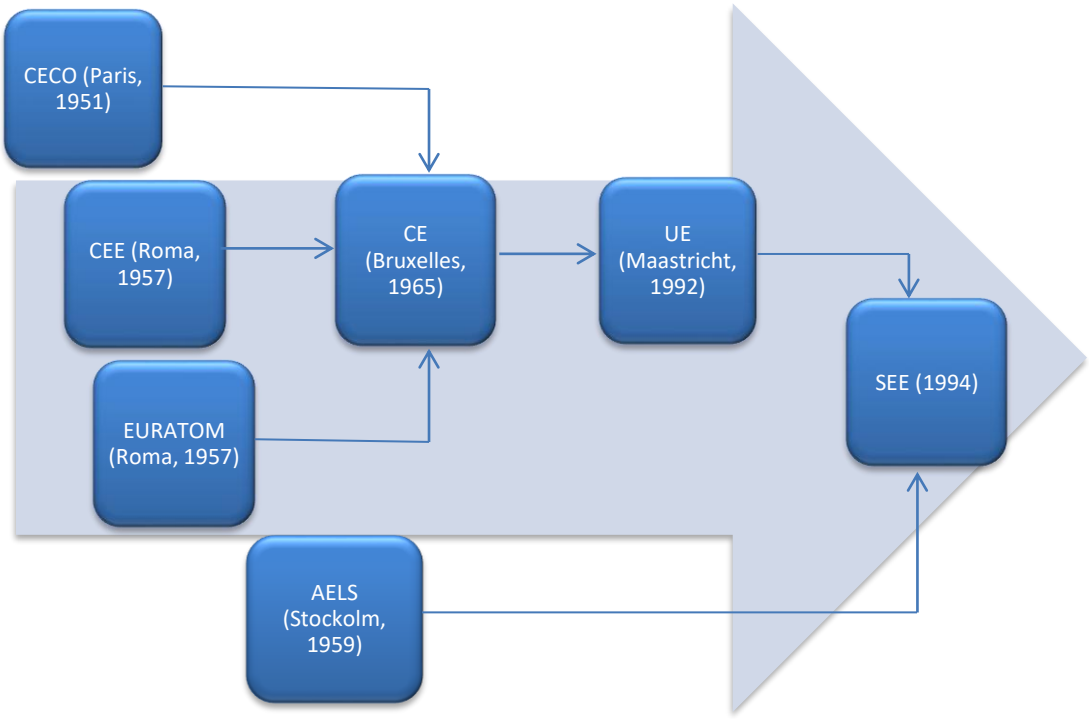

Fig 4 **Evoluția comunităților europene**
(Contribuție proprie)

Comunitățile au fost create prin tratate constitutive.

3. Evoluția *din punct de vedere al numărului de membri*, sau extinderea, a presupus o transformare extrem de complexă a Comunității de la un număr de 6 membri la 28. Procesul este cu atât mai profund, cu cât începând cu 2004 Uniunii Europene i s-a alăturat un număr de 13 state din centrul și estul Europei, foste țări comuniste, provenite, deci, din sisteme economice și politice diferite (ceea ce a determinat Comunitatea să instituie un set de criterii – numite criterii de aderare – care au fost obligatoriu de îndeplinit de către toate țările candidate la accederea în Uniune). Procesul este, de asemenea, cu atât mai plin de neprevăzut, intrucât, pentru prima dată în istoria ei, Uniunea se vede nevoită să facă față unei "extinderi negative", Regatul Unit fiind prima țară din UE care a început demersurile de ieșire din Comunitate.

Procesul extinderii poate fi reprezentat schematic astfel:

***Fig 5* Evoluția Comunității din punct de vedere al numărului de membri**
(Contribuție proprie)

Procesul extinderii nu s-a încheiat. Actualmente există un număr de cinci țări candidate (Albania, Macedonia, Muntenegru, Serbia și Turcia) și două țări potențial candidate (Bosnia-Hertegovina și Kosovo).

Mai mult, pentru prima dată în istoria sa, Uniunea Europeană a permis și renunțarea ła calitatatea de membru a unui stat al ei – Marea Britanie (Brexit).